

CONSELL SOCIAL DE LA LLENGUA CATALANA

**Recomanacions al Govern de la Generalitat
de Catalunya pel que fa a polítiques de
foment del català entre la joventut.**

(Document aprovat en sessió plenària el dia 25 de març de 2009)

Í N D E X

I. INTRODUCCIÓ	4
II. LA SITUACIÓ SOCIOLINGÜÍSTICA DE LA JOVENTUT A LA CATALUNYA ACTUAL: PROBLEMES I CAUSES	9
1. Consideracions preliminars	9
2. La diversitat sociolingüística de la Catalunya contemporània	11
3. L'evolució demo-sociolingüística	12
4. Les comunicacions institucionalitzades oficials i no-oficials .	18
III. ELS PODERS PÚBLICS: QUÈ PODEN FER PER AL FOMENT DEL CATALÀ ENTRE LA JOVENTUT DE CATALUNYA	22
5. Les actuacions sobre les comunicacions individualitzades .	22
6. El canvi dels hàbits lingüístics intergrupals dels L1CT: a) la instauració	23
7. El canvi dels hàbits lingüístics intergrupals dels L1CT: b) la modificació dels hàbits ja instaurats	27
8. L'optimització de les competències del jovent de L1 no-CT .	30
9. L'impuls de l'ús en el grup de L1 no-CT	35
10. La difusió d'un discurs rigorós i integrador	40
11. Les actuacions sobre el món laboral	46
12. Les actuacions sobre els mitjans de comunicació i el consum lúdico-cultural	52

IV. CONCLUSIONS I PROPOSTES D'ACTUACIÓ PER AL GOVERN	65
--	----

V. BIBLIOGRAFIA CONSULTADA.	83
-----------------------------	----

VI. ANNEXOS

1. Informe sobre llengua i joventut per al Consell Social de la Llengua Catalana (SIDE, SPL, gener 2008)	85
2. Resums d'algunes de les presentacions i contribucions dels experts i de membres de la ponència	100
Joan Pujolar i Cos (UOC)	101
Isaaz González i Balletbò (UOC)	106
Pau Serracant (Observatori de la Joventut)	109
David Vila Ros (Tallers per la llengua)	111
Sònia Llinàs i Gemma Ponsa (Plataforma per la llengua)	118
Amado Alarcón (URV)	123
Isidor Marí i Mayans (UOC)	130
Angelina Puig i Valls (Servei d'Ocupació de Catalunya)	136
Bruguers Jardí i Anguera (Membre de la ponència)	139
Lluís Gendrau (Membre de la ponència)	142

I. INTRODUCCIÓ¹

En el darrer Ple del Consell Social de la Llengua Catalana va ser aprovada la creació d'una ponència encarregada d'elaborar una proposta de recomanacions al Govern pel que fa a polítiques de foment del català entre la joventut de Catalunya.

Aquesta ponència es va constituir sota la presidència d'Albert Bastardas i Boada, catedràtic de la Universitat de Barcelona i director del CUSC (Centre Universitari de Sociolingüística i Comunicació), amb la participació oficial dels següents membres d'entitats d'aquest Consell Social:

Nom	Cognoms	Entitat
Agnès	Russiñol i Amat	Consell Nacional de la Joventut de Catalunya
M. Bruguers	Jardí i Anguera	Mesa de Televisió Local, Xarxa Audiovisual Local
Santiago J.	Castellà i Surribas	Xarxa d'Universitats Institut Joan Lluís Vives
Lluís	Gendrau i Julià	APPEC
Jordi	Roig i Bonet	Petita i Mitjana Empresa de Catalunya (PIMEC-SEFES)
Maria	Mora i Radó	Dept. Relacions Laborals i Afers Socials Foment del Treball Nacional

Per a la seva operativitat la Ponència ha comptat tothora amb la participació i l'ajut eficient del personal tècnic del Servei d'Informació, Difusió i Estudis de la Secretaria de Política Lingüística, en especial de Joan Solé i Camardons i Ignasi Genovès i Avellana, als quals la ponència agraeix la seva tasca sempre eficient i plenament cooperativa.

¹ En aquest text s'usa el gènere gramatical dit 'masculí' per referir-nos també a conjunts humans formats habitualment per persones de distint sexe, sense que això signifiqui menysteniment i denigració de les persones de sexe femení.

A partir del document de síntesi de les diverses recerques existents en aquell moment, elaborat pel Servei d'Informació, Difusió i Estudis de la Secretaria de Política Lingüística (SIDE, 2008), que vam adoptar com a document de partida, vam establir que algunes de les problemàtiques principalment identificades i que demanaven una actuació prioritària sobre els joves eren:

1) En el pla de l'ús lingüístic:

a) que “són la franja més capacitada per utilitzar el català en tots els àmbits i contextos, i són els que menys la fan servir” (p. 4). Per exemple, s'observa que “sobre l'ús del català fora de la llar, (...) excepte en el cas de amb els companys de feina, la població d'entre 15 i 29 anys també fa servir menys la llengua que el conjunt de la població” (p. 5);

b) que en l'àmbit metropolità, on resideix la majoria de la població de Catalunya i amb forta influència donada la seva centralitat i 'capitalitat', l'ús del català per part dels joves és molt més baix i clarament minoritari (26%) que en el conjunt;

c) que en els encontres socials “la tendència és usar el castellà en el primer moment de contacte i amb els castellanoparlants”, ja que “el desig de prioritzar la comunicació fàcil i la convivència per sobre de l'idioma s'imposa la majoria de vegades”, cosa que afavoreix l'ús del castellà en detriment del català, ja que en el primer cas “es dóna per descomptat que l'entén tothom” (p. 8);

d) que en el cas del consum mediàtic, lúdicoelectrònic i en el de la premsa el català és clarament també minoritari respecte del del castellà (p. 7);

2) Pel que fa a les capacitats lingüístiques:

e) que el percentatge de l'assoliment de la competència de l'expressió oral al final del primer cicle de l'ESO no és pas general (65%), com tampoc no ho és l'expressió escrita (50%) (p. 3);

f) que “el model escolar ha tingut poc pes en els usos lingüístics més individualitzats”, ja que “la competència lingüística que s'adquireix a l'escola i la competència necessària per tal d'utilitzar una llengua amb normalitat a la vida quotidiana no es corresponen” , i que “fora de les activitats més dirigides, els infants i joves castellanoparlants inicials continuen instal·lats en la seva llengua familiar, i els catalanoparlants continuen tenint més tendència a passar-se al castellà” (p. 9).

3) Pel que fa a les representacions sociocognitives sobre la llengua:

g) que “el català és sovint associat a una imatge de correcció social” i tendeix a ser vista com “una llengua institucional, estereotipada i encotillada”, sobretot pels individus de llengua inicial castellana (p. 8 i 14); i,

h) que “entre bona part dels adolescents castellanoparlants (...) que no conviuen quotidianament amb adolescents catalanoparlants, el català és una llengua que més aviat pot generar cert rebuig per les associacions subjacents que s'hi fan” (p. 14).

A fi d'examinar aquests problemes fonamentals per a la llengua catalana i d'intentar proposar-hi algunes solucions, la ponència va treballar en ple i va establir un diàleg participatiu amb experts del món juvenil i dels àmbits més influents en el comportament lingüístic dels

joves, tot convidant-los a aportar idees i propostes de mesures específiques sobre la problemàtica plantejada. Així, es van celebrar les següents sessions de treball:

<i>Data / hora</i>	<i>Àmbit</i>	<i>Persona</i>	<i>Institució</i>	<i>Observacions</i>
21 abril 11-13h	Usos Interpersonals	Joan Pujolar	UOC	Sociolingüista; dirigeix estudi joves i llengua
21 abril 11-13h	Usos Interpersonals	Isaac González Balletbó	UOC	Sociòleg, participació i joves
21 abril 11-13h	Usos Interpersonals	Pau Serracant	Observatori Català de la Joventut	Sociòleg diversos estudis sobre joves. Tècnic de l'OCJ
28 abril 12-14h	Usos Interpersonals	David Vila Ros	Tallers per la llengua	Promotor de Tallers per la llengua
28 abril 12-14h	Usos Interpersonals	Gemma Ponsa	Plataforma per la llengua	Autora guia d'acollida lingüística
19 maig 11,30-14h	Educació	Pere Mayans	Dept. Educació	Dept. Educació
19 maig 11,30-14h	Educació	Jordi Sedó	Ensenyant i sociolingüista	Ensenyant i sociolingüista
19 maig 11,30-14h	Educació	Vicent Sanz	Ensenyant	Participa en l'Enquesta demolingüística a secundària
26 maig 11,30-14h	Món econòmic i laboral	Amado Alarcón	URV	Coautor de "Llengua, empresa i integració econòmica"
26 maig 11,30-14h	Món econòmic i laboral	Marta Rovira	Sociòloga	Sociòloga, autora de "El català a les empreses"
2 juny 11,30-14h	Món econòmic i laboral	Isidor Marí,	UOC Càtedra Multilingüisme	Promou un estudi multilingüisme i empresa
2 juny 11,30-14h	Món econòmic i laboral	Angelina Puig Valls	Subdirectora General de la Secretaria Tècnica del Servei d'Ocupació de Catalunya	Departament de Treball
2 juny 11,30-14h	Món econòmic i laboral	Jordi Guixà	Directiu de l'empresa Decathlon	Direcció comercial d'empresa
30 juny 11,30-14h	Mitjans de Comunicació i TIC	Lluís Tolosa	Director tècnic "Baròmetre"	Baròmetre de la Comunicació i la Cultura
30 juny 11,30-14h	Mitjans de Comunicació i TIC	Carles Cuní i Jaume Salvanyà	Grup Flaix	Director general Grup Flaix
7 juliol 11,30-14h	Mitjans de Comunicació i TIC	Lluís Gendrau	APPEC	Director "Enderrock"
7 juliol 11,30-14h	Mitjans de Comunicació i TIC	Anna Torrijos	Sociòloga	Àrea d'estudis SPL
7 juliol 11,30- 14h	Mitjans de Comunicació i TIC	Imma Garsaball	Observatori de la Joventut	Responsable continguts "jove.cat"

Aquest document sintetitza, doncs, els resultats dels treballs duts a terme, les conclusions assolides i les propostes generades, per tal que pugui ser debatut i adoptat, si escau, pel ple del Consell Social de la Llengua Catalana, a fi que sigui lliurat al Govern de la Generalitat de Catalunya. Per l'interès de les seves reflexions i propostes s'adjunten en un annex els resums de les intervencions facilitats pels seus mateixos autors.

II. LA SITUACIÓ SOCIOLINGÜÍSTICA DE LA JOVENTUT A LA CATALUNYA ACTUAL: PROBLEMES I CAUSES

1. Consideracions preliminars

La ponència parteix del fet que no es poden entendre els comportaments, competències i representacions sociolingüístics dels individus -ni intentar influir-hi- si no tenim en compte els contextos socials, generals i particulars, en què aquells desenvolupen la seva vida. Així, assumeix que les polítiques lingüístiques adreçades a la joventut han de prendre una perspectiva àmplia i 'socioecològica', ja que el pla lingüístic és molt influït per altres factors socials, polítics i econòmics, que són els que al capdavall poden acabar decidint les evolucions sociolingüístiques, sempre, però, a través de les interpretacions elaborades pel mateix jovent.

És per això que cal evitar la freqüent tendència simplificadora de pensar els joves massa exclusivament en termes 'lúdics' i d'entreteniment, que ens duu a fixar l'atenció bàsicament en els àmbits més lligats en aquests aspectes, tot oblidant-nos que la determinació fonamental dels comportaments lingüístics rau més probablement en els aspectes demociolingüístics, en els educatius i -molt important- en els laborals, que no pas només en aquells altres. Els joves no només es diverteixen, sinó que, com la resta de la societat, conviuen entre ells i amb altres persones adultes, estudien i/o treballen, i tenen projectes vitals concrets. Cal, per tant, encertar bé en la prioritització dels àmbits d'acció, ja que els recursos no són pas infinits i cal reconèixer els límits de les actuacions possibles en un món cada vegada més ple

d'influències 'globals', que s'escapen dels poders 'locals' dels distints grups humans.

Per altra banda, tot i viure simultàniament amb els adults i ser-ne contemporanis, els joves poden tendir a definir i viure la mateixa realitat d'una manera distinta, atorgant representacions diferents a les situacions que viuen, sostenint escales de valors i expectatives de futur divergents de les dels adults, desenvolupant sentiments i emocions particulars, etc. Una política lingüística exitosa ha de tenir molt en compte aquestes particularitats generacionals, a les quals s'haurà d'adaptar necessàriament.

Això no obstant, els joves, tot i aquestes idiosincràsies que com a segment en desenvolupament han de ser preses en compte, viuen plenament inserits en la societat més general, i poden ser també força determinats per aquesta en molts aspectes. Vol dir això que també ells, molt probablement, experimenten i han experimentat la influència dels hàbits i representacions lingüístics de la societat 'adulta'. És clar que molts dels problemes sociolingüístics que podem identificar en els segments juvenils no són pas exclusius seus, sinó que segueixen pautes establertes i majoritàries en la societat en conjunt. La diferència, però, és que mentre la resta 'adulta' de la societat podem considerar-la més difícil de canviar, en el jovent, per contra, semblaria poder haver-hi més camp per poder intervenir amb possibilitats de (cert) èxit. A més, l'actuació sobre els joves -i, és clar, infants- semblaria l'única possibilitat de canvi sociolingüístic de cara a afaiçonar un futur en què el català pogués ser quotidianament més usat com a llengua habitual de comunicació social a Catalunya. El comportament lingüístic és, per tant, *auto-co*-determinat i, tot i la seva complexitat, pot ser susceptible d'intervenció, a condició que encertem les vies d'actuació i no hi hagi

altres factors socials que influeixin fortament en direcció contrària a la cercada.

2. La diversitat sociolingüística de la Catalunya contemporània

La dinàmica sociolingüística actual a Catalunya ve en part molt determinada per la presència en el territori de poblacions lingüísticament distintes, que a través de diferents moviments migratoris s'han ajuntat com a residents a la població de llengua catalana d'origen autòcton. Al llarg del segle XX s'ha anat passant d'un poblament etnolingüísticament homogeni a un de més heterogeni, bàsicament per la incorporació d'un altíssim nombre de persones de llengua inicial castellana, al costat d'altres de provinents d'àrees lingüístiques diferents però que també han tendit a usar sovint més el castellà que no pas el català a Catalunya com a idioma social habitual. En la primera dècada del s. XXI, a més, noves migracions provinents especialment de l'Amèrica llatina, del nord d'Àfrica i d'alguns països de l'Europa de l'est entre d'altres han diversificat encara més les poblacions residents a Catalunya.

Certament, l'evolució d'aquest contacte de poblacions ha estat molt marcada pels esdeveniments polítics a l'Espanya del segle XX, que han determinat l'existència de distints marcs de política lingüística, des de la total prohibició i persecució del català com a llengua pública i oficial, fins al reconeixement de la plena oficialitat d'aquest idioma a Catalunya, juntament amb la del castellà com a oficial en el pla espanyol. Aquestes variacions han influït en els resultats sociolingüístics de la societat catalana contemporània, que n'és, doncs, resultat i producte.

Aquests dos fets, les aportacions migratòries i les distintes polítiques lingüístiques, han anat interrelacionant-se i han donat com a fruit una situació contemporània caracteritzada per la presència en el pla demolingüístic de dos grans grups de L1 [llengua primera o inicial] catalana o castellana, als quals cal afegir l'existència d'un creixent subgrup ja inicialment bilingüe familiar, i d'altres de mides diferents corresponents als nous moviments migratoris produïts, com hem dit, ja més recentment.

Els volums relatius de cada un dels grans grups lingüístics en presència han anat canviant al llarg de les darreres dècades a causa no solament del nombre dels desplaçats sinó també del diferent índex proporcional de natalitat entre autòctons i al·lòctons, en especial en les primeres dècades posteriors a l'acte migratori. Alhora, les polítiques desenvolupades d'ençà de la recuperació de les institucions polítiques autònomes, han anat reintroduint el català en moltes funcions públiques i oficials, cosa que ha produït un important grau de bilingüització de la població jove de L1 castellana, i fins i tot l'adopció del català com a L1 dels fills per part d'un nombre no menyspreable de persones d'aquest origen. Tot això ha donat avui una situació peculiar que, en el conjunt de Catalunya, es caracteritza en termes demolingüístics pel fet d'una minorització numèrica del grup que té el català com a L1 enfront del que té el castellà, i alhora per un creixent coneixement del català com a L2 entre la població jove d'origen castellanoparlant i un extens domini del castellà per part de la població inicialment catalanòfona.

3. L'evolució demo-sociolingüística

Segons l'EULC 2003 (Idescat, 2004) que abraçava la població de 15 anys i més, en aquell moment el grup que tenia el català com a llengua

inicial (GL1CT), quantificat en 2.213.000 persones (40,4%), ja era menor respecte del que tenia la llengua castellana (GL1CST), que pujava a 2.929.000 (53,5%). El mateix estudi registrava 152.000 persones (2,7%) que tenien ambdues llengües com a inicials i 177.000 que en tenien d'altres. Això no obstant, el català pujava a 2.670.000 (48,8%) en la pregunta sobre quina és 'la teva llengua' i el castellà baixava a 2.424.000 (44,3%). La xifra d'ambdues augmentava fins a 283.000 (5,2%) i la d'altres' baixava fins a 93.300 (1,7%). Igualment, per exemple, el Sondeig d'opinió 'Catalunya 2007' de l'Institut de Ciències Polítiques i Socials (2008) indica que de la població empadronada de 18 i més anys de Catalunya el 37,7% té principalment el català com a llengua habitual a casa, el 50,8 el castellà, el 6,1 totes dues, i el 5,5 d'altres. De fet, només el 30% de la població de més de 18 anys té tots dos progenitors nascuts a Catalunya i el 13% un de nascut a Catalunya i l'altre a fora. La resta, un 57%, prové de famílies formades per persones nascudes a fora de Catalunya. La transformació demolingüística, doncs, del país és extraordinària. Molt probablement, en termes proporcionals, Catalunya és l'àrea europea que per raons nobèl·liques va rebre en el segle XX més migracions de llengua i cultura distintes de les de la societat receptora i, durant la major part del temps, en unes condicions polítiques hostils que la condemnaven a no poder autogovernar-se.

Sociolingüísticament, aquest context demogràfic i polític ha donat lloc a una societat actual en què no és la totalitat del país la que en sap parlar la llengua pròpia sinó només un 72%, tot i que la comprensió s'ha fet general, excepte en un 4,5%, segons les dades del mateix primer estudi esmentat. Malgrat això, en els usos en les comunicacions individuals quotidianes, a la feina o al lloc d'estudis només el 33,4% parla principalment en català, mentre que el 41% ho fa en castellà i el 24,5% en totes dues. Amb els amics, les xifres no difereixen gaire: un

31% usa principalment el català, un 43% el castellà i un 23,3% totes dues. Un 3% n'utilitza d'altres.

És en aquest context demolingüístic general més aviat poc favorable al català on té lloc la socialització dels nous individus i la determinació de les conductes lingüístiques de la població juvenil actual. A més, amb tota probabilitat, els nous moviments migratoris ja del segle XXI no contribuiran a donar força al català sinó que podran tendir a actuar com a afavoridors de l'ús del castellà, encara que sigui com a idioma-pont més freqüent entre els nouvinguts i la societat d'acollida.

Si mirem com la situació evoluciona en concret en l'estrat adolescent-juvenil, les dades del Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu corresponents al segon curs de l'ESO (Consell, 2008), registren que els que van parlar a casa quan eren petits només o sobretot en català, són el 39,9% de la mostra, i els que van parlar només o sobretot en castellà, són el 42,9%. Enmig d'aquests dos grups se'n situa un que suma el 14,1% de la població estudiada, que declaren haver parlat igual en català que en castellà. Els parlants inicials d'altres llengües són al voltant del 3,2% de la mostra, tot i que aquesta xifra no es pot considerar gaire vàlida per la infrarepresentació dels al·loglots en la mostra de l'enquesta. Quan se'ls pregunta per la llengua que parlen amb els seus progenitors, el 34,4% diu que hi parla només o sobretot en català mentre que és el 44,6% el que respon que hi parla només o sobretot en castellà. Pel que fa a la resta, un 5,7% parla català amb un dels progenitors i castellà amb l'altre, un 12,2% utilitza altres combinacions d'aquestes llengües, i el 3,1% fa un ús combinat o exclusiu d'altres idiomes.

Les dades demostren, per tant, els importantíssims efectes dels desplaçaments migratoris del s. XX sobre la llengua inicial de la joventut catalana actual, que només arriba a tenir el català adquirit a la llar familiar a l'entorn del 50%, ja sigui com a llengua inicial única o compartida amb el castellà. A més, l'exposició al castellà en el clos familiar com a idioma habitualment usat per parlar-se els progenitors arriba al 56,6% a més del 7,5% que parlaven tant català com castellà. A partir, doncs, d'aquestes dades corresponents al 2n. curs de secundària del 2006, sembla que es pot afirmar que a l'entorn d'un 64% de la població juvenil catalana d'aquests pròxims anys -sense comptar amb les noves migracions que van arribant- s'ha familiaritzat ja amb el castellà des del seu naixement a través dels propis usos dels seus progenitors entre ells a l'interior de la llar.

Quan se'ls pregunta sobre quina consideren que és la 'seva llengua', el 36,6% respon que és el català, el 33,6%, el castellà, i el 27,5%, totes dues. Les altres llengües constitueixen el 2,3% de les respostes. Aquestes xifres es corresponen bastant amb les afirmacions sobre l'ús general del català o del castellà, que se situen més o menys al voltant d'uns tres terços entre els que usen sempre o molt el català (32,5%), els que no l'usen mai o molt poc (37,5%), i els que l'usen tant com el castellà (30%). Interrogats, però, sobre a quin subgrup de comportament lingüístic s'autoadscriuen d'entre els situats en una escala de cinc posicions dels que parlen més català o bé més castellà, el 33,7% de l'alumnat es defineix dins del bloc dels que parlen només o més en català, el 41,5% ho fa en el subconjunt dels que parlen només o més en castellà i el 24,5% dels que parlen igual en català que en castellà. Un element indicatiu important referit a aquesta mateixa escala és la pregunta que els demana a quin d'aquests subgrups voldria pertànyer. Aleshores les respostes varien i creix molt -fins a un 39,6%- el dels que voldrien situar-se en el subgrup que parla igual en català que en castellà, mentre que els que se situarien en els de parlar només

o més en català són el 31,6% i els que preferirien el castellà són el 22,9%. Sembla, doncs, que una part important d'aquest jovent estaria disposada clarament a augmentar el seu ús del català respecte del del seu nivell actual.

La llengua inicial dels individus és molt probablement la variable més important en la determinació dels seus comportaments lingüístics. Així, per exemple, l'ús del català varia molt segons si les persones l'han tingut o no ja com a idioma primer. En l'estudi del Consell Superior sobre el qual ens estem basant, el 70,6% del grup que té el català com a llengua inicial afirma usar-lo molt o sempre i un 24,4% diu que en fa ús només en la meitat dels seus actes verbals. Per contra, el grup que té el castellà com a idioma de partida només usa el català molt o sempre en un 3,2% i un 29% en la meitat de les seves emissions. El 67,8% d'aquest grup diu que utilitza poc o mai el català. El grup ja inicialment bilingüe en català i en castellà presenta uns usos lleugerament més decantats cap al castellà que cap al català, ja que si bé la meitat del conjunt diu que utilitza en graus similars totes dues llengües, només un 18% diu fer servir el català sempre o molt, mentre que un 32% diu que no l'usa mai o poc.

Pel que fa a les competències, en el pla receptor, la comprensió oral alta o molt alta del català és general i pràcticament idèntica a la del castellà. Pel que fa a la lectura el 83,5% de l'alumnat s'atorga puntuacions dins del segment de 'molt alt' i el 10,7% dins de l'alt', tot i que en castellà encara són lleugerament més favorables. En el pla emissor, però, es registren diferències no menyspreables, ja que mentre en la capacitat de parlar el català el 74,4% se situa en el tram 'molt alt' i el 16% en l'alt', en el cas del castellà el tram superior obté el 84% i el segon el 10%. Pel que fa a l'escriptura, el castellà obté també puntuacions més altes que

el català: mentre que en el primer cas s'arriba al 70% de la màxima autopuntuació de l'alumnat en el segon és només del 60,6%.

En aquests resultats, la llengua inicial sembla tornar a ser un factor important de distinció, ja que mentre pràcticament tots els catalanoparlants inicials (90,6%) s'avaluen amb un 9 o un 10 en la capacitat de parlar només ho fa així el 57,7% dels castellanoparlants inicials. En canvi, pel que fa al castellà, el seu coneixement també es troba relacionat amb la llengua inicial, però de manera més moderada que el del català. Així, l'alumnat de llengua inicial castellana s'autovalora el castellà oral amb un 9 o un 10 (95,2% de l'alumnat), cosa que també fan els catalanoparlants en un 70%. El castellà té, per tant, notes superiors, ja sigui com a llengua inicial o com a segona llengua, ja que la seva competència és en conjunt superior a la del català. A més, els que tenen ambdues llengües com a inicials o bé d'altres idiomes, també obtenen puntuacions més altes en castellà que no pas en català.

En conjunt, tot i les mesures de política lingüística adoptades pel Govern català en les tres darreres dècades, el castellà sembla predominar encara sobre el català tant en les competències com en els usos lingüístics quotidians de la població juvenil actual de Catalunya. Això certament configura un panorama en què el català és encara minoritari en la comunicació social i que és susceptible, doncs, d'evolució insegura i inestable per a aquesta llengua en el seu mateix territori històric. Aquesta situació sociolingüística demana, per tant, més atenció, intel·ligència i eficàcia per part dels poders públics, que han de vetllar per tal que les condicions actuals de determinació dels comportaments lingüístics interpersonals puguin esdevenir més favorables a la plena recuperació social de la llengua pròpia del país.

4. Les comunicacions institucionalitzades oficials i no-oficials

En aquest sentit no es pot oblidar que els processos sociolingüístics que tenen lloc ara mateix entre la població catalana es donen en un marc polític d'autonomia limitada i de regulacions lingüístiques determinades pels principis constitucionals de l'Estat espanyol actual. Aquests principis presenten una clara desigualtat i asimetria en matèria lingüística i són clarament afavoridors del castellà com a idioma oficial en tot el territori, l'únic dels òrgans estatals centrals i comuns, i d'obligat coneixement per part de la totalitat de la població. Aquest fet tendeix a expulsar els altres idiomes dels organismes oficials comuns i tendeix a legitimar a escala estatal uns comportaments monolingües per part d'empreses, organitzacions i mitjans de comunicació de massa, que aleshores poden ignorar els altres idiomes de forma absolutament majoritària.

Aquest fet és cabdal per entendre les dinàmiques sociolingüístiques actuals a Catalunya -i igualment a la resta del domini lingüístic català- ja que fa que les poblacions que hi resideixen es vegin immerses en un context sociocomunicatiu on el castellà continua essent prevalent, i no solament en les institucions oficials de directa titularitat estatal, sinó també en moltes de les organitzacions comercials i de serveis, en la premsa -gratuïta metropolitana i de pagament- i en els mitjans de comunicació de massa, en la publicitat, i encara com a llengua laboral habitual per a una gran majoria de les persones, en especial en les àrees urbanes més grans. Igualment, i fruit de les estructures històriques hostils al català, és encara prevalent de forma majoritària l'hàbit d'adaptar-se de forma immediata al castellà de l'interlocutor per part dels parlants de llengua inicial catalana, fet que deixa les persones de l'altre grup amb moltes menys ocasions i motivacions d'ús del català, amb efectes importants en aquestes sobre la seva competència

col·loquial en aquest codi i sobre les percepcions respecte del seu ús social.

Tota aquesta situació negativa general per al català, heretada històricament, sembla tendir a reproduir-se en alt grau també en la població juvenil. La prioritització escolar del català especialment en l'ensenyament primari, la creació d'emissores de ràdio i de canals de televisió en català -que han quedat, però, posteriorment en minoria respecte als nous en castellà- i l'afavoriment del català com a llengua habitual de l'Administració autònoma, no semblen haver tingut prou força per canviar en un grau important molts dels usos socials imperants a favor del castellà. Així, com hem vist, una majoria important de les comunicacions de la població juvenil són realitzades en castellà i és aquest també el codi que continua essent majoritàriament més usat -malgrat avenços importants- en les relacions entre parlants d'una i altra llengua inicial.

Els efectes dels avenços del català en les comunicacions institucionalitzades oficials dependents del Govern autònom són, doncs, neutralitzats per tots aquests avenços del castellà. Des del punt de vista de la joventut, podria semblar com si al català se li haguessin reservat només els àmbits d'ús més 'avorrits' i menys atractius, mentre que el castellà ocuparia els més divertits i els més útils socialment i econòmicament. Cal no oblidar aquí l'enorme importància que per al comportament lingüístic tenen els sociosignificats que s'associen a les llengües, els quals sovint deriven aconscientment dels àmbits en què són o no utilitzades, de les imatges que projecten els seus emissors, i dels canals a través dels quals són vehiculades. Cal probablement concloure, per tant, que en aquest terreny actualment el català juga amb clar desavantatge respecte del castellà.

Com ja ha estat indicat, aquest estat de coses ha vingut a agreujar-se en els darrers anys per l'arribada de noves poblacions procedents d'altres àrees geogràfiques que han dut a Catalunya una gran quantitat de llengües diverses, entremig de les quals hi ha, però, també un nombre important de persones de l'Amèrica llatina que tenen majoritàriament el castellà com a L1. De forma general, a més, i excepte en aquells entorns demolingüísticament molt favorables al català, la integració socioeconòmica d'aquestes persones nouvingudes es va fent no a través del català sinó preferentment del castellà que, en aquest cas, actua de fet com a *lingua franca* general. Aquest paper sembla ser reconegut no solament pels desplaçats sinó també de forma molt majoritària per la mateixa població de llengua inicial catalana, tant en el pla personal com en el pla institucional. Aquesta, de manera automàtica, tendeix majoritàriament a usar el castellà i no pas el català per adreçar-se a les persones que percep com a provinents de la immigració, tot i que no procedeixin de països hispanòfons. Aquest comportament provoca en els nouvinguts una indicació de quina és la llengua fonamental per a la comunicació a Catalunya i pot fer-los disminuir clarament l'interès de desenvolupar l'adquisició del català, especialment en el pla emissor.

En el món escolar, l'arribada massiva de poblacions amb llengües diferents, i, en especial, la d'alumnes procedents de l'Amèrica llatina, ha causat també un cert retrocés respecte del grau d'ús del català, tant per part dels mestres i professors d'institut com també per part dels alumnes entre ells en els mateixos espais educatius. La presència a les aules d'individus amb poca comprensió del català, i, en canvi, sí del castellà -ja sigui per procedència o bé per més exposició espontània en el context social- ha tendit a afavorir l'augment de l'ús institucional i interpersonal d'aquesta llengua, en detriment una vegada més de l'idioma autòcton. Si a això hi afegim el fet que, majoritàriament,

aquestes noves poblacions sovint han anat a residir a zones on la majoria de les persones ja eren de L1 castellana, i on molts professors ja usaven poc el català vehicularment, l'evolució previsible de la situació és cap a una major col·loquialització del castellà que no pas del català.

Tot el que fins ara hem exposat dibuixa una situació sociolingüística complexa i d'evolució incerta per a la llengua catalana també en les comunicacions institucionalitzades no-oficials, ja que l'augment de la presència de població no-catalanòfona podrà ser usat una vegada més com a excusa per no utilitzar la llengua pròpia per part d'empreses, mitjans de comunicació i d'altres organitzacions. Això certament no ajudarà gens a l'adopció del català per als usos socials i professionals d'aquestes poblacions, fet que, en la desitjable barreja social, podrà arrossegar també a més persones d'origen autòcton al no-ús del català en les organitzacions compartides. La responsabilitat, doncs, de les institucions d'autogovern catalanes és altíssima en aquest cas, i cal prendre de manera immediata totes les iniciatives que calguin per canviar el rumb de la situació. Cal aconseguir la difusió eficaç dels coneixements pràctics de català entre les poblacions d'altres idiomes i cal impulsar amb intel·ligència el seu ús com a idioma corrent d'intercomunicació, i de manera especial en els estrats juvenils de la societat.

III. ELS PODERS PÚBLICS:

QUÈ PODEN FER PER AL FOMENT DEL CATALÀ ENTRE

LA JOVENTUT DE CATALUNYA

5. Les actuacions sobre les comunicacions individualitzades

De manera general, en el pla de les poblacions, tres semblen ser fonamentalment, doncs, els grans grups que haurien de ser distingits i sobre els quals el Govern hauria de prioritzar les seves accions en matèria de política lingüística per a la joventut. La primera, sobre el grup de L1 catalana i els seus usos intergrupals, a fi d'aconseguir una facilitació social superior del català en no canviar de llengua tan automàticament davant d'un interlocutor percebut com a 'no-catalanoparlant'. La segona, sobre el grup de L1 castellana provinent de les migracions peninsulars del segle passat, a fi d'arribar a un desenvolupament òptim de les competències en català i a la instauració també d'hàbits més favorables que els d'ara a l'ús social d'aquesta llengua. La tercera, sobre el conjunt -divers, és clar- dels grups d'altres llengües procedents de les darreres migracions -que poden incloure els hispanòfons sudamericans- per tal de a) fer-los arribar una visió acollidora i alhora positiva de la singularitat lingüística catalana (que els tregui la percepció negativa que sobre el català hagin pogut construir), b) ajudar-los eficaçment en el procés d'adaptació social i lingüística, i c) vetllar perquè la seva població infantil i juvenil aconseguixi realment de desenvolupar les màximes competències en català i en faci un ús social normal.

En aquest document, això no obstant, es tracten prioritàriament les actuacions sobre el primer i el segon grup i només secundàriament les

que correspondrien al grup format per les més recents migracions procedents de fora de l'Estat espanyol, que presenten problemàtiques més específiques i particulars.

6. El canvi dels hàbits lingüístics intergrupals dels L1CT: a) la instauració

Pel que fa al grup de llengua inicial catalana, el problema de la tendència (quasi)automàtica a l'ús del castellà -en lloc del català- en una interacció amb una persona que perceben i/o categoritzen com a 'no parlant del català' ve de lluny i és un comportament ben instaurat en el conjunt de la societat catalana. Els efectes que això comporta per a la bilingüització efectiva del jovent de llengua inicial no-catalana són clars: si ja t'adaptes tu no cal que m'adapti jo. És a dir, si ets tu qui parles amb la teva L2 ja no cal que jo parli amb la meva L2. El resultat d'aquesta situació és una evolució negativa per a l'ús del català fins i tot en aquells casos en què la distribució de les poblacions segons l'origen lingüístic no presenta una separació radical sinó més aviat de mescla i d'interrelació equilibrades, o bé amb relativa majoria d'origen catalanoparlant. Això repercuteix aleshores sobre el nivell de col·loquialització del català dels individus que no el tenen com a llengua primera -ja que no el poden practicar en contextos informals- i els pot condemnar a sentir-s'hi incòmodes i insegurs.

A hores d'ara, i després de les distintes campanyes que periòdicament s'han anat duent a terme sobre aquesta qüestió, cal concloure que l'actuació per al canvi d'aquest costum que es continua transmetent intergeneracionalment ha de passar també per accions de proximitat i més personalitzades que a) evitin la instauració de l'hàbit esmentat i afavoreixin l'ús intergrup al del català com a llengua comuna, i, b) portin

l'hàbit a la consciència dels individus i els ensenyin els camins per canviar-lo, en aquells casos en què ja s'ha instaurat.

Certament, aquí la població adulta hi té també una responsabilitat extraordinària, ja que és amb tota probabilitat dels mateixos pares i mares o parents i mestres o professors d'on els infants i joves treuen l'exemple de l'ús del castellà amb altres persones, la gran majoria dels quals, com a mínim, també entenen avui el català. El problema, per tant, és enrevessat i s'hi hauria de dedicar la màxima atenció quant a recerca i experimentació per al seu canvi. Cal conèixer a fons els mecanismes psicosocials que determinen aquesta conducta i cal imaginar i difondre les millors estratègies per poder-la anar modificant.

Una de les possibles accions més eficaces en aquest sentit podria ser la instauració d'una norma general 'persona ja en edat escolar o jove' = llengua catalana. És a dir, en el moment actual sembla com si la població de llengua inicial catalana ignorés que tots els infants de Catalunya s'escolaritzen principalment en català i que, per tant, estan capacitats per parlar-lo. Caldria aconseguir que aquesta idea penetrés en la ment de la societat en general per tal d'aconseguir d'estendre l'hàbit de parlar en català a tots els infants i joves, si més no per part de les persones que tenen aquesta llengua com a habitual. Si el comportament actual de parlar en castellà als individus joves que es categoritzen com si fossin 'no-catalanoparlants' continua, els esforços del sistema escolar es tornen inútils i els nois i noies que no parlen el català a la llar es queden molt sovint sense ni motivació ni possibilitat de parlar-lo.

Aquest objectiu, per tant, té una importància especial en el moment actual en què nous infants i joves s'incorporen a la nostra societat

provinents de països llunyans. Si no perceben amb claredat l'ús del català com a llengua comuna i d'intercomunicació a Catalunya -es vingui d'on es vingui- l'ús de la llengua esdevindrà prescindible i el seu ensenyament escolar serà vist més com una imposició inútil que no pas com la facilitació d'una competència necessària en la societat d'acollida. En la direcció del futur lingüístic del país no ha d'haver-hi senyals de dubte i s'ha de mostrar amb claredat el paper principal del català com a eix comunicatiu de la societat catalana plural.

L'èxit d'aquesta empresa demana, però, no només campanyes generals intenses i molt ben pensades sinó simultàniament microactuacions específiques en els comportaments més pròxims als individus i en els àmbits més quotidians de la població infantil i juvenil, com per exemple a l'espai escolar. Així, una prioritat fonamental és adonar-se del gran poder normatiu dels primers moments de la interacció quant a l'establiment dels hàbits comunicatius entre les persones. Si dues persones 'es coneixen' en català és molt més probable que continuïn parlant en aquesta llengua al llarg de la seva relació. Cal, doncs, dedicar una atenció especial als períodes inicials de l'establiment de les relacions interpersonals. Si òptimament, per exemple, en les situacions mixtes més equilibrades, els pares i mares catalanoparlants donessin l'exemple al seu fill aplicant la norma de parlar en català a tots els infants i joves potser el fill no se sentiria tan inclinat a instaurar aquest comportament ja des de la seva infantesa. Si, a més, a les escoles també es tingués una cura especial en les primeres setmanes de la relació pel que fa a la instauració de l'hàbit interpersonal de parlar-se en català entre l'alumnat, també es podrien evitar aleshores que milers i milers de companys ja instauressin, sovint de per vida, una norma lingüística interpersonal favorable al castellà i no a la llengua territorial històrica que s'intenta difondre i estabilitzar.

Aquí pren una enorme importància l'alerta sociolingüística dels mestres ja que, com s'ha dit, el context dels infants tendeix a fer sovint que els que procedeixen de famílies catalanoparlants hagin estat més exposats al castellà que no pas els de famílies castellanoparlants al català. Cal no oblidar que els fills de les famílies d'origen autòcton, en una gran majoria de casos, poden exposar-se al castellà a través dels usos dels seus mateixos progenitors, quan parlen en aquesta llengua amb persones d'origen no-catalanoparlant. En canvi, els infants de famílies no-catalanoparlants tendiran a sentir menys català en els comportaments lingüístics dels seus pares i mares, ja que aquests estan proporcionalment menys bilingüïtzats que els d'origen autòcton i/o en tenen menys el costum d'usar-lo. Ja a l'entrada, doncs, del sistema escolar es pot haver produït una asimetria primerenca de competències entre els individus, que ha de ser compensada pels mestres i monitors o dinamitzadors, tot influint en l'ús del català en general i entre els infants que tenen al seu càrrec.

Un altre moment també important d'atenció als hàbits i expectatives d'ús és el canvi de centre o d'àmbit, tant si és de la llar d'infants a una escola primària, com d'aquesta última a un institut de secundària, o bé d'aquest a la universitat o l'empresa. Aquests canvis de centre i/o de grup social són de nou moments de (re)instauració de normes lingüístiques interpersonals i, per tant, han de ser d'especial atenció per part de mestres i professors, que s'han de fer conscients dels llargs efectes de la negociació interindividual de la llengua, i, en especial, entre els adolescents en el pas de primària a secundària i també de secundària al batxillerat. També en el món laboral les empreses n'haurien de ser conscients i haurien d'acompanyar els joves que hi ingressen cap a l'ús habitual del català.

Aconseguir tots aquests canvis pot no ser una tasca fàcil però no és pas tampoc impossible. L'objectiu general d'introduir a la societat catalana la norma 'edat escolar o jove = en català' pot ser practicable ja que es tracta d'atributs físics clarament identificables, respon a un resultat lògic de l'activitat escolar i té plena legitimitat. Igual com s'espera que a una determinada edat els infants sàpiguen comptar i escriure, a Catalunya cal arribar a veure com a normal i plenament habitual que han d'entendre el català i saber parlar-lo amb naturalitat. Si la població de llengua inicial catalana o bilingüe apliquessin aquest hàbit de forma general molts més infants i joves de llengua inicial no-catalana es veurien estimulats a usar el català i a instaurar-lo de forma natural com a idioma habitual amb molts dels seus companys, especialment i de forma clara, com hem dit, en els contextos demolingüístics mixtos.

7. El canvi dels hàbits lingüístics intergrupals dels L1CT: b) la modificació dels comportaments ja instaurats

A part de fer efectius els canvis que calen per a assolir els objectius que hem proposat per a l'etapa infantil, cal ocupar-nos també de les modificacions que cal introduir en les actuacions adreçades als adolescents i joves en general. Els individus d'origen catalanoparlant que ocupen actualment aquests estrats socials continuen practicant encara majoritàriament un comportament lingüístic basat en l'ús (quasi)automàtic del castellà amb els interlocutors que categoritzen com a 'no-catalanoparlants', tot i que saben empíricament que, com ells, aquests individus han nascut ja majoritàriament a Catalunya i han estat escolaritzats bàsicament en català i són, per tant, potencialment capaços d'utilitzar-lo. Així, tots els estudis indiquen que, en els encontres intergrupals no-formals, seran els joves de L1 catalana els que tendiran molt més a adaptar-se al castellà de l'interlocutor que no pas a l'inrevés. Això, com ja hem dit, certament té l'efecte de desencoratjar l'altra persona en la practica conversacional del català,

cosa que no facilita gens la col·loquialització ni la seguretat lingüística en aquesta llengua. El canvi dels hàbits d'ús dels adolescents i joves actuals, doncs, ha de ser considerat com a matèria urgent de reflexió i d'intervenció, ja que no només dificulten la imprescindible pràctica de la llengua sinó que determinen diàriament en milers de casos que sigui finalment el castellà i no pas el català l'idioma que ocupi la funció intergrup al a Catalunya. L'ús del català com a llengua més habitual de comunicació social entre el jovent dels distints orígens lingüístics, ha de ser avui un objectiu irrenunciable, ja que aquesta funció afaiçonarà clarament l'evolució sociolingüística del país i en determinarà allò que en l'esdevenidor serà considerat normal a Catalunya.

Aconseguir aquest canvi en el comportament dels individus que ja el practiquen no és pas fàcil, ja que es tracta d'un fenomen social llargament arrelat, quotidianament practicat, i viscut amb absoluta normalitat, sovint sense assabentar-se en absolut dels efectes negatius a què ineluctablement pot conduir. Modificar aquesta conducta altament rutinitzada i subconscient demana explícitament que sigui duta a la consciència dels individus, que sigui autoexaminada, que se'n vegin clarament els efectes evolutius, i, sobretot, que es reforci la lògica i la normalitat de l'adaptació al català per part de les persones d'origen familiar immigrat però nascudes ja a Catalunya o bé residents aquí ja des de petits. Adaptar-se al visitant té tot el sentit, però això és completament diferent en el cas de les persones que ja han nascut i/o s'han establert al territori de manera habitual i permanent. En aquest cas la lògica de l'adaptació social hauria de córrer a càrrec seu.

A banda de la campanya i del projecte general per fer que tothom que pugui parli en català a tots els infants i joves, cal emprendre paral·lelament una forta acció en els seus espais quotidians per tal de poder fer-los conscients del problema i d'ajudar-los a canviar aquest

comportament tan automatitzat, que evita clarament l'ús del català per part dels que no el tenen com a llengua inicial. Aquí de nou l'instrument essencial han de ser les institucions educatives i en especial els instituts de secundària i batxillerat, que han de situar el tema sobre la taula, obrir el tema sense por, parlar-ne amb ple respecte i tacte explicant les causes històriques i sociolingüístiques que fan al cas, transmetre el valor del respecte per la diversitat lingüística, i proposar les tècniques i/o les estratègies pràctiques més eficaces per anar fent possible un canvi generalitzat de comportament.

Una acció massiva d'aquest tipus demana de les autoritats educatives i glotopolítiques del país una tasca important de construcció ideològica adequada, d'elaboració d'estratègies i materials, i de formació del professorat en aquesta qüestió. La tasca directa sobre els ensenyants és fonamental, ja que, en molts casos, ells mateixos participen de la lògica que es vol canviar i en són promotors aconscients. Caldrà fer-los entendre bé els perills evolutius de la situació si continua igual que ara, i alhora els beneficis del canvi que es proposa. Igualment caldrà que compreguin amb exactitud i flexibilitat les estratègies que cal aplicar, les quals en cap pas han de conduir a l'enfrontament interpersonal i a la desqualificació de ningú. La fonamentació en el valor de la diversitat lingüística humana centrada en aquest cas en el català, l'aplicació d'una ètica intergrupar basada en principis universals i solidaris, i la comprensió científica i objectiva dels fenòmens socials, haurien de fer-ho plenament possible².

² A títol d'exemple, l'experiència dels TELP (Taller d'Espai Lingüístic Personal), indica amb claredat que els individus són sensibles a aquesta perspectiva, i entenen molt bé una argumentació basada en el fet que:

- 1) La diversitat lingüística és percebuda com un patrimoni a protegir.
- 2) La societat catalana ja no és bilingüe, sinó multilingüe.
- 3) Els hàbits lingüístics individuals són determinants en el grau d'ús social d'una llengua.
- 4) El grau de comprensió oral del català és molt alt.
- 5) La llengua catalana és un factor d'integració i de cohesió social insubstituïble, i,
- 6) El català és una llengua molt menys minoritària del que ens pensem i és una de les més parlades a l'arc mediterrani, espai econòmic de gran importància dins la Unió Europea.

8. L'optimització de les competències del jovent de L1 no-CT

Un dels factors que pot influir en el fet que els individus usin una llengua és la relació que s'estableix entre la capacitat d'expressió percebuda pel propi individu i la necessitat d'usar aquesta capacitat per tal de fer efectiu l'acte comunicatiu. Com sabem, en el context català actual, el domini del castellà és general per part de pràcticament tota la població, cosa per la qual qualsevol persona pot ser entesa usant aquest codi. És peremptori, doncs, que el català assoleixi també aquest domini generalitzat per part de la població jove i que aquesta es pugui autopercebre com a plenament competent i còmoda en el seu ús per tal que pugui ser realment triat pels individus per parlar quan escaigui, sense que hi hagin d'intervenir factors procedents d'un insuficient desenvolupament de la competència emissora. Si les persones que no tenen el català com a llengua inicial -sol o amb algun altre idioma- no troben espais de socialització adequats per poder desenvolupar-lo en el pla expressiu en el mateix grau que el castellà, això podria actuar com un factor dissuasiu i fer que tendeixin a preferir sempre i en tot moment parlar en castellà, ja que seran igualment entesos. De cap manera es pot fallar en el desenvolupament d'una òptima competència col·loquial que permeti als individus de llengua inicial no-catalana poder usar el català amb fluïdesa i seguretat.

L'àmbit escolar, doncs, en tots els seus graus però especialment en les primeres etapes, esdevé absolutament prioritari des d'aquest angle. Ja que precisament és una àrea on el Govern autònom pot tenir una important incidència, l'avaluació sociolingüística dels seus resultats i la cerca incansable de la millora de les estratègies que s'hi apliquen és una responsabilitat clara i indefugible de les nostres autoritats. Des d'aquest punt de vista cal reconèixer que, pel que fa a un segment força important de l'alumnat de L1 no-catalana, els efectes del seu pas pel sistema educatiu no són del tot òptims en el pla del desenvolupament

de l'oralitat conversacional ni tampoc quant als seus usos lingüístics entre alumnes de diferents L1. Malgrat el sistema de conjunció lingüística que s'aplica als centres educatius de Catalunya, amb el català com a llengua legalment predominant en el pla vehicular, les competències orals resten poc assolides molt especialment en el cas de l'amplíssim grup de joves amb altres llengües inicials que tenen poc contacte quotidià amb companys i companyes de L1 catalana. En conseqüència, els seus usos tendeixen a evitar el català sempre que puguin, car no s'hi senten segurs ni còmodes, cosa que, a més, els pot predisposar fins i tot, com hem dit, al desenvolupament d'actituds explícitament contràries.

La responsabilitat del sistema escolar és importantíssima i cal corregir la situació de manera ràpida i resolta. Tal com ja ha estat indicat per altres comissions creades per la mateixa Conselleria d'Educació urgeix una revisió a fons de les estratègies lingüístiques que se segueixen fins ara tant a primària com a secundària per tal de millorar els resultats actuals de competències orals i d'ús interpersonal del català. L'examen intel·ligent i imaginatiu de les metodologies des d'un punt de vista psico-sociolingüístic és una necessitat peremptòria i el Govern s'ho ha de prendre com una prioritat absoluta, sense regatejar esforços ni recursos.

Cal tenir present de forma clara que la millora dels efectes lingüístics del sistema educatiu no pot venir gaire més ja de l'augment de l'ús del català com a llengua vehicular -tot i que a la secundària encara falta camí per córrer- sinó que cal actuar en especial en la reformulació dels objectius i, sobretot, en les accions que es duen a terme a dins i a fora de l'aula. Els mateixos mestres i professors han de veure clar que el desenvolupament de les competències orals és absolutament prioritari en una situació com la de la Catalunya actual, sense que això vulgui dir

que s'han de menystenir els aspectes escrits de la llengua, que eren la responsabilitat clàssica de l'escola. Les estratègies d'ensenyament han de ser adaptades a aquest objectiu fonamental i el ple domini de l'oralitat ha de ser igualment avaluat i tingut en compte en les qualificacions. Tenir encara avui als centres escolars de Catalunya alumnes que no usin el català per parlar amb els docents que utilitzen aquest codi habitualment com a llengua vehicular ha de ser una manifestació clara de fracàs i, per tant, necessitada d'intervenció i correcció. En tots aquells casos en què els grups-classe siguin de clar predomini d'alumnes de L1 no-catalana els centres s'han de percebre clarament com a organitzacions que, a part dels continguts generals, tenen també com a missió fonamental el ple desenvolupament d'una L2 en el seu alumnat, i han d'acomodar la seva estructura i les seves activitats a aquest objectiu.

Així, les estratègies didàctiques, en especial en els primers anys, no ho poden ignorar. En la nostra situació actual, el desenvolupament de l'oralitat conversacional i col·loquial és un dels grans objectius de l'escola. És central aquí reconèixer les limitacions dels efectes sociolingüístics que es puguin derivar de la llengua vehicular de l'ensenyament, ja que aquesta pot desenvolupar molt més directament la comprensió i fins i tot el pla escrit o una certa oralitat formal, però pot quedar més reduït el seu impacte sobre l'expressió verbal col·loquial. Sense pràctica continuada per part dels mateixos alumnes, i òptimament, entre ells mateixos, no es podrà assolir el grau de comoditat i d'autoconfiança necessaris perquè el jove de L1 no-catalana -tant procedent de les antigues com de les noves migracions- pugui llançar-se socialment a parlar en català.

L'experimentació de nous formats de classe, l'organització d'activitats en què els alumnes tenen la responsabilitat d'ensenyar determinats

continguts a d'altres de nivells inferiors -tot prenent el rol de mestre-, la participació de monitors o dinamitzadors lingüístics al pati que ajudin a desenvolupar l'ús del català en les activitats lúdiques i informals, la utilització del teatre fet pels alumnes mateixos, la producció de materials audiovisuals pensats i protagonitzats per ells mateixos, la promoció d'activitats extraescolars variades on el català sigui la llengua habitual, etc., tot això ha de ser activat de manera convençuda per tal d'evitar que l'alumnat pugui no sentir-se segur de les seves habilitats conversacionals en català. El Govern ha d'estar convençut de la peremptorietat d'aquestes mesures i ha de posar a disposició de la Conselleria d'Educació tots els recursos humans i intel·lectuals que calguin per assolir els resultats desitjats.

Igualment important és, en l'ensenyament secundari, d'actuar en el mateix sentit, i reconeixent, a més, els canvis sociolingüístics que tenen lloc en aquesta etapa. Cal d'entrada ser conscients de la disminució de l'ús del català com a codi vehicular als instituts respecte del que es dona a l'ensenyament primari. Molt professorat d'aquest nivell, situat especialment en centres on la majoria de la població no és catalanoparlant d'origen, se sent inclinat a no usar amb els alumnes el català sinó el castellà. Aquest fet, que es dona precisament en un moment de canvis -tant socials com personals- per a l'individu pot no ajudar a la consolidació de les competències ni de l'hàbit d'ús del català. Sobretot en el primer curs de la secundària, l'alumne haurà probablement canviat de centre i pot trobar-se amb companys i companyes nous amb els quals haurà d'establir les normes d'ús lingüístic que els facilitin la interacció quotidiana. Si a l'entorn no hi ha, per part del professorat, un comportament coherent i consistent a favor de català, moltes de les pautes que s'establiran tendiran fàcilment a afavorir el castellà, i no només entre els alumnes mateixos sinó també respecte dels professors.

Això implicarà molt sovint que, com ja ha estat dit, en llocs on l'alumnat és mixt, es perdi l'oportunitat que els joves de L1 no-catalana puguin parlar en català amb naturalitat amb els de L1 catalana. Cal no oblidar que, a primària, els alumnes de L1 castellana, per exemple, poden tendir a reconèixer-se com a tals i a establir l'ús interpersonal d'aquest codi, no solament entre ells mateixos sinó també amb els de L1 catalana, ja que, al començament, les competències en català encara restaran infradesenvolupades. Serà, doncs, precisament a la secundària, amb nous companys, on molts podran presentar-se també interpersonalment ja com a 'catalanoparlants', i establir pautes d'ús d'aquest codi, si més no amb alguns altres alumnes. Els ensenyants d'aquest nivell, doncs, han de tenir molt present les conseqüències sociolingüístiques dels seus comportaments i, els que encara no ho practiquin, haurien de mantenir l'ús vehicular i interindividual del català per tal de produir els possibles efectes esmentats.

Els instituts de Catalunya han de tenir igualment més consciència dels mecanismes de desenvolupament de les L2 i tot el professorat ha d'adequar-hi responsablement els seus comportaments si hom vol assolir una políglotització adequada de la població. En aquest sentit, la Conselleria d'Educació té també una enorme responsabilitat i ha d'actuar de manera ràpida i eficient per encoratjar i fer possibles els canvis necessaris en el conjunt de cada centre. La llengua és un fenomen present en quasi totes les activitats humanes i no és només responsabilitat dels professors de l'idioma concret sinó de la totalitat dels ensenyants i personal dels instituts. Cal certament recordar que més que 'llengües' el que hi ha són 'llenguars', és a dir, accions humanes conjuntes i no pas simples objectes teòrics d'estudi.

Els canvis, però, no solament s'han de produir en els professors que no ensenyen llengua sinó també en el professorat de català, que ha de comprendre potser més aprofundidament que fins ara els mecanismes sociolingüístics i hi ha d'actuar en conseqüència. Comprensió de la situació i de les dificultats que es puguin derivar de l'aprenentatge de les L2, tacte, respecte i generació de motivació per parlar el català han de ser les seves premisses, més que no pas exigir un coneixement 'gramaticalista' o bé una posició ideològica determinada als alumnes. Sobretot han de contribuir a combatre la 'inseguretat lingüística' de l'alumnat de llengua inicial no-catalana respecte del català, i vehicular discursos integradors i positius que facin possible l'acceptació de la nostra llengua com a idioma comú a Catalunya, per damunt dels orígens de cadascú.

Cal formar bé tot el professorat en aquests aspectes, i cal assajar les estratègies més adequades que puguin afavorir els usos interpersonals del català. Alhora, és ben cert que tots aquests canvis que caldria introduir en el sistema educatiu foren més efectius en el marc d'un procés general de sensibilització sobre la qüestió, que donaria més força a les reformes que calguessin i sobretot contribuiria a fer que, especialment a secundària, el professorat reflexionés més sobre la qüestió, s'adonés de la importància de la seva participació en el procés i se sentís més acompanyat en els canvis que cal emprendre. Cal, doncs, avançar molt més que fins ara en la cooperació entre la Conselleria d'Educació i la Secretaria de Política Lingüística per tal que les accions siguin en tot moment coordinades i integrades i s'aprofitin les sinergies mútues.

9. L'impuls de l'ús en el grup de L1 no-CT

En les zones de més alta concentració de població de llengua inicial no-catalana, igual com també serà probablement més difícil de desenvolupar l'oralitat col·loquial del català i hi caldrà esmerçar més recursos, també s'hauran de crear estratègies específiques per a l'impuls de l'ús, tant en les activitats més organitzades com en el pla interpersonal. Depassats amb escreix els límits demolingüístics que permetien una integració sociolingüística osmòtica i espontània de les segones generacions dels primers immigrants del segle XX, ens trobem avui amb milers de joves residents en àrees metropolitanes i entorns sovint perifèrics de ciutats i viles catalanes amb poca necessitat i motivació de l'ús del català en els seus contextos socials immediats. Les grans proporcions que van adquirir els desplaçaments de població del segle passat, a les quals s'afegeixen ara les més recents, han reduït moltíssim l'efectivitat de la bilingüització en català en encontres cara a cara i demanen noves estratègies efectives de promoció del seu ús entre els col·lectius d'origen històricament al·lòcton.

Impossibilitat, per tant, el contacte espontani massiu i sovintejat amb la població catalanòfona receptora, la difusió de l'ús del català entre aquest jovent s'ha de fer ineluctablement des de vies específicament organitzades i planificades. Cal, doncs, actuar preferentment sobre el seu teixit institucional per tal que a través de les organitzacions en què participin o amb les quals tinguin contacte es vagin trobant amb espais on el català sigui vist com a apropiat i usual. És del tot clar que difícilment es podrà arribar a impulsar l'ús interpersonal en aquests casos si abans no es promou en els àmbits i funcions institucionalitzats.

En aquest cas, la via més immediata d'actuació torna a ser òbviament el sistema escolar, ja que hi passen tots els nous individus a l'edat més òptima per al desenvolupament de les competències lingüístiques i

l'establiment d'hàbits d'ús. Els centres escolars i els instituts, per tant, han de desenvolupar i aplicar estratègies clares i efectives que duguin l'alumnat de llengua inicial no-catalana a usar més el català d'una manera habitual, almenys en determinades funcions i activitats en el si de les institucions educatives. Òptimament, si a mesura que hi vagin essent competents el poguessin arribar a usar fins i tot entre ells per fer activitats lúdiques i informals i no només en les més típicament escolars, és quan podríem qualificar el procés com a exitós. Arribar a aquest punt vol dir haver creat estratègies actives de desenvolupament de les competències de comprensió i d'expressió i, a més, haver aconseguit acostumar-los a parlar-se entre ells també en català en l'àmbit escolar. És obvi, doncs, que cal donar un impuls molt important a l'estudi i aprofundiment pràctic de les activitats de desenvolupament de l'expressió i a la facilitació dels recursos necessaris per tal de poder aconseguir aquests objectius. En aquest sentit, la cooperació entre les seccions pertinents de la Conselleria d'Educació, de la Secretaria de Política Lingüística i de les universitats i instituts de recerca és preemptòria i absolutament necessària.

Per dur endavant aquestes accions, tot impulsant amb força els actuals projectes que ja han estat empresos per la Conselleria d'Educació, és vital que s'aprofitin les experiències exitoses que molts mestres i professors de Catalunya ja han desenvolupat pel seu compte, tot impulsant-les i estenent aquelles que vagin essent reconegudes com a més eficients. A més, la Conselleria hauria d'aprofitar els seus millors recursos humans en aquest pla i hauria d'invitar a fer conèixer i recollir tot el ric ventall d'estratègies pedagògiques que a nivell local fins ara ja s'han assajat, a partir sovint d'iniciatives personals.

Igualment caldria energitzar molt més les intervencions sobre les activitats esportives i lúdiques de dependència no-oficial, per tal que

anessin incorporant de manera gradual i normal l'ús habitual del català. A més de l'escola caldria que les poblacions infantils i juvenils trobessin continuïtat en l'exposició i l'ús del català en el seu context social extraescolar. És per això que s'hauria de crear un gran programa nacional de promoció de les activitats esportives i de lleure en què el català fos l'idioma troncal habitual i ajudés així el jovent de L1 no-catalana a identificar aquests àmbits com a apropiats per a l'ús del seu bilingüisme en català. És de tot necessari que vegin que la seva inversió escolar en català els és útil a la pràctica i que és una eina que usen habitualment per fer determinades funcions de tipus general. Sense aquesta presència quotidiana i habitual del català en els seus contextos socials, la llengua pot ser vista com una altra cosa escolar inútil i fins i tot 'imposada', sense traducció ni impacte en comportaments reals.

En el cas, per exemple, dels instituts, i a diferència d'altres països, tota aquesta dimensió lúdico-artística és, en general, força inexistent a Catalunya. Es podria, doncs, lligar tota aquesta promoció d'activitats musicals, teatrals, de dansa, de jocs, d'esports, etc. al sistema educatiu amb l'ús del català, amb la qual cosa es podrien aconseguir simultàniament dos objectius: augmentar les activitats extracurriculars oferint oportunitats als adolescents i alhora modificar la imatge del català com a idioma encarcarat i apte només per a usos escolars formals. El Govern ha de veure la importància d'aquesta dimensió i hi ha de dedicar els recursos necessaris.

És possible que un programa general d'aquesta mena demani alguns canvis organitzatius en els centres escolars i molt especialment en els instituts de secundària, així com també l'aprofundiment en la formació del personal adequat i/o el reciclatge de l'actualment disponible. Això no ha de fer pas por i és clar que és possible de dur-ho a la pràctica amb la cooperació de tots. En aquestes zones de clara majoria de

població no-catalanoparlant els centres educatius s'han de percebre clarament com a institucions de L2, amb totes les modificacions que calguin. Els adolescents i joves del país ho necessiten si volem la igualtat i la inclusió socials i no ens podem permetre per més temps continuar amb les actuals condicions. Els organismes corresponents que tenen la responsabilitat més directa sobre les noves generacions - Conselleries, Secretaries, Agències, etc.- s'han de posar a treballar ràpidament i de forma coordinada tot produint sinergies i evitant duplicacions i despeses inútils, al servei dels objectius proposats.

Cal recordar aquí, però, que els usos lingüístics de la joventut de L1 no-CT vindran força determinats pels nivells de competències que s'hagin pogut assolir en l'etapa infantil, fins a primària. És abans de la pubertat -l'etapa òptima per al desenvolupament 'nadiu' de les llengües- quan s'han d'haver posat les bases que permetin un augment de l'ús del català al llarg de la vida de l'individu. Les etapes d'abans de la secundària són decisives per a la impulsió de les competències lingüístiques i cal aprofitar les predisposicions biopsicològiques. Els òrgans fonadors són molt més plàstics i l'individu té molta menys por del ridícul que després. A més, les categories de representació de la realitat són més lliures i és el moment d'afavorir la solidaritat intergrupals i el respecte per les diversitats humanes i culturals. El Govern ha de tenir, per tant, ben present la necessitat de vetllar adequadament perquè els centres escolars tinguin els recursos humans i materials necessaris i apliquin adequadament les estratègies d'aprenentatge de les llengües i d'establiment de les pautes d'ús que posteriorment esdevindran habituals. Els ensenyants han de ser ben conscients de la responsabilitat de les seves (no)accions en aquestes etapes i han de ser també formats adequadament per promoure la bilingüïtzació efectiva en català de l'alumnat que no tingui aquest idioma com a llengua ja familiar.

10. La difusió d'un discurs rigorós i integrador

La complexa situació lingüística de la Catalunya actual sovint no és pas fàcil d'interpretar ni d'explicar per part de la mateixa població protagonista. Diversa com és, i havent viscut distintes etapes històriques, la població pot sentir-se confosa sobre el sentit dels esdeveniments que hi ocorren, sobre les polítiques lingüístiques mateixes, sobre els comportaments interpersonals que caldria observar, sobre la situació del català dins del procés de globalització, etc. Si no fos ja prou complicat tot plegat s'hi afegeix encara la utilització de les llengües com a objecte de la lluita política partidista, fet que introdueix elements de tensió i de potencial divisió en una comunitat que ha experimentat i que experimenta encara grans canvis en la seva composició demolingüística.

Més enllà, doncs, de les formes lingüístiques, de les competències i dels comportaments, les representacions a través de les quals els individus viuen la seva realitat lingüística quotidiana prenen una importància cabdal en l'evolució futura d'una societat complexa com la nostra. És aquí on, en una comunitat en què el contacte lingüístic es viscut diàriament i de forma contínua, s'hi juguen els sentits i sentiments que les persones atorguen a les seves accions, a les seves situacions, i a la definició de les relacions entre els col·lectius que avui es troben a Catalunya. Tampoc, per tant, les polítiques lingüístiques poden ignorar aquest pla cognitiu i emotiu dels individus, ja que intervindrà de manera decisiva en la legitimació o no de les mesures que es prenguin i en les decisions sobre el propi ús lingüístic de les persones com a tals i en tant que membres d'institucions i organitzacions socials.

El repte al qual ens enfrontem ara és el de construir un discurs que respongui a l'evolució contemporània de la situació sociolingüística, que

tingui en compte una òptica global, i que sigui acceptable i adequat per a la gran majoria de la població jove de Catalunya. El primer problema a abordar és la representació excessivament 'minoritarista' que es fa d'ella mateixa la comunitat d'origen catalanoparlant. Sense referents comparatius clars, i percebent-se com a conjunt 'minoritari' dins del marc espanyol, la majoria de persones d'aquest grup ignoren que el català és una llengua amb tants o més parlants que d'altres d'europes que, en canvi, són vistes com a plenament prestigioses pel seu propi grup i pels altres. Si un noruec, o un suec, o un danès, per exemple, no dubten del seu codi propi ni en tenen una imatge negativa -encara que sàpiguen altres idiomes i els usin en algunes funcions- per què els parlants catalans n'han de tenir una visió menys positiva i més acomplexada?

El fet que Catalunya comparteixi Estat amb altres comunitats i que la seva població sàpiga altres llengües i les usi en determinades funcions que estiguin justificades no ha de comportar mai ni en cap cas que la llengua pròpia del país hagi de tenir menys usos que les altres i que pugui haver-hi persones que hi tinguin residència estable que la ignorin o no la parlin. Cal introduir amb força en el discurs aquesta perspectiva europea, sortint del marc purament espanyol, tot fent conèixer a tota la població, i especialment a la jove, aquesta realitat comparativa, que ens ha de poder dotar d'una autoimatge més positiva, amb plena confiança en el futur. Alhora, la comparació amb aquestes altres comunitats semblants ha d'actuar com a horitzó per a la nostra, ja que no hi ha cap justificació perquè el català no hagi de tenir el mateix que tenen aquestes altres col·lectivitats europees, encara que puguin tenir distintes organitzacions d'autogovern. També l'establiment d'aliances estratègiques amb aquestes comunitats de llengües mitjanes, amb l'acord d'intercanvis i convenis, podria ser un fet beneficiós per a la internacionalització de la nostra comunitat lingüística.

Un altre element important de la representació de la situació sobre el qual cal incidir amb rapidesa és en el paper del català com a llengua comuna i de cohesió social. L'actual pluralitat de les poblacions demana de manera imperiosa l'existència d'un codi compartit que els permeti comunicar-se i relacionar-se quotidianament. Ara com ara és el castellà l'idioma que més acostuma a fer aquesta funció, ja que la població d'origen catalanoparlant ja ha estat avesada, com hem dit, a no usar el català amb persones que percebia com a forasteres i com a 'no-catalanoparlants'. Aquest comportament té, com també hem indicat, importants efectes per a la llengua catalana, ja que aquesta, tot i ser la pròpia i històrica de la comunitat territorial, queda en segon terme en una funció que li pertany de totes totes. Clarament, en la majoria de les situacions normals, el codi habitual per comunicar-se entre les poblacions desplaçades amb distints orígens i entre aquestes i la població receptora és l'idioma d'aquesta última i no pas el d'un dels grups immigrants. La legítima funció del català com a llengua comuna de comunicació i de cohesió social entre els distints col·lectius ha de ser emfasitzada i promoguda eficaçment pel Govern, tot respectant adequadament els distints idiomes d'origen, i afavorint la integració dels distints grups en un projecte nacional compartit.

Per tal com cal reconèixer que la presència del castellà a Catalunya és i serà ja possiblement endèmica, ja sigui com a L2 de les persones de llengua inicial catalana, o bé com a L1 de les que ja la tinguin com a nativa, cal tenir-hi un discurs molt clar i entenedor que aclareixi els conceptes fonamentals de l'organització lingüística de la societat catalana i eviti malentesos que puguin crear inútilment incomoditat o incomprensió intergrupals. Des del principi general que la política lingüística catalana no va en contra de cap llengua sinó que simplement intenta restablir per al català la normalitat que s'hauria produït si no s'hagués interromput el període republicà per l'aixecament militar

franquista, el Govern ha de promoure la recuperació del màxim d'usos socials possibles per al català. Així, n'ha de fer la llengua habitual usada per defecte per les organitzacions socials, polítiques, econòmiques i culturals del país i, en especial, les d'incidència en el món juvenil o creades en el si d'aquest. Aquestes entitats certament tenen absoluta llibertat per usar també els altres idiomes que considerin oportuns, sense que aquests, però, arribin a substituir el català en les funcions que li pertoquen com a llengua pròpia del país. El català, per tant, ha de tenir el rol preeminent en l'espai comunicatiu públic, tant oficial com no-oficial, que el faci vistent com a llengua primera d'intercomunicació a Catalunya. El Govern ha de prendre les mesures necessàries en aquest sentit, i ha d'evitar que les disposicions en matèria de retolació, de comunicació i d'atenció al públic siguin sovint ignorades fins i tot en les que s'adrecen al públic infantil i juvenil, amb ple coneixement del català.

Aquesta preservació i preeminència del català en els usos socials té plena justificació si tenim en compte precisament la integració de Catalunya en el marc espanyol general, en què l'ús del castellà és pràcticament general i exclusiu en la comunicació pública. En aquestes condicions, la normalitat i la sostenibilitat de la llengua catalana, només podrà ser mantinguda a través d'una situació en què aquesta disposi d'espais funcionals clarament preferents o (quasi)exclusius com els que ara mateix té el castellà pel fet de ser la llengua absolutament majoritària dins de l'Estat espanyol. A més, el castellà detenta de manera clara les funcions oficials de l'Administració central, la majoria dels canals de televisió i d'emissores de ràdio, la premsa, els llibres, el cine i els DVDs, la informàtica, els aparells de jocs electrònics, i un llarg etcètera especialment alt, com ja hem dit, en els productes dedicats a la joventut. Cal fer conscient la població que els usos reservats principalment al català a Catalunya només poden fer de cert contrapès davant de l'abassegadora presència del castellà, i que són absolutament

necessaris, doncs, des de l'òptica de la sostenibilitat lingüística universal, tot aplicant el principi de subsidiarietat lingüística que afavoreix les llengües locals pròpies davant de les d'ús més general i internacional.

El Govern ha d'emprendre les accions necessàries per explicar adequadament a la població jove i també en general el sentit de les mesures que es prenen en política lingüística. Aquestes no són òbviament una persecució d'una llengua que és l'idioma natiu de la meitat dels residents a Catalunya i la L2 usada àmpliament per la resta, sinó l'organització d'un sistema que faci possible una distribució de funcions on el català en té unes de pròpies i precises que justifiquen el seu coneixement i li donen utilitat. Del contrari, podria ser vist com un idioma superflu i innecessari. Amb la globalització aquest tipus de situacions serà cada vegada més comú en el planeta, ja que les poblacions de les economies desenvolupades sabran cada vegada més llengües, cosa per la qual hauran de determinar funcions exclusives per a les pròpies de cada grup si hom vol mantenir les singularitats de cada col·lectiu i la diversitat lingüística de l'espècie.

El tractament discursiu de la pluralitat lingüística interna de la joventut actual a Catalunya s'ha de fer des d'una aproximació intel·ligent i respectuosa, ja que, al costat de les dificultats objectives per fer que les poblacions de L1 no-catalana més segregades i concentrades assoleixin un nivell còmode i col·loquial d'expressió en català, hi poden jugar també de manera important les diferències socioeconòmiques entre les poblacions de distint origen. Tal com ja s'ha detectat en diversos punts, especialment de les àrees metropolitanes, és força fàcil que es pugui donar una associació del català amb imatges negatives respecte dels seus parlants d'origen, representats com a persones hostils i amb les quals hom pot sentir-se enfrontat o socialment i econòmicament

distanciats. És del tot pertinent que s'estudiïn de forma adequada les associacions simbòliques i les ressonàncies cognitivo-emotives que especialment els joves de L1 no-catalana sostenen respecte del català. Cal seguir molt atentament el procés de construcció identitària per tal d'identificar què fa problemàtica als ulls de certs joves l'adopció del català com una de les seves llengües habituals.

En això, els programes de ciències socials dels Instituts de secundària han d'incorporar les explicacions històriques i socials que calguin, per tal de difondre un coneixement adequat de les causes que ens han dut a la situació actual i dels valors que han de presidir la convivència multilingüe a Catalunya. Aquest creixement de resistències lingüístiques i identitàries -fins i tot futbolístiques, per exemple- en força punts de les àrees amb més alta població hispanòfona és un fet important que ha de preocupar les autoritats responsables. Cal reflexionar encertadament sobre les causes d'aquesta evolució i crear i dur a la pràctica estratègies precises d'explicació i diàleg amb aquestes poblacions joves, que desfacin els malentesos grupals i afavoreixin la mútua comprensió social.

En aquesta direcció, cal construir i transmetre amb claredat un discurs que alhora aculli les diferències lingüístiques de les poblacions de la Catalunya actual i situï el català com a llengua fonamental de cohesió social i sustentadora del projecte futur del país, en un món global i fraternal. Acceptant el poliglòtisme dels individus, produït per la diversitat dels seus orígens i per les noves llengües que adquireixen a part de les presents en la família, la comunitat catalana aspira a poder normalitzar finalment el ple ús de la seva llengua pròpia en el seu país, i a donar-li un futur estable i digne oferint-la com a vehicle comú de comunicació social també a les persones de llengua inicial distinta que han establert la seva residència a Catalunya. Integrats tots plegats en

àrees superiors i més àmplies de comunicació, i amb els usos funcionals que pertocuin d'aquestes altres llengües en les comunicacions inter-nacionals, el català ha de disposar de manera clara dels màxims usos socials i públics possibles en l'espai nacional, única manera d'assegurar alhora la seva viabilitat en tant que instrument de comunicació i d'identitat.

La consciència de la diversitat interna ha de dur a la comunitat d'origen autòcton i a les autoritats governamentals a obrir-se a l'acceptació de creacions culturals dels joves que no vinguin de la tradició purament catalana i a acceptar un mestissatge amb nous estils i formes artístiques i estètiques. És per això que cal evitar la identificació de la llengua catalana només amb determinades formes socioculturals i maneres de viure, ja que s'ha de veure, en tant que llengua comuna i compartida per tothom, com a vehicle vàlid i plenament apte per a reflectir i expressar la diversitat cultural i d'origens existent. És precisament renunciant a l'exclusivitat de les formes estilístiques i estètiques tradicionals associades al català per part del seu grup històric com l'idioma pot ser vist i acollit també com a seu pels grups d'origen no-autòcton actualment presents a Catalunya.

11. Les actuacions sobre el món laboral

Totes les actuacions que fins ara han estat indicades en el pla de les poblacions i en el nivell més interpersonal i discursiu, quedaran afeblides i tindran moltes menys possibilitats d'èxit sinó van acompanyades de canvis importants en d'altres camps i, en especial, en el món laboral. És en aquest pla del 'guanyar-se la vida' on els individus, i particularment els que no tenen el català com a llengua familiar, poden veure més fàcilment la utilitat de la llengua i la justificació del seu aprenentatge. Un sistema educatiu que promogui

l'adquisició plena d'un idioma que després no sigui demanat ni tingui valor en el mercat de treball acabarà per ser incomprès i bescantat per l'opinió pública, que no entendrà la inversió d'hores i esforç demanades i n'exigirà lògicament la transformació.

En unes condicions actuals on una part ja important de la població laboral –i especialment la més jove- domina el català tant a nivell oral com escrit cal augmentar ara de manera urgent l'impuls del canvi en aquelles empreses i organitzacions que encara no hagin adoptat mesures adreçades a trencar les rutines lingüístiques heretades d'etapes polítiques anteriors. Aquest fet esdevé encara més decisiu davant dels nous desplaçaments migratoris dels darrers anys, que en molts casos, i en especial a les àrees metropolitanes, només tindran la via laboral com a camí de possible contacte quotidià amb el català, donada la composició demolingüística dels seus llocs de residència. Les empreses de Catalunya, aleshores, esdevenen un factor sociolingüísticament molt important en la determinació de l'evolució futura del país i en la consolidació o no del català com a llengua preferent de comunicació social habitual entre la joventut.

Els nois i les noies, amb la seva entrada al món laboral, tindran l'oportunitat de canviar de context social i d'establir-hi, doncs, nous comportaments lingüístics sense la càrrega de l'origen i del costum social establert en els seus àmbits de socialització primària. Es tracta d'un bon moment per incidir-hi, perquè els joves tenen encara l'escolarització molt recent i, per tant, una gran facilitat d'aprenentatge. És una etapa molt permeable en què estan oberts a l'exterior i receptius al que els envolta. A més de tot això, els caracteritza una gran motivació lligada al seu futur professional; es tracta d'una etapa de planificació del futur i de noves expectatives. Aquest moment serà crucial per a l'establiment dels seus hàbits lingüístics, ja que tindran moltes més

probabilitats d'entrar en contacte amb persones procedents d'altres sectors socials i geogràfics, amb les quals hauran d'establir les pautes habituals d'interacció lingüística. Les polítiques i criteris lingüístics de les empreses -i també òbviamment les dels centres d'educació superior- adquireixen aleshores una rellevància molt especial, perquè molts individus de L1 no-catalana hi faran noves relacions precisament a fora dels seus àmbits habituals, moments òptims per practicar el català com idioma interpersonal.

El català, doncs, hauria d'anar essent la llengua laboral més habitual, tant per a les tasques pròpies de l'organització a què hom pertanyi com per a la relacions socials en general a dins de l'empresa o institució. Les empreses catalanes tenen una responsabilitat especial, ja que, canviant hàbits que poguessin estar instaurats des d'antic, han de promoure activament que el català sigui el codi normal de comunicació a dins -i a fora- de l'empresa, i han de facilitar, quan calgui, la formació necessària per fer-ho possible. La Generalitat ha d'impulsar amb claredat aquest canvi i ha de donar l'ajut tècnic necessari a totes les organitzacions per tal de fer que el català sigui la llengua habitualment més usada tant per a les relacions exteriors de l'empresa com per a les comunicacions interiors entre els seus departaments i empleats com a tals. El plantejament d'objectius lingüístics comuns i concertats entre les organitzacions econòmiques i les autoritats públiques de Catalunya és una necessitat urgent a la qual cal donar resposta de la manera més ràpida i eficaç.

Aquesta actuació és encara més necessària i urgent a la vista de les dades que mostren com en el jovent van baixant les dades sobre les seves expectatives d'ús del català en el món laboral. La imatge que hi poguéss haver hagut fa uns anys referent a la utilitat del català per treballar sembla que va acordant-se cada vegada més amb una realitat

en què la llengua no és sovint ni exigida ni valorada ni usada per a la majoria de llocs de treball, ja siguin de tipus administratiu o bé en els sectors dels serveis, del comerç i del turisme, tot i haver de tractar amb el públic. Tampoc, en general, la formació professional crea l'expectativa de l'ús laboral del català ni impulsa, doncs, cap visió en aquest sentit. Mentrestant, i malgrat les lleis vigents, els clients que parlen en català habitualment no són atesos en aquesta llengua i en molts establiments de Catalunya se'ls demana que no usin la llengua del país, ja que aquestes empreses no tenen cap cura ni formen degudament el seu personal en aquest aspecte.

El resultat d'això és que una gran majoria de joves no perceben el català com un idioma útil per al seu futur sinó més aviat com una nosa inútil i prescindible. Cal, doncs, una acció resolta del Govern per tal de fer que els preceptes estatutaris i legals actuals siguin aplicats als centres comercials i laborals, tot apel·lant igualment a la responsabilitat social corporativa de les empreses, que s'han de mostrar sensibles en les qüestions lingüístiques i contribuir així a la normalitat de l'ús del català i a l'afavoriment de la seva continuïtat futura. Val a dir que entitats empresarials, com ara la Confederació de Comerç de Catalunya, ja duen a terme actuacions en aquest sentit, com per exemple la campanya "Oberts al català", que té com a objectiu fomentar l'ús de la llengua en el comerç, els serveis i el turisme, especialment entre la nova immigració. Pel que fa al tracte amb el públic, la campanya sensibilitza no només sobre la necessitat de complir estrictament la Llei de política lingüística sinó també sobre el fet que atendre la clientela en català comporta un valor afegit de qualitat en el servei. També insisteix en el valor de promoció professional que pot comportar el coneixement del català.

Així, ja només impulsant la normalització de la retolació, els catàlegs, l'etiquetatge, l'atenció oral i escrita als clients, etc., com a àmbits de la comunicació amb el consumidor, s'està incidint al si de les empreses i es pot fer que es replantegin altres aspectes interns de la seva política lingüística. Per exemple, la Llei 1/1998 de Política lingüística estableix que qualsevol establiment obert al públic ha de poder atendre els consumidors/clients que parlin català. Això vol dir que quan el treballador d'un establiment no entén un client catalanoparlant, aquest fet implica que l'establiment està vulnerant la normativa vigent. Solament, doncs, aconseguint que les empreses afectades poguessin complir aquest article ja hi hauria un canvi substancial, tenint en compte que es crearia l'exigència als treballadors de bancs, botigues, bars, restaurants, discoteques, etc. de conèixer la llengua per accedir al lloc de feina. Aquest procés, és clar, ha de ser ajudat i facilitat per l'Administració catalana, que és la que ha de vetllar pels drets lingüístics de les persones i per les obligacions de les organitzacions, tot dedicant a aquesta tasca els recursos humans i tècnics necessaris per tal de cooperar amb les empreses afectades. En aquest cas, la campanya de la Confederació de Comerç de Catalunya "Oberts al català", esmentada més amunt, que també recorda que la retolació, l'etiquetatge i tota la documentació vinculada al negoci han d'estar almenys en català, és ja un bon exemple de col·laboració entre les organitzacions patronals i l'Administració.

A més, com ha estat indicat pels experts que han col·laborat amb la ponència, la sociologia de les organitzacions apunta que en l'accés al (primer) lloc de treball, no sols es produeix una segona socialització (lingüística) a partir de l'accés, sinó que hi ha una *socialització anticipada* que actua induïda per l'orientació professional i sobretot per la presentació formal a una convocatòria laboral. D'aquí la importància –en la gestió lingüística de les organitzacions– d'establir una bona caracterització lingüística dels llocs de treball i d'explicitar en les

convocatòries les competències lingüístiques que seran valorades en la selecció, com a requisit o com a mèrit en l'accés a la plaça. Dit d'una altra manera: si la competència lingüística és condició d'accés a un lloc de treball desitjat, tots els candidats que hi concorrin s'orientaran cap a l'adquisició d'aquesta competència, que arribaran a tenir molts dels que no obtenen la plaça. En canvi, si es vol incentivar o requerir l'adquisició de la competència lingüística després de l'accés al lloc de treball, en el millor dels casos només la persona seleccionada adquirirà la competència.

Com ja hem dit abans, doncs, en el cas de les persones que han fet un esforç d'aprenentatge del català, el reconeixement explícit d'aquestes capacitats adquirides en els processos de selecció és la justificació i la rendibilització de l'esforç realitzat. Dit al revés, l'absència d'aquest reconeixement és una frustració personal que pot esdevenir col·lectiva i generar un rebuig social a l'ensenyament en català, si continua essent una llengua poc valorada en el món del treball. Al contrari, la introducció del català en els àmbits laborals és una ocasió excel·lent per a comprovar-ne la utilitat i reactivar-ne i millorar-ne les competències adquirides.

La capacitat d'impulsar tots aquests sistemes d'activació lingüística del jovent en el món laboral depèn de la presència del català en aquest àmbit, i de la introducció en les empreses i organitzacions d'una gestió explícita i tècnicament correcta de les diferents llengües internes de treball i les de comunicació externa amb els clients. La globalització actual demana clarament individus amb competències multilingües, capaços de respondre a les distintes vies comunicatives de les empreses en un mercat obert. No hi ha pas cap raó, doncs, per excloure el català d'aquests requeriments i per no incorporar aquesta llengua a les funcions que calguin, al servei de l'èxit econòmic i de la satisfacció dels

clients, sense oblidar el seu paper troncal com a llengua comuna i de cohesió social del país.

A partir d'aquesta realitat, el Govern, de manera urgent, ha d'adoptar com a seus els objectius que hem assenyalat i prendre les mesures necessàries perquè es puguin arribar a assolir com més aviat millor. Per a això, haurà d'establir comissions específiques que estudiïn i concretin les millors intervencions, amb diàleg constant -imprescindible per a l'èxit de la tasca- amb les organitzacions patronals i sindicals, així com també amb col·lectius d'immigrants als quals puguin pertànyer els joves que busquen feina. Els usos lingüístics laborals són doblement importants ja que donen sentit i utilitat al coneixement del català i, a més, poden afaiçonar els usos lingüístics interpersonals que s'establiran entre els empleats i treballadors. Tot i que no sigui directament determinant, en una empresa que institucionalment funciona en català sempre hi haurà més possibilitats que aquest fet pugui influir en la relació lingüística interpersonal que no pas si no hi funciona. En una societat amb alta immigració com la catalana el món laboral és lingüísticament crucial i ha de ser objecte d'actuació prioritària.

12. Les actuacions sobre els mitjans de comunicació i el consum lúdico-cultural

A part de les comunicacions interindividuals i professionals de què hem tractat fins ara, cal no oblidar que, tot i que hem distingit distints grups de L1 sobre els quals cal actuar potser de manera diferenciada, tots els subconjunts sostenen evidentment estretes interdependències sociolingüístiques ja que, de fet, es troben vivint sota una mateixa

estructura de comunicacions 'institucionalitzades', tant de determinació oficial com no-oficial, que els afecta tots simultàniament. Les comunicacions institucionalitzades -les produïdes per les organitzacions formals i per les persones que les representen, i contraposades a les 'individualitzades' emeses pels individus en tant que persones particulars- són arreu objecte preferent d'intervenció dels poders públics en política lingüística. Aquest tipus de comunicacions, de fet, ocupen l'ample espai públic organitzat de les societats contemporànies, amb grans possibilitats que el codi o codis que s'hi utilitzen acabin entrant també en les funcions individualitzades en el cas que es donin determinades condicions. La seva influència pot ser molt important i, de fet, com sabem, són les que molt sovint han iniciat i determinat en gran part l'evolució de molts casos de substitució lingüística.

Aquesta omnipresència d'aquest tipus de comunicacions en les societats contemporànies i els importantíssims efectes sociolingüístics que poden arribar a produir, fan que els poders polítics s'hagin d'ocupar forçosament de regular-les i d'intervenir-hi. Catalunya presenta avui, com ja hem assenyalat anteriorment, una situació en què el codi nacional propi no és el prevalent en importants espais públics com ara en gran part del món comercial i productiu, el televisiu i el cinematogràfic, la premsa -de pagament i gratuïta metropolitana- i les revistes, els llibres, la retolació i l'etiquetatge dels productes i la publicitat, els nous ginyes tecnocomunicatius, etc. Encara, doncs, que en el sistema escolar primari i en l'Administració autònoma el català hi pugui ser prevalent, la força del castellà en tots aquests altres espais és molt i molt considerable fins al punt que en alguns el català està exactament en la mateixa situació en què es trobaria una llengua subordinada i no reconeguda oficialment.

Aquesta situació no juga certament a favor d'un impuls de l'ús del català entre les poblacions avui residents a Catalunya sinó que, al contrari, afavoreix eficaçment el del castellà, que, en conjunt, es converteix així en l'idioma més generalment usat per veure la televisió, llegir la premsa, utilitzar els ordinadors, llegir els elements i instruccions dels productes o medicaments, anar al cine, etc. Si a això afegim que certament l'espai públic català està plenament integrat en el marc comunicatiu espanyol, on el castellà és clarament hegemònic, l'exposició al castellà per part de la població resident a Catalunya és actualment molt superior a l'exposició al català en aquestes funcions. En aquest context, la influència que les comunicacions institucionalitzades en català podrien exercir en la determinació dels usos socials i interpersonals resta, com ja hem dit, enormement afeblida.

Des d'aquesta perspectiva, dos semblen els objectius fonamentals que el Govern hauria de perseguir: 1) aconseguir servir prioritàriament en català la joventut d'origen catalanoparlant en totes les seves activitats 'institucionalitzades no-oficials' (musicals, mediàtiques, de diversió, de relació personal mediada per Internet, d'informació, etc.) i aconseguir així que usi -en recepció i en expressió- el català en aquestes activitats, i 2) fer que tots aquests mitjans de tanta repercussió en la cultura juvenil puguin també atraure el jovent de llengua inicial no-catalana i puguin afavorir així el seu ús social del català. Com a usuaris privilegiats d'Internet i de tots els nous ginyes de la comunicació que van apareixent, els joves reben indefectiblement les influències lingüístiques que se'n deriven. El català, tot i que potser no pot competir en pla d'igualtat amb les grans llengües mundials, no ha de renunciar a tenir-hi una presència important i, en tot cas, no ha de ser mai menor que l'assolida per altres comunitats lingüístiques europees de demografia semblant.

Malauradament, moltes d'aquestes comunicacions són decidides produïdes i emeses per organitzacions transnacionals o bé d'àmbit espanyol, amb seu a fora de Catalunya, i, per tant, de més difícil actuació des del Govern de la Generalitat. Malgrat les dificultats, però, les autoritats i representants polítics de Catalunya no haurien de donar per bona l'actual situació sinó que haurien d'intentar modificar-ne eficaçment els aspectes més negatius per a la presència i ús del català. Renunciar a un àmbit nacional propi i extens de comunicació pot ser culturalment suïcida, ja que, no només els ciutadans no podran ser servits en català ni usar-lo en aquests àmbits, sinó que deixarà tota la potencial influència lingüística que exerceixen els mitjans de comunicació en mans només del castellà i de les altres grans llengües.

Així, pel que fa en concret a la televisió, i tot i que experimenta ja una forta competència per part d'Internet i d'altres suports, els canals convencionals tenen encara un alt nombre d'espectadors infantils i juvenils. És d'especial importància, que, si més no en els fins ara analògics i generalistes, es tornés, com a mínim, a la paritat entre l'oferta en català i en castellà, desdibuixada des de l'aparició de les televisions privades. El Govern de la Generalitat i el Parlament de Catalunya haurien de dur a terme les accions necessàries per tal d'aconseguir que els organismes estatals responsables regulessin l'ús del català tant en els mitjans públics com en els privats d'abast espanyol per tal, com a mínim, d'assolir un més just equilibri amb la presència del castellà. Igualment, cal assegurar la recepció estable dels canals en català en el conjunt de l'àrea lingüística catalanoparlant, tot afavorint les aliances i la cooperació entre els emissors de les distintes zones.

Igualment cal tenir molt en compte la profunda transformació que la migració cap a l'era digital representarà per al panorama audiovisual. L'era digital introduirà la asincronia en l'emissió/recepció, la interactivitat i el trencament del concepte tradicional de mitjà de comunicació, ja que tecnològicament convergiran televisió, Internet, ràdio i mòbil. Aquest procés de transformació plantejarà múltiples potencialitats, diversos reptes, i també incerteses i dificultats que tindran a veure no només amb l'ordenació del mapa audiovisual digital i l'adaptació tecnològica de les actuals empreses de mitjans de comunicació, sinó també amb un nou concepte d'audiència, necessàriament fragmentada, i l'exigència d'oferir nous continguts d'acord amb les possibilitats que oferirà el nou marc relacional i tecnològic entre mitjans i societat.

El Govern de Catalunya i els seus organismes han de tenir molt clar els grans impactes sociolingüístics que aquesta transformació pot comportar si el català no hi és plenament present. Des d'una òptica, doncs, de plena modernitat i d'anticipació, el Govern no només ha d'aconseguir que la tecnologia i l'organització territorial dels mitjans no limitin l'ús del català, sinó que ha d'aprofitar intel·ligentment aquesta oportunitat de canvi perquè la llengua catalana sigui la usada preferentment en el consum i la interacció radiofònica i audiovisual.

Per a això, la CCMA (Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals) i les diferents xarxes locals de televisió i ràdio, com la XTVL o Comunicàlia, hauran de fer front eficaçment a la segmentació del mercat i hauran de promoure imaginativament nous canals temàtics o mitjans especialitzats que serveixin les preferències dels distints públics, tot garantint així nínxols estables d'audiència en esports, cultura, història, cuina, aventura, etc. Aquesta diversificació de canals i productes ha de ser també aprofitada per adequar-se més a la diversitat sociocultural

actual de Catalunya i crear canals i/o programació més acostada als gustos dels distints segments segons, per exemple, l'edat, el gènere, el nivell d'estudis, l'origen geocultural, l'àrea de residència, etc., que permeti que tots aquests públics trobin en els canals i emissores catalans els seus habitualment preferits. En aquest sentit, per exemple, és molt urgent que la CCMA creï a la televisió programació adequada i atractiva per a la població adolescent i juvenil catalana, que queda desatesa després d'haver seguit l'habitualment encertada programació infantil. Cal de seguida no solament evitar la deserció d'aquest segment cap a les altres cadenes sinó plantejar-se de ser-hi líders -seguint eficaçment l'evolució de les seves preferències- si es vol influir efectivament en la promoció del seu ús del català.

En aquesta mateixa línia d'anticipació i aprofitament dels canvis tecnològics, les autoritats catalanes han de pensar quines estratègies s'hauran de seguir per tal de promoure l'ús del català en la joventut en la seva activitat com a consumidora interactiva i com a productora de continguts audiovisuals. Pel que fa a la interactivitat, que permet la tria personal i atemporal de la programació i que es produeix fonamentalment entre els joves per l'accés als continguts audiovisuals a través d'Internet, cal apostar-hi decididament tot creant nous espais transmediàtics i multimèdia, que facin possible tenir disponibles 'a la carta' grans quantitats de continguts atractius en català.

Alhora, la possibilitat efectiva que ja existeix avui de fàcil creació personal i de difusió de vídeos a través per exemple de *YouTube* obre nous camins que han també de ser aprofitats per a aconseguir que els mateixos joves es converteixin en productors de continguts audiovisuals en llengua catalana. Cal, per tant, estudiar com i des d'on -per exemple, des dels Instituts- acomboiar i ajudar el jovent en aquestes produccions, i alhora com utilitzar-les també com a estímul i eina motivadora de pràctica oral del català, en especial en aquells grups que

no el tenen com a llengua inicial i amb poca presència en el seu entorn social immediat.

La CCMA i els altres organismes o empreses pertinents han de tenir clar, en aquest marc, la necessitat de competir amb els altres mitjans presents i d'adreçar-se, doncs, al *conjunt* de la població jove catalana i no només a la d'origen catalanoparlant estricte. El que cal és reblar la feina del sistema escolar i procurar tenir present en la programació i en els continguts els diversos orígens i sensibilitats socials i geoculturals, tot integrant-los i fent-los convergir cap a un espai català comú i compartit per la gran majoria. El fet que experiències privades, com ara la de Ràdio Flaixbac amb un 60% d'audiència de L1 castellana, reïxin, és un clar exemple de les possibilitats existents. Alhora cal crear una radiofórmula de música en català com la que disposen altres països amb les seves llengües pròpies (castellà, francès...).

En la feina de facilitar al màxim la presència del català en els mitjans de comunicació, la Generalitat no ha d'oblidar l'important paper de les ràdios i les televisions locals, que són mitjans molt acostats a la població i que atrauen molt sovint la participació activa del jovent en la realització dels seus programes. Cal, doncs, vetllar perquè no es malmeti sinó que es desenvolupi efectivament tota la xarxa local de ràdios i televisions en tant que important instrument d'extensió de l'ús social del català, tot aprofitant la seva proximitat als ciutadans per aprofundir el seu caràcter obert i democràtic.

Tot aquest augment de les comunicacions institucionalitzades de base audiovisual presenta paral·lelament la necessitat de vetllar perquè els models lingüístics que s'hi difonguin tinguin la qualitat adequada i puguin exercir el seu paper referencial per a les distintes funcions de la

comunitat lingüística. Caldrà, doncs, un esforç per assegurar entre els professionals i també entre els usuaris personals el domini adequat de les competències lingüístiques i discursives necessàries en la comunicació pública, tot tenint en compte la variació geodialectal. Cal impulsar plans de formació lingüística en les empreses audiovisuals i establir-hi compromisos de millora contínua de la qualitat lingüística que facin possible la integració de la funció de qualitat lingüística ja dins del mateix procés de producció dels productes audiovisuals.

Pel que fa als vídeojocs, cal afavorir i potenciar la compra de llicències en català dels que siguin considerats producte de consum massiu, i adaptar-ne els continguts, ja que els jocs de consola més venuts es distribueixen fins ara exclusivament en castellà (*SingStar*, *Wii*, jocs de futbol, *Beef*). Adaptar al mercat català jocs de karaoke, d'esports o de preguntes i respostes és possible si hi ha una intervenció pública en aquest sentit, i pot arribar a ser rendible segons les quotes del mercat català de consum de videojocs. La CCMA i les xarxes locals han de ser referent, impulsar i fer de motor d'aquests nous videojocs en català, tal com ho és del cinema i de les telesèries.

D'altra banda, i passant a la pantalla de l'ordinador, cal actuar eficaçment sobre la llengua dels sistemes operatius i dels programes bàsics dels ordinadors -igual com els dels nous i poderosos ginyes mòbils- per tal d'aconseguir l'ús habitual i preferent del català en la majoria dels terminals que funcionen a Catalunya. Cal fer possible que la difusió dels programes nous arribin en català no pas més tard que en castellà i que estiguin disponibles amb normalitat en els establiments, ja que, si no és així, una vegada instal·lats és molt més difícil d'aconseguir el seu canvi. Cal establir els acords necessaris amb les empreses productores i distribuïdores i cal anar molt més enllà de la situació actual, malgrat alguns dels avenços assolits.

Quant a Internet, el Govern ha de vetllar perquè el català hi tingui la presència adequada i la població catalana hi pugui trobar continguts i materials atractius, interessants i útils, que facin que no hagi d'anar a cercar-los necessàriament a webs en altres llengües. Cal ajudar, si cal, les iniciatives de caire privat que es plantegin aquest objectiu en tots els camps. Alhora cal apostar de manera general per tenir en català —igual com es fa en el mercat espanyol amb el domini .es— comunitats internacionals creades per grans plataformes com ara Microsoft o d'altres (*Facebook, MySpace, YouTube, LastFM, Second Life*, etc), que haurien, doncs, de ser .cat. A part de les lloables iniciatives de persones i grups particulars, calen, però, solucions institucionals tal com ocorre amb les llicències atorgades en el mateix sentit per al mercat espanyol. Igualment, la difusió massiva i gratuïta del .cat entre joves, entitats juvenils, webs personals, blocs, etc., per crear un univers propi de llengua i cultura catalanes és imprescindible per a la supervivència de l'espai català a la xarxa i per no perdre l'impuls inicial que s'ha aconseguit a Internet.

Així mateix caldria trobar les solucions adequades per augmentar la presència del català en el mercat de publicacions editorials en paper especialment adreçades al públic adolescent i juvenil. Cal fer possible de totes totes que aquesta població es pugui informar també a través de revistes en català sobre les temàtiques en què més estigui interessada (música, cotxes, esports, ordinadors, cultura, etc.). A títol d'exemple, actualment només hi ha a la xarxa de biblioteques públiques un 30% de revistes en català, i el contingut és també pobre pel que fa als continguts de fonoteca i videoteca. Queda, doncs, un recorregut encara molt llarg per poder situar-nos en un nivell de normalitat i fer que, per exemple, a les biblioteques dels instituts els continguts més habituals de les publicacions periòdiques puguin ser en català. Una altra funció

d'aquestes revistes podria ser la d'utilitzar-les també com a eina didàctica, de consulta o material escolar per realitzar treballs propis del programa o bé activitats extraescolars.

Un fet molt important per poder aconseguir el finançament i l'estabilització necessaris de la publicació d'aquesta varietat de revistes és aconseguir que les campanyes publicitàries d'empreses catalanes i multinacionals adreçades al públic de Catalunya —en igualtat de condicions— es facin a través de mitjans en català. Cal fer pressió perquè es coneguin els resultats obtinguts pel Baròmetre de la Comunicació i la Cultura, els quals assenyalen que els mitjans en català són líders en la premsa local i comarcal, gratuïta i de pagament, i en determinats sectors de les publicacions especialitzades. Si, a més, s'hi afegeixen les capacitats multimèdia i transmediàtiques dels mitjans catalans, l'impacte en conjunt és molt superior al dels mitjans estatals a Catalunya, cosa que només fa comprensible la tendència de moltes empreses de no anunciar-se en mitjans en català per la centralització a Madrid de les grans empreses de publicitat, efecte que s'hauria de solucionar ben ràpidament.

Per contra, és escandalosa la poca presència del català en la premsa gratuïta diària especialment de circulació metropolitana sufragada per la publicitat, que es reparteix quotidianament de forma massiva i amb un gran nombre de lectors joves, fet que hauria igualment de ser corregit de forma ràpida i adequada, ja sigui a través de mesures reguladores o bé establint-hi convenis.

Des d'un altre angle, i pel que fa a les edicions en català, cal anar més enllà del suport general i reforçar el seu paper de referència oferint traduccions a d'altres llengües (principalment el castellà) dels seus

continguts. Només així s'evitarà que l'edició en català sigui minoritzada pels anunciants, els lectors o els indicadors d'impacte. Cal promoure l'edició de productes juvenils en català que després es puguin traduir i exportar a d'altres mercats, ja que el mercat jove català té una gran capacitat, que es pot aprofitar sobretot des de l'àmbit editorial si s'ofereixen llengües-pont per difondre'n els continguts.

Aquesta estratègia és també aconsellable que s'apliqui a les produccions cinematogràfiques autòctones, que han de ser produïdes en català i alhora amb desig d'internacionalització. Com que certament aquestes produccions soles no podran omplir les cartelleres de tots els cines, caldrà ampliar les polítiques de doblatge al català de les produccions estrangeres i emfasitzar el de les pel·lícules adreçades als sectors infantil i juvenil, doblatge que hauria de ser declarat obligatori. Alhora, cal valorar si no s'hauria ja d'engegar amb força una línia de subtitulació en català que permetés alhora de difondre el català i d'exposar els ciutadans a les versions originals de les pel·lícules, amb els consegüents beneficis per al necessari poliglòtisme de la població jove.

Cal no ignorar tampoc la gran importància dels efectes que els referents musicals poden exercir sobre aquests joves, ja que, de fet, són ells, segons les estadístiques de consum cultural, els principals destinataris de l'oferta musical i de cinema (35-40% del mercat). Per tant, cal continuar promovent la creació pròpia i el sorgiment de grups en català potents i de qualitat, que han de comptar eficaçment amb una bona promoció i organització, sense renunciar a les actuals capacitats d'internacionalització dels nostres continguts culturals.

En aquest sentit, cal advertir també que l'aplicació de la quota del 25% de música en català a les ràdios i televisions no es compleix en la majoria de casos, fet que demana una intervenció dels organismes corresponents. Alhora, aquest mateix paràmetre s'hauria d'estendre i aplicar-lo també a les programacions musicals públiques de circuits, festivals i festes majors, ja que actualment hi ha suficient producció musical (500 noves referències anuals + oferta Internet) i de qualitat, com ho demostren les llistes difoses per publicacions d'àmbit estatal respecte a la música en català. Aquests mateixos paràmetres també haurien de ser aplicables al cinema català.

Una forma d'augmentar la difusió i, doncs, la producció de la música i el cinema en català fóra introduir aquests tipus de creació a les escoles i instituts, al costat de la literatura i el teatre, tot treballant amb nous suports audiovisuals més moderns i actuals. Així, també a les habituals sortides culturals caldria afegir-hi concerts, recitals i cinema en català, de qualitat, ben seleccionat i adaptat a les necessitats del programa educatiu. Igualment, es podrien difondre els poemes i la poesia a través de les produccions de la "Nova Cançó" que ha estat el moviment cultural, musical, social i polític més important de la història recent de Catalunya.

Des d'un altre angle, però també en relació a la creació musical/verbal, cal incorporar les noves formes de consum musical dels joves com ara el *hip-hop* o el *rap* –el cant improvisat– en català, que són les formes modernes de la cançó al segle XXI, perfectament assimilades pels joves que les utilitzen com a via de comunicació directa i pròpia. Són eines, a més, fàcils i pràctiques per 'jugar' amb la llengua i abastables des de qualsevol matèria: musical, literària, didàctica, instructiva... Cal incentivar, doncs, la introducció de nous concursos (a través de jocs d'Internet o de la música hip-hop), que impliquin les escoles i instituts,

de la mateixa manera que es promouen els esports o els concursos de redacció patrocinats per marques privades.

Igualment, el Govern ha d'actuar sobre l'entorn visual dels adolescents i joves, com per exemple, en el pla comercial al qual són molt sensibles, i ha d'evitar que les disposicions en matèria d'ús del català en la retolació, publicitat, comunicació i atenció al públic siguin sovint ignorades, ja que moltes d'aquestes precisament són adreçades de manera específica al públic juvenil.

En resum, cal establir polítiques audaces i adequades per tal d'oferir per totes les vies de la comunicació de massa entreteniment i informació juvenils en català, procurant tothora que els seus continguts puguin ser acceptats i atractius tant per als individus de Ll catalana com per als altres. Cal estudiar amb rapidesa quines actuacions precises podrien ser les més eficaces per tal d'augmentar efectivament la presència del català en els diferents aspectes d'aquest terreny. En aquest sentit, el Govern hauria d'establir comissions específiques amb la participació àgil dels representants més actius de cada sector i dels experts més adequats per tal de poder rebre els seus suggeriments i propostes i arribar a formular les actuacions més realistes i profitoses.

IV. CONCLUSIONS I PROPOSTES D'ACTUACIÓ PER AL GOVERN

1. Situació i diagnòstic: resum

1. La població d'origen autòcton viu en contacte estret i continu amb poblacions d'altres llengües, i, en especial, de L1 castellana, amb la qual té molt establert el costum majoritari d'usar-hi no pas el català sinó el castellà. Demolingüísticament es tracta de volums força igualats, que ara, però, es van modificant a favor del castellà a causa dels nous moviments migratoris, que o bé són ja de L1 castellana o l'adopten per damunt del català com a idioma de relació intergrupals.

2. El context sociopolític on té lloc aquesta convivència ve determinat pel fet que el català no és la 'llengua de l'Estat' sinó, a l'inrevés, ho és el castellà, i pràcticament de forma exclusiva. Això implica la 'normalitat' de l'ús del castellà en moltes de les comunicacions institucionalitzades de gran impacte (televisió, ràdio, premsa, cine, llibres, DVDs, jocs electrònics, etc.), i en les grans organitzacions comercials (publicitat, etiquetatge, atenció al públic, etc.), on el català només hi té un paper clarament minoritari.

3. Sobreposada a aquest context, la globalització potser no ajuda pas a afavorir una imatge positiva de futur de les llengües dels grups sense Estat propi i/o en situació minoritària, sinó que amplifica -encara que sigui virtualment- la percepció de la major utilitat de les llengües de gran extensió i dels beneficis que es deriven de disposar de grans codis

mundials. El castellà, en aquest, cas –tot i que no únicament- té també aquest rol.

4. Això pot incidir en el pla econòmic –també molt important en les expectatives d'utilitat lingüística- ja que, unit al procés de transnacionalització de l'economia catalana, contribueix a desdibuixar l'antiga percepció del català com a llengua econòmicament i laboralment útil i/o necessària. La imatge relativament 'prestigiosa' del català per a l'ascensió socioeconòmica pot anar-se afeblint també a mesura que força càrrecs intermedis o directius de les empreses siguin ja ocupats per persones d'origen no-autòcton amb poc o gens ús habitual del català. Si a això hi afegim el costum intergrupals favorable al castellà, veurem que els usos lingüístics en els àmbits socioeconòmics –principal àmbit d'encontre intergrupals- no han de ser gaire positius per al català.

5. Fonamentalment, l'únic àmbit on el català pot ser considerat teòricament 'majoritari' –si bé no pas exclusiu- és el de l'educació primària, ja que ha de ser l'idioma habitualment usat pels mestres com a llengua vehicular. A la pràctica, però, es pot donar sovint el cas que els mateixos mestres parlin personalment en castellà als alumnes que perceben com a parlants habituals d'aquest codi, i/o que un percentatge important d'infants no desenvolupi adequadament la plena competència emissora oral en català. Això pot ocórrer freqüentment en els nombrosíssims casos en què la gran majoria dels individus de l'escola/barri són d'origen no-catalanoparlant.

6. La conseqüència pràctica de tot això és que mentre els joves del grup catalanoparlant que viuen en entorns on ells són majoria usen habitualment el català en la seva vida quotidiana, els que viuen en

entorns mesclats o bé en situació clarament minoritària tendeixen a usar el castellà amb la majoria dels seus companys que tenen aquest codi com a llengua inicial. En entorns on són molt minoritaris, arriben fins i tot a amagar la seva procedència catalanòfona i poden tendir a no usar mai el català interpersonalment. A la inversa, només els joves d'origen castellanoparlant que viuen en situació força minoritària entre joves de L1 catalana arriben a usar el català quotidianament, mentre que en contextos mixtos dependrà de les xarxes socials en què s'integrin, i en els clarament castellanoparlants, el català tendirà a ser usat només com una llengua formal per a les tasques escolars que així ho reclamin, i així i tot amb bosses de resistència importants.

7. En el pas de les institucions escolars al món laboral es poden produir guanys o pèrdues per a l'ús del català, segons els contextos. En els casos en què la composició i/o la política de l'organització sigui més catalana, hi podran haver guanys per a l'ús del català, però si és a l'inrevés això pot no produir-se i, en canvi, registrar-se casos de pèrdua d'ús del català per part de persones d'origen autòcton. Igualment pot passar en els entorns universitaris.

8. El català és avui, doncs, una llengua destinada a viure estretament 'entre altres'. Des de la perspectiva de la seva sostenibilitat futura cal que disposi clarament de funcions (quasi)exclusives i sentides com a 'apropiades' pel conjunt de la població, es vingui d'on es vingui. En cap cas no pot deixar de recuperar plenament la seva funció legítima de llengua pròpia i comuna de Catalunya i ser eix, per tant, de la convivència social en la diversitat.

2. Polítiques: propostes d'actuació per al Govern de la Generalitat de Catalunya

2.1. Consideracions inicials

9. El Govern s'ha de plantejar les actuacions en matèria de política lingüística amb la màxima ambició i el màxim rigor. Ha d'estudiar a fons els àmbits en què vol intervenir i imaginar creativament les millors estratègies per a l'avenç de l'ús del català. De manera general, les accions han de ser dutes a terme cooperativament a partir del diàleg amb els agents socials de cada sector i comptant amb la seva complicitat. Igualment, totes les intervencions han de ser periòdicament avaluades per tal de conèixer-ne la seva efectivitat i de procedir a la seva modificació o anul·lació si els resultats no fossin els esperats.

10. El Govern ha de ser conscient que en el canvi dels comportaments lingüístics ha de saber distingir entre els usos formals i organitzats –en les comunicacions ‘institucionalitzades’, de caràcter públic– i els informals i interpersonals entre iguals –en les comunicacions ‘individualitzades’, de caràcter més aviat privat. Tot i coexistir quotidianament i tenir potencialment un grau important d'interdependència, els seus mecanismes de determinació són distints i, per tant, les estratègies de canvi hi han de ser intel·ligentment adaptades. Mentre que en el primer cas els usos sobre les organitzacions poden ser susceptibles de regulació legal i de programació, en el segon la influència només pot ser indirecta i contextual, sobre éssers autònoms i cognitivament i emocionalment actius.

11. En aquest document s'assenyalen alguns objectius i àmbits d'actuació preferent i es proposen algunes estratègies concretes d'intervenció, sense poder arribar, però, a una especificació detallada, que haurà de ser realitzada -si el Govern hi està d'acord- pels organismes corresponents. El que sí que es recomana és que el Govern tingui l'agilitat suficient per crear grups de treball específics encarregats de dissenyar les actuacions, amb la participació, quan calgui, d'experts extragovernamentals i de representants directes dels àmbits afectats.

12. Tampoc no es tracta aquí la política lingüística de l'àmbit universitari, la qual, en aquests moments, disposa ja d'organització i dinàmica pròpia. Com per als altres sectors, també es recomana en aquest cas que les actuacions de les distintes universitats siguin periòdicament avaluades i que es tingui present la necessitat de millorar les actuacions que ja es puguin estar duent a terme. És obvi que, pel que fa a un nombre important de joves, l'espai universitari pot exercir una influència notable, tant com l'àmbit laboral que sí que és tractat en aquest document.

2.2 Sobre el canvi dels hàbits lingüístics intergrupals dels joves de L1 catalana

13. El Govern ha d'aconseguir transmetre amb força a la població d'origen catalanoparlant el missatge que hi ha molts i molts joves que saben i voldrien parlar en català, però que no troben l'oportunitat perquè és ella mateixa qui no els deixa. Cal proposar-se que tota aquesta població abandoni el seu automatisme adaptatiu de parlar en castellà i no en català quan es troba davant d'algú que, d'entrada, percep com a immigrant o nouvingut, o simplement com a desconegut o

ocupant d'un rol professional antigament associat a persones que no parlaven el català.

Una de les possibles accions més eficaces en aquest sentit podria ser la instauració d'una norma general 'persona en edat escolar o jove' = llengua catalana, basada en el fet que tota la població infantil i jove catalana ha estat ja escolaritzada en aquesta llengua. Cal aconseguir d'estendre l'hàbit de parlar en català a *tots* els infants i joves, tinguin la imatge que tinguin i parlin com parlin, si més no per part de les persones que tenen ja el català com a llengua habitual. Això certament només es pot aconseguir posant el tema conscientment sobre la taula, fent que les persones hi pensin, i persuadint-les de fer aquest canvi de comportament. La població ha de tenir clarament la percepció que el català és ja a hores d'ara parlat també per infants i joves de *tots* colors i orígens, a fi de trencar definitivament amb l'hàbit d'usar el castellà amb qualsevol persona que sigui categoritzada –erròniament– com a 'no-catalanoparlant'.

14. En aquest mateix sentit, el Govern ha de ser conscient de la importància dels períodes inicials de l'establiment de les relacions interpersonals en la decisió de la norma lingüística entre dues persones, ja que després l'hàbit serà molt més difícil de canviar. Aquest objectiu és clarament de caràcter nacional, ja que les rutines sociolingüístiques actualment instal·lades en bona part de la societat d'origen catalanoparlant desincentiven i dificulten clarament l'ús del català per part de les persones que tenen altres llengües com a primer idioma de socialització, les quals, des del començament, són parlades ja només en castellà.

Per fer que en els períodes inicials de les relacions interpersonals els infants i joves d'origen catalanoparlant usin el català i l'instaurin així com a idioma habitual, el Govern ha de dissenyar i dur a la pràctica

coordinadament un gran pla de conscienciació de la població en general -especialment els pares i mares- i de formació dels mestres i professors, que són els que més poden ajudar institucionalment a fer avançar el nou comportament en les noves generacions. Cal no oblidar que, ja des de les famílies i dels seus entorns socials inicials, hi ha molts més infants que saben castellà que no pas català en arribar al sistema educatiu. És per això molt important que la Conselleria d'Educació tingui aquest objectiu com un dels seus de fonamentals, i dugui a terme la formació necessària dels ensenyants i el disseny d'estratègies específiques, tant per ser aplicades en els primers anys com en els posteriors canvis de centre a què es vegi sotmès l'alumne, que esdevenen conjuntures de resocialització i d'establiment de noves relacions.

15. El Govern ha d'actuar també ja des d'ara sobre el canvi dels comportaments lingüístics dels adolescents i joves actuals, ja que l'ús del català com a llengua més habitual de comunicació social entre el jovent de distints orígens lingüístics, ha de ser avui un objectiu irrenunciable. Els hàbits d'ús intergrupals i socials, en general, han de ser considerats com a matèria urgent de reflexió i d'intervenció, ja que no només dificulten la imprescindible pràctica de la llengua en els distints grups d'origen sinó que determinen diàriament en milers de casos que sigui finalment el castellà i no pas el català l'idioma que ocupi la funció intergrupala a Catalunya.

La legítima funció del català com a llengua comuna de comunicació i de cohesió social entre els distints col·lectius ha de ser emfasitzada i promoguda eficaçment, tot respectant adequadament els distints idiomes d'origen, i afavorint la integració dels distints grups en un projecte nacional compartit. El català ha de ser projectat clarament com a llengua habitual d'interrelació social, es vingui d'on es vingui. El Govern ha de promoure un Programa Nacional integrat que, amb la

participació sinèrgica de campanyes mediàtiques, debats a la premsa, ràdio i TV, documents audiovisuals i webs informatius a Internet, i discussions i accions als centres escolars i entitats socials, porti intel·ligentment a la consciència l'ús anòmal actual i impulsi legítimament el canvi dels hàbits lingüístics actuals favorables encara a l'ús intergrupà del castellà.

2.3. Sobre l'impuls de les competències i l'ús en el grup de L1 no-catalana

16. És peremptori que el català assoleixi un domini generalitzat per part de la població jove i que aquesta es pugui autopercebre com a plenament competent i còmoda en el seu ús per tal que pugui ser realment triat pels individus per parlar quan s'escaigui, sense que hi hagin d'intervenir factors procedents d'un insuficient desenvolupament de la competència emissora. Malgrat el sistema de conjunció lingüística que s'aplica als centres educatius de Catalunya, amb el català com a llengua legalment predominant en el pla vehicular, hi ha el clar perill que les competències orals restin poc assolides en el cas de l'amplíssim grup de joves amb altres llengües inicials que tenen poc contacte quotidià amb companys de L1 catalana.

El Govern ha d'impulsar una revisió a fons de les estratègies lingüístiques que se segueixen fins ara tant a primària com a secundària per tal de millorar els resultats actuals de competències orals i d'ús interpersonal del català. Els mateixos mestres i professors han de veure clar que el desenvolupament de les competències orals és absolutament prioritari en una situació com la de la Catalunya actual, sense que això vulgui dir que s'hagin de menystenir els aspectes escrits de la llengua, que eren la responsabilitat clàssica de l'escola. Cal, en aquest sentit, impulsar amb força les accions que ja està duent a terme l'actual Subdirecció General de Llengües i Entorn de la Conselleria

d'Educació, dotant el Servei d'Immersion i Ús de la llengua dels mitjans humans i econòmics necessaris per aconseguir fer avançar amb èxit els objectius proposats.

17. En les zones amb més alta població d'origen no-catalanoparlant els centres escolars, de fet, han de ser reconvertits clarament en institucions d'ensenyament de L2 (llengua segona), ja que és això el que el català serà per a la gran majoria dels alumnes. Cal aplicar, per tant, les metodologies més adequades a aquesta realitat, reprenent i adequant les metodologies dites d'immersió, i tenint sempre present, al llarg dels períodes d'escolarització, el fet de voler aconseguir no solament una alta competència oral i escrita en aquesta L2 dels alumnes, sinó també d'impulsar-ne al màxim el seu ús social habitual.

Per a això, el Govern ha d'impulsar resoltament l'experimentació de nous formats de classe, l'organització d'activitats en què els alumnes tinguin la responsabilitat d'ensenyar determinats continguts a d'altres de nivells inferiors tot prenent el rol de mestre, la participació de monitors o dinamitzadors lingüístics al pati que ajudin a desenvolupar l'ús del català en les activitats lúdiques i informals, la utilització del teatre i la producció audiovisual fets pels alumnes mateixos, la promoció d'activitats extraescolars variades on el català sigui la llengua habitual, etc. Sociolingüísticament, un dels grans objectius ha de ser evitar que l'alumnat que provingui d'altres llengües pugui no sentir-se segur de les seves habilitats conversacionals i col·loquials en català.

18. En l'ensenyament secundari cal corregir adequadament el fet que molts professors d'aquest nivell, situats especialment en centres on la majoria de la població no és catalanoparlant d'origen, se senten inclinats a no usar amb els alumnes el català sinó el castellà, oblidant precisament la necessitat de consolidar la pràctica del català per part

dels alumnes. Precisament és a la secundària, amb nous companys, on molts adolescents podran presentar-se també interpersonalment com a 'catalanoparlants', i establir pautes d'ús d'aquest codi, si més no amb alguns altres alumnes i/o de manera estable amb el professorat. Els ensenyants d'aquest nivell, doncs, han de tenir molt present les conseqüències sociolingüístiques dels seus comportaments i, els que encara no ho practiquin, haurien de mantenir l'ús vehicular i interindividual del català per tal de produir els possibles efectes esmentats.

La Conselleria d'Educació té, també en aquest cas, una enorme responsabilitat i ha d'actuar de manera ràpida i eficient per encoratjar i fer possibles els canvis necessaris en els centres de secundària que facin possible que aquests es converteixin en espais clars de pràctica del català per als alumnes. Cal proposar a la població de L1 no-catalana que prengui el català com a 'llengua adoptada', assegurant-ne el seu ús i així el seu futur, ja que el català també és *seu*. A més, cal no oblidar que per a molts d'ells l'ESO por ser ja la seva última etapa educativa i, com a tal, amb menys possibilitats d'accedir a la pràctica del català si viuen en entorns amb poca presència de població d'origen catalanòfon.

19. Per augmentar l'eficàcia sociolingüística de les institucions educatives és prioritari en aquest moment continuar i impulsar decididament accions eficaces per formar sociolingüísticament els mestres de primària i els professors de secundària. Cal dur-los a la consciència el problema de la asimetria primerenca de competències entre els individus, ja que amb tota probabilitat, de forma majoritària els individus de L1 catalana tendiran a saber més castellà que no pas els de L1 no-catalana català. Igualment, excepte en els centres de molt clara majoria catalanoparlant, els usos intergrupals entre els companys tendiran a anar més cap al castellà que no pas cap al català. Aquesta dinàmica social ha de ser compensada d'una manera clara pels mestres

i professors - i incorporant-hi, si cal, monitors o dinamitzadors- tot influint en l'ús del català en general al centre i entre els infants i joves que tenen al seu càrrec.

20. Impossibilitat per la demografia i la segregació residencial el contacte espontani massiu i sovintejat amb la població catalanòfona, la difusió de l'ús del català entre la majoria del jovent d'origen no-catalanoparlant s'ha de fer actuant sobre el seu teixit institucional per tal que a través de les organitzacions en què participi o amb les quals tingui contacte es vagi trobant amb espais on el català sigui vist com a apropiat i usual. Així, al costat de les institucions educatives formals, cal ajudar també les organitzacions i activitats lúdiques, esportives i d'esplai per tal que puguin esdevenir espais de pràctica conversacional del català.

Així, el Govern ha de promoure un gran programa nacional de promoció de les activitats esportives i de lleure en què el català sigui l'idioma troncal habitual i d'aquesta manera ajudi la joventut de L1 no-catalana a identificar aquests àmbits com a apropiats també per a l'ús del seu bilingüisme en català. Sense aquesta presència quotidiana i habitual del català en els seus contextos socials més informals, la llengua pot ser vista com una altra cosa escolar inútil i fins i tot 'imposada', sense traducció ni impacte en comportaments reals. El Govern ha de veure la importància d'aquesta dimensió i hi ha de dedicar els recursos necessaris.

2.4. Sobre el discurs de les accions de política lingüística

21. Més enllà de les formes lingüístiques, de les competències i dels comportaments, les representacions a través de les quals els individus viuen la seva realitat lingüística quotidiana prenen una importància

cabdal en l'evolució futura d'una societat complexa com la nostra. Les polítiques lingüístiques no poden ignorar aquest pla cognitivo-emotiu dels individus, ja que intervindrà de manera decisiva en la legitimació o no de les mesures que es prenguin i en les decisions sobre el propi ús lingüístic de les persones com a tals i en tant que membres d'institucions i organitzacions socials. Un problema urgent a abordar és la representació excessivament 'minoritarista' que es fa d'ella mateixa la comunitat d'origen catalanoparlant.

El Govern ha d'introduir amb força en el discurs públic la perspectiva europea, sortint del marc purament espanyol, tot fent conèixer a la població, i especialment al jovent, que el català no és cap llengua 'minoritària' en el marc continental. La comparació amb altres comunitats semblants –com ara la sueca, la noruega, la danesa, la neerlandesa, etc.- ha d'actuar com a horitzó per a la nostra, ja que no hi ha cap justificació perquè el català no hagi de tenir, interiorment i exteriorment, el mateix que tenen aquestes altres col·lectivitats europees, encara que puguin tenir distintes formes d'estructuració política.

22. Un altre element important de la representació de la situació sobre el qual cal incidir amb rapidesa és, com ja hem dit, en el paper del català com a llengua comuna i de cohesió social. L'actual pluralitat de les poblacions demana de manera imperiosa l'existència d'un codi compartit que els permeti comunicar-se i relacionar-se quotidianament. Ara com ara és el castellà l'idioma que –impròpiament- més acostuma a fer aquesta funció, ja que la població d'origen catalanoparlant ja ha estat avesada a no usar el català amb persones que percebia com a 'no-catalanoparlants'.

La legítima funció del català com a llengua comuna de comunicació i de cohesió social entre els distints col·lectius ha de ser emfasitzada i

promoguda eficaçment pel Govern, tot respectant adequadament els distints idiomes d'origen, i afavorint la integració dels distints grups en un projecte nacional compartit. Des del principi general que la política lingüística catalana no va en contra de cap llengua, el Govern ha de promoure la recuperació del màxim d'usos socials possibles per al català, i n'ha de fer la llengua habitual usada per defecte en les relacions individuals intergrupals i per les organitzacions socials, polítiques, econòmiques i culturals del país i, en especial, les d'incidència en el món juvenil o creades en el si d'aquest.

23. La preeminència del català en els usos socials té plena justificació si tenim en compte precisament la integració de Catalunya en el marc espanyol general, en què l'ús del castellà és pràcticament general i exclusiu en la comunicació pública. En aquestes condicions, la normalitat i la sostenibilitat de la llengua catalana, només podrà ser mantinguda a través d'una situació en què el català disposi d'espais funcionals clarament preferents o (quasi)exclusius. Cal ser conscients que els usos reservats principalment al català a Catalunya només poden fer, si de cas, de cert contrapès davant de l'abassegadora presència del castellà, i que són, doncs, absolutament necessaris des de l'òptica de la sostenibilitat lingüística universal, tot aplicant el principi de subsidiarietat lingüística que afavoreix les llengües locals pròpies davant de les d'ús més general i internacional.

Per tant, el Govern ha d'emprendre les accions necessàries per explicar adequadament a la població jove i també en general el sentit de les mesures que es prenen en política lingüística. Aquestes no són òbviament una persecució d'una llengua que és l'idioma natiu de la meitat dels residents a Catalunya i una L2 usada àmpliament per la resta, sinó l'organització d'un sistema que faci possible una distribució de funcions on el català en tingui unes de pròpies i precises que

justifiquin el seu coneixement i li donin utilitat. Del contrari, és clar que podria ser vist com un idioma superflu i innecessari.

24. El tractament discursiu de la pluralitat lingüística interna de la joventut actual a Catalunya s'ha de fer des d'una aproximació intel·ligent i respectuosa, ja que, al costat de les dificultats objectives per fer que les poblacions de L1 no-catalana més segregades i concentrades assoleixin un nivell còmode i col·loquial d'expressió en català, hi poden jugar també de manera important les diferències socioeconòmiques entre les poblacions de distint origen.

És del tot pertinent que s'estudiïn de forma adequada les associacions simbòliques i les ressonàncies cognitivo-emotives que especialment la joventut de L1 no-catalana sosté respecte del català. El Govern ha de fer atenció en el fet que els programes de ciències socials dels Instituts de secundària incorporin les explicacions històriques i socials que calguin, per tal de vehicular un coneixement adequat de les causes que ens han dut a la situació actual i dels valors que han de presidir la convivència multilingüe a Catalunya. En aquest sentit cal igualment evitar la identificació de la llengua catalana només amb determinades formes socioculturals i maneres de viure, ja que s'ha de veure, en tant que llengua comuna i compartida per tots, com a vehicle vàlid i plenament apte per a reflectir i expressar la diversitat cultural i d'orígens existent.

2.5. Sobre les actuacions en el món laboral

25. El català s'ha de convertir en la llengua laboral més habitual, tant per a les tasques pròpies de l'organització a què hom pertanyi com per a la relacions socials en general a dins de l'empresa o institució. Les empreses catalanes tenen una responsabilitat especial, ja que, canviant hàbits que poguessin estar instaurats des d'antic, han de promoure

activament que el català sigui el codi normal de comunicació a dins –i a fora- de l'empresa, i han de facilitar, sempre que sigui possible, la formació necessària per assolir aquest objectiu. La perspectiva del català com a llengua laboral pot tenir un impacte sociolingüístic molt important, ja que si la competència lingüística és condició d'accés o mèrit públic molt preferent per a un lloc de treball desitjat, tots els candidats que hi concorrin s'orientaran cap a l'adquisició d'aquesta competència, que arribaran a tenir molts dels que no obtenen la plaça.

La Generalitat ha d'impulsar amb claredat aquest canvi i ha de donar l'ajut tècnic necessari a totes les organitzacions per tal de fer que el català sigui la llengua habitualment més usada, tot duent a terme una tasca de dinamització i sensibilització que incideixi en aspectes com ara la promoció laboral que pot representar el coneixement i l'ús del català, o la qualitat del servei ofert al client, que agraeix ser tractat en la seva llengua. També ha d'impulsar les iniciatives sorgides de les mateixes organitzacions econòmiques que hagin estat exitoses i que siguin una bona pràctica a seguir per altres entitats del sector. El plantejament d'objectius lingüístics comuns i concertats entre les organitzacions econòmiques i les autoritats públiques de Catalunya –que poden incloure també ajuts per a la gestió multilingüe- és una necessitat urgent a la qual cal donar resposta de la manera més ràpida i eficaç. En una societat amb alta immigració com la catalana el món laboral és lingüísticament crucial i ha de ser objecte d'actuació prioritària.

26. La capacitat d'impulsar tots aquests sistemes d'activació lingüística del jovent en el món laboral depèn de la presència del català en aquest àmbit, i de la introducció en les empreses i organitzacions d'una gestió explícita i tècnicament correcta de les diferents llengües internes de treball i les de comunicació externa amb els clients. En aquest sentit, el fet de normalitzar la retolació, els catàlegs, l'etiquetatge, l'atenció oral i escrita a la clientela, etc., com a àmbits de la comunicació amb el

consumidor, ja representa un avenç important que pot contribuir a fer replantejar altres aspectes interns de la política lingüística de les organitzacions.

Això podria portar a un canvi substancial, tenint en compte que es crearia l'expectativa d'exigència als treballadors de bancs, botigues, bars, restaurants, discoteques, etc. de conèixer la llengua per accedir al lloc de feina, i en confirmaria la seva utilitat. Cal una acció resolta del Govern per tal de fer que els preceptes estatutaris i legals actuals siguin aplicats efectivament en els centres comercials i laborals, tot comptant igualment amb la responsabilitat social corporativa de les empreses, que s'han de mostrar sensibles a les qüestions lingüístiques i contribuir així a la normalitat de l'ús del català i a l'afavoriment de la seva continuïtat futura.

2.6. Sobre les actuacions en els mitjans de comunicació i el consum lúdico-cultural

27. Catalunya presenta avui una situació en què el codi nacional propi no és el prevalent en importants espais públics com ara en gran part del món comercial i productiu, el televisiu i el cinematogràfic, la premsa -de pagament i gratuïta metropolitana- i les revistes, els llibres, la retolació i l'etiquetatge dels productes i la publicitat, els nous ginys tecnocomunicatius, etc. En aquest context, la influència que les comunicacions institucionalitzades en català podria exercir en la determinació dels usos socials i interpersonalment resta enormement afeblida.

El Govern s'ha de proposar aconseguir d'augmentar eficaçment l'ús del català en tots aquests mitjans de tanta repercussió en la cultura juvenil per tal d'afavorir l'ús de la llengua per part de tots el jovent. En

aquest sentit, les autoritats catalanes haurien d'aconseguir que en els nous canals de TDT –tant generalistes com especialitzats- el català hi tingués una presència majoritària, i que el màxim de continguts catalans es trobessin disponibles 'a la carta' en la televisió IP per Internet. Igualment caldria trobar les solucions adequades per augmentar la presència de publicacions periòdiques en català en els quioscos, especialment adreçades al públic adolescent i juvenil. A més, caldria també corregir l'escandalosa poca presència del català en els diaris gratuïts metropolitans sufragats per la publicitat que es reparteixen quotidianament.

28. L'ordinador ha esdevingut per a l'estrat juvenil una eina multimèdia, amb accés a través d'Internet a webs d'arreu del món. El Govern ha de vetllar perquè el català hi tingui la presència adequada i la població catalana hi pugui trobar continguts i materials atractius, interessants i útils, que facin que no hagi d'anar a cercar-los necessàriament a webs en altres llengües. És molt important que es vigoritzi al màxim el domini *.cat* i que s'hi incloguin les comunitats internacionals de més acceptació (com ara *YouTube*, *Facebook*, etc.), que haurien de trobar-s'hi disponibles en català. Igualment, el Govern ha d'explorar la possibilitat que el català pogués ser inclòs en els videojocs de més èxit, igualment com fa i ha de continuar fent perquè sigui inclòs en la telefonia mòbil i altres ginys semblants.

29. Cal no ignorar la gran importància que els referents musicals, cinematogràfics i audiovisuals en general poden exercir sobre la joventut, i, per tant, cal que el Govern ajudi i promogui la creació pròpia i el sorgiment de grups i productes en català potents i de qualitat. Pel que fa al cine que ve de fora, caldria actuar prioritàriament sobre els productes d'èxit adreçats al públic infantil i juvenil, doblant-los al català. Calen, en general, polítiques audaces i adequades per tal d'oferir

entreteniment juvenil mediàtic i musical en català, que pugui ser acceptat pel conjunt de la joventut, tingui l'origen que tingui.

30. Per dur a terme tot aquest ambiciós programa d'actuacions per al canvi de la realitat sociolingüística catalana, el Govern ha de saber comptar amb la col·laboració de les institucions acadèmiques i socials i dels experts que més el puguin ajudar a determinar les actuacions concretes en cada un dels camps, i d'implicar-hi els representants més indicats i dinàmics de cada sector, a fi de poder arribar a dissenyar les accions més realistes i eficaces per a l'assoliment dels objectius proposats.

V. BIBLIOGRAFIA CONSULTADA

Bretxa, Vanessa. “Influència del context sociodemolingüístic i institucional en els usos lingüístics dels joves sabadellencs: possibilitats i límits”, comunicació presentada al *III Congrés Català de Joves Sociòlegs i Sociòlogues* (Barcelona, 2006).

Consell Superior d’Avaluació del Sistema Educatiu. *Estudi sociodemogràfic i lingüístic de l’alumnat de 4t d’ESO de Catalunya: avaluació de l’educació secundària obligatòria 2006*. (Informes d’avaluació, 11). Generalitat de Catalunya, Departament d’Educació, 2008.

de Rosselló, Carles. « Elección de lenguas de casa a la escuela. Un análisis a partir de las redes sociales », *II Simposio Internacional de Bilingüismo*, en línia:

<http://webs.uvigo.es/ssl/actas2002/04/07.%20Carles%20de%20Rosello.pdf>

Galindo Solé, Mireia. *Les llengües a l’hora del pati. Usos lingüístics dels infants de primària a Catalunya*. Tesi doctoral. En línia:

http://www.tesisenxarxa.net/TESIS_UB/AVAILABLE/TDX-1220106-123928//MGS_TESI.pdf

González i Balletbò, Isaac. “Els posicionaments polítics dels joves catalans. Una aproximació en clau lingüística”, *Noves SL. Revista de sociolingüística*, hivern (en línia), 2008.

Idescat, Institut d’Estadística de Catalunya / Secretaria de Política Lingüística. *Estadística d’usos lingüístics a Catalunya 2003*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Institut d’Estadística de Catalunya, 2004.

Institut de Ciències Polítiques i Socials. *Sondeig d’opinió Catalunya 2007*. Barcelona: ICPS, 2008.

Martínez, Roger. “Els adjectius ‘catalufo’ i ‘cholo’ com a produccions culturals”, *Noves SL. Revista de sociolingüística*, hivern 2008, en línia.

Pons, Eva Parera, i F.X. Vila i Moreno. *Informe sobre la situació de la llengua catalana (2003-2004)*. Barcelona: Observatori de la Llengua Catalana, 2005.

Pujolar, Joan. “Els joves, les llengües i les identitats”, *Noves SL. Revista de sociolingüística*, hivern 2008, en línia.

Rovira i Martínez, Marta. “La llengua com a variable d’identitat”, *Llengua i ús* 42, 2008, pp. 72-78.

Rovira, Marta, et alii. *Estudi sobre les representacions simbòliques de la identitat nacional. Les formes d’apropiació dels símbols polítics entre els joves*. Barcelona: Centre d’estudi de temes contemporanis, 2007.

SIDE - Servei d’Informació, Difusió i Estudis de la Secretaria de Política Lingüística. *Informe sobre llengua i joventut per al Consell Social de la Llengua Catalana*. Barcelona: Secretaria de Política Lingüística, Departament de la Vicepresidència, Generalitat de Catalunya, 2008.

Solé Camardons, Joan. “Competència i ús lingüístics entre els joves a Catalunya. Evolució i perspectiva de futur”, a: Noguero, J. (ed.) *L’ús del català entre els joves*. Sabadell: Fundació Caixa de Sabadell, 2000, pp. 81-87.

Id. “El món socioeconòmic i associatiu”. Ponència presentada al *Simposi internacional sobre el català al segle XX: balanç de la situació i perspectives*. (Centenari de l’Institut d’Estudis Catalans (1907-2007). Barcelona, 24, 25 i 26 d’octubre de 2007).

Sorolla Vidal, Natxo. “L’evolució sociolingüística als territoris de llengua catalana des dels anys noranta fins a l’actualitat”, *Revista del Col.legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya* n. 128, juliol, 2007, pp. 14-33.

Tormos i Marín, Raül. *La influència de l’edat en el comportament electoral a Catalunya. Cicle vital o generació?* Barcelona: Secretaria General de Joventut, Generalitat de Catalunya, 2005.

Torrijos, Anna. “Caracterització sociolingüística dels joves de Catalunya: alguns factors que expliquen els usos lingüístics”, *Noves SL. Revista de sociolingüística*, hivern 2008, en línia.

Vila i Moreno, Xavier, i Mireia Galindo. “Els usos lingüístics en l’educació primària a Catalunya: situació, tendències i perspectives”, *Quaderns d’Avaluació* 6, en línia:

<http://www.gencat.net/educacio/csda/publis/quaderns/quaderns6.pdf>

ANNEX 1

Informe sobre llengua i joventut per al Consell Social de la Llengua Catalana

gener 2008

(SIDE, Servei d'Informació, Documentació i Estudis,

Secretaria de Política Lingüística)

Introducció

Aquest informe consta de 6 apartats cadascun dels quals és un aspecte més aprofundit que els anteriors sobre la llengua i la joventut (coneixements, usos, perfils, discursos, representacions i factors que expliquen aquests aspectes). A més conté la fitxa tècnica d'una recerca sobre llengua i joves prevista pels anys 2008 – 2009.

L'informe combina les dades quantitatives i qualitatives per donar un sentit més global i analític a fenòmens tant complexos com els coneixements, els usos, les representacions i els discursos de les llengües per part de la població jove a Catalunya.

L'apartat 6 és una selecció i adaptació per aquest informe de dos articles del monogràfic sobre joves i llengua del NOVES SL (Hivern 2008) coordinat per Joan Pujolar.

Cal dir que a l'informe, en general, s'emmarca com a població joves els residents d'entre 15 als 29 anys.

Els textos són resums dels treballs que se citen a continuació.

Índex

1. Coneixements de català de la població jove
(Font: *EULC, 2003* i *Competències bàsiques ESO primer Cicle, 2003*)
2. Usos lingüístics del joves
(Font: *EULC, 2003*)
3. Tipologia de joves segons usos lingüístics
(Font: *EULC, 2003* i tipologia estadística elaborada per la Secretaria de Política Lingüística)
4. Discursos sobre la llengua dels joves en el consum
(Font: *Estudi qualitatiu sobre el paper de la llengua entre els consumidors* de TIME Consultans per a la SPL)
5. Representacions lingüístiques dels joves a Catalunya
(Font: *Estudis qualitius sobre l'avaluació de les campanyes "Dóna Corda al català" i "El català va amb tu", 2005 i 2006* de IPSOS i CERES per a la SPL).
6. Alguns factors que expliquen els usos lingüístics dels joves
(Fonts: *Enquesta a Joves, 2002* amb tractament de dades i text de la SPL i *Participació, política i joves, 2005* amb tractament de dades i text de Isaac González de l'IGOP. Vegeu també el monogràfic *Hivern 2008 del Noves SL* coordinat per Joan Pujolar de la UOC)
7. Recerca sobre llengua i joves prevista pels anys 2008 – 2009
(Promoguda per l'Agència Catalana de Joventut i la Secretaria de Política Lingüística)

1. Coneixements de català de la població jove

Les dades sobre coneixements de català de la població jove extretes de l'*Estadística d'usos lingüístics* (EUL) de l'any 2003 són altes, com es pot comprovar a la taula 1. Es tracta d'una població escolaritzada en català i per tant són dades que no sorprenen: les competències en llengua catalana són pràcticament completes.

Taula 1. Coneixement de català de la població de 15 a 29 anys

	L'entén	El sap parlar	El sap llegir	El sap escriure
De 15 a 19 anys	99,5	98,1	99,1	98,1
De 20 a 24 anys	99,1	96,5	98,3	95,9
De 25 a 29 anys	98,2	91,9	95,9	88,8
Total població 15-29 anys	98,9	95,4	97,7	94,1

Font: EULC 2003

El contrast entre els coneixements de català de la població jove i de la resta de població de Catalunya és prou significatiu (vegeu taula 2).

Taula 2. Comparació del coneixement de català de la població jove i el total de població

	L'entén	El sap parlar	El sap llegir	El sap escriure
Total població	97,4	84,7	90,5	62,3
Població 15-29 anys	98,9	95,4	97,7	94,1

Font: EUL 2003

D'altra banda, els percentatges d'assoliment de competències en llengua catalana i castellana de l'alumnat d'ESO (dades del Departament d'Educació) demostren que la competència en llengua catalana no és tan alta com es podria esperar a partir de dades de coneixements declarats.

Taula 8. Percentatge d'alumnat que assoleix competències en llengua a l'ESO, 2003*

Àrea de coneixement lingüístic	Català	Castellà
Comprensió oral literal i interpretativa	63%	79%
Comprensió textual literal i interpretativa	71%	65%
Expressió oral (component discursiu)	66%	--
Expressió oral (competència lingüística i lèxic)	65%	--
Expressió escrita (component discursiu)	63%	66%
Expressió escrita (correcció lingüística)	50%	68%
Lectura (entonació i velocitat)	--	93%
<i>Mitjana global</i>	62%	73%

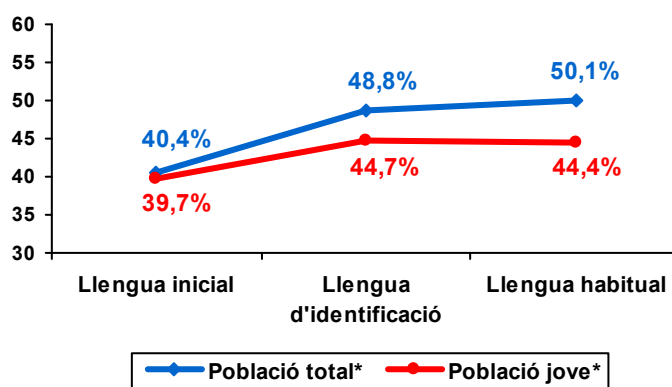
Font: Departament d'Educació, *Competències bàsiques ESO primer Cicle, 2003*

2. Usos lingüístics del joves

Segons dades extretes de la mateixa *Estadística d'usos lingüístics* (EUL) 2003, la població jove no fa servir tant el català com seria d'esperar tenint en compte els alts coneixements d'aquesta llengua que manifesten. És a dir, són la franja de població més capacitada per utilitzar el català en tots els àmbits i contextos, i són els que menys la fan servir.

Les dades mostren que els joves de 15 a 29 anys (gràfic 1) tenen el mateix comportament respecte a la llengua inicial (la primera que van parlar a casa), la llengua d'identificació (la que consideren la seva llengua) i llengua habitual (la que usen habitualment) que la població general. És així com, en ambdós casos, hi ha un percentatge més baix de persones que tenen el català com a llengua primera però el percentatge augmenta quan parlem de la llengua pròpia i augmenta més encara quant a la llengua d'ús habitual.

Gràfic 1. Percentatge de català com a llengua inicial, d'identificació i llengua habitual¹

* Població de 15 anys i més

¹ Se sumen els percentatges de resposta de "només català" i "més català que castellà"

Font: Estadística d'usos lingüístics a Catalunya 2003.

Concretament, el 44,4% dels joves de Catalunya té el català com a llengua habitual (vegeu taula 3). En canvi, el català és la llengua habitual del 50,1% de la població de Catalunya (vegeu taula 4).

Taula 3. Llengua habitual de la població de 15 a 29 anys

	Català	Castellà	Ambdues	Altres situacions
De 15 a 19 anys	43,8	52,1	3,8	0,3
De 20 a 24 anys	45,4	49,0	5,1	0,5
De 25 a 29 anys	43,9	48,9	5,2	2,0
Total població 15-29 anys	44,4	49,8	4,8	1,0

Font: EULC 2003

Taula 4. Comparació de l'ús de català de la població jove i el total de població (llengua habitual)

	Català	Castellà	Ambdues	Altres situacions
Total població	50,1	44,1	4,7	1,1
Població 15-29 anys	44,4	49,8	4,8	1,0

Font: EULC 2003

En les taules següents es donen dades sobre l'ús del català fora de la llar, en què, excepte en el cas de amb els companys de feina, la població d'entre 15 i 29 anys també fa servir menys la llengua que el conjunt de la població.

S'observa que en els contextos menys formals (familiars, amics i veïns) els usos són més baixos. En els contextos en què es garanteix més l'ús lingüístic (entitats financeres, amb personal mèdic i al petit comerç), l'ús del català és més alt.

Taula 6. Usos interpersonals fora de la llar

% que usa només català o més català que castellà	Població total	Població d'entre 15 i 29 anys
A les entitats financeres	57,8%	55,5%
Amb el personal mèdic	50,7%	46,7%
Amb familiars propers	51,5%	45,1%
Al petit comerç	50,8%	44,4%
Amb companys de feina*	31,8%	41,0%
Al gran comerç	45,9%	38,9%
Amb amics	42,3%	35,3%
Amb veïns	40,1%	35,2%

Font: EULC 2003

* Població ocupada

La síntesi de les respostes sobre els usos lingüístics als vuit àmbits de la taula anterior es presenta com una variable anomenada *ús lingüístic interpersonal fora de la llar*. A partir d'aquesta síntesi s'obté la classificació de la població de la taula 7.

Destaca el fet que en el cas de la població jove, el percentatge de bilingües amb àmplies combinacions de castellà i català és prou elevat.

Taula 7. Usos interpersonals fora de la llar, segons llengua habitual

	Població total	Joves	
		20 – 24 anys	25 – 29 anys
Castellanoparlants exclusius	23%	17%	18%
Castellanoparlants amb usos eventuais de català	10%	18%	14%
Bilingües amb àmplies combinacions de català i castellà	20%	30%	27%
Catalanoparlants no exclusius	24%	18%	25%
Catalanoparlants gairebé exclusius	23%	17%	16%
Total	100%	100%	100%

Font: EULC 2003

3. Tipologia de joves segons usos lingüístics

Les dades de l'*Estadística d'Usos Lingüístics de Catalunya* (EULC-2003) han servit per extreure una tipologia³ de joves de l'àmbit metropolità i de tot Catalunya. Les variables actives que s'han usat per fer les tipologies són: llengua que utilitza a la llar, amb els amics, amb els amics de llengua catalana, amics de llengua castellana, amb els seus veïns, amb els seus companys d'estudi, amb els seus companys de feina, en anar a botigues, a grans establiments comercials, en anar a bancs, amb els metges, amb un desconegut i llengua d'ús habitual.

El resultat d'ambdues anàlisis és el que es troba a la taula 8. L'anàlisi ha determinat que la millor partició és en 4 tipologies de joves segons els seus usos lingüístics tant per l'àmbit metropolità com per tot Catalunya.

Al conjunt de Catalunya, el grup de joves que usen el català representen el 48% de la població, els que usen el castellà és del 32% i els que usen per igual català i castellà és del 16%. La tipologia dels que parlen altres llengües representa el 4% de la població, tot i s'ha de tenir en compte que el percentatge de persones que usen d'altres llengües probablement és superior, però les característiques de la població estrangera han fet difícil recollir les dades per entrevista telefònica en aquesta ocasió.

Cal destacar les fortes diferències d'aquestes dades amb els resultats per l'àmbit metropolità en el que el percentatge de joves que usa el català representa el 26% de la població, els joves que usen el castellà és del 44% i els que usen per igual català i castellà és el 27%. Els estrangers representen el 3% de la població jove de l'àmbit metropolità.

Taula 5. Tipologies de joves segons ús lingüístic a Catalunya i a l'àmbit metropolità

	Catalunya	Àmbit Metropolità
Ús del català	48%	26%
Ús del castellà	32%	44%
Ús del català i castellà	16%	27%
Ús d'altres llengües	4%	3%

Font: EULC 2003.

4. Discursos sobre la llengua dels joves en el consum

L'octubre de l'any 2006 la Secretaria de Política Lingüística va realitzar un estudi qualitatiu sobre la llengua i els consumidors. Per aquest estudi es van realitzar 6 grups de discussió, la meitat dels quals estaven formats per participants joves de 18 a 24 anys.

Abans de realitzar un debat per a l'anàlisi posterior els participants dels grups de discussió van realitzar un procés de simulació de compra d'un DVD. Els participants havien d'escollir un exemplar en català o en castellà de tres gèneres cinematogràfics diferents (pel·lícula infantil, fantàstica i clàssica).

³ Mitjançant els mètodes estadístics d'anàlisi de correspondències múltiples i de classificació es determinen unes tipologies o classes lingüístiques. Les classes són heterogènies entre elles o homogènies dintre d'elles. L'anàlisi determina que la millor partició és en quatre tipus.

A continuació s'exposen les conclusions de l'anàlisi del procés de simulació de compra i debat posterior:

- En el cas del cinema i els DVD, pràcticament la totalitat de participants opten pel castellà: el català genera estranyesa i fins i tot incomoditat. Únicament en el cas de cinema infantil, opten pel català, especialment en els dibuixos animats.
- Els arguments centrals són el doblatge que no agrada i la manca de costum i hàbits. També es creu que existeixen menys registres lingüístics en català. Només existeixen com a excepcions, els films originàriament en català, i els productes vistos en primer lloc en català (especialment dibuixos animats).
- En el procés de compra d'un DVD, es ressalta la major propaganda i publicitat del cinema en castellà, l'empaquetat menys atractiu en català, o al fet que el producte en català es considera més limitat.
- Globalment, anar al cinema és anar a veure una pel·lícula en castellà. S'esmenta la manca d'oferta de cinema en català ja que la majoria de participants no s'han trobat en la situació de tria de llengua. Pot afectar el fet d'anar al cinema amb grup o amb parella.
- Pel que fa el consum de TV, la llengua d'ús passa en la majoria de casos desapercebuda. No genera estranyesa veure cinema en català a TV3/C33 fins i tot als no catalanoparlants. Els casos polaritzats en el posicionament davant d'una o altra llengua són minoritaris.
- En el cas de la literatura el consum de llibres en català és molt heterogeni, encara que domina el consum en castellà. En aquest producte cultural però és on les diferències entre els grups lingüístics s'aguditzen. En els grups bilingües la lectura del castellà és més generalitzada.
- Pel que fa la premsa, tots els grups destaquen la necessitat de disposar de premsa en català, però en general la tendència és a llegir en castellà per raons d'oferta. La premsa en català es relaciona més amb els temes locals i propers, i també com a vehicle per practicar i millorar la llengua.
- La ràdio és, juntament amb la TV, probablement l'espai de consum cultural on es consumeixen continguts en català de forma generalitzada, fins i tot en els grups castellanoparlants, atès que prima el contingut. En canvi en la música alguns participants afirmen consumir música en anglès, i en menor grau en castellà. La música en català és una opció minoritària, fins i tot en grups de catalanoparlants.

5. Representacions lingüístiques dels joves a Catalunya

Els anys 2005 i 2006 la Secretaria de Política Lingüística va encarregar dos estudis amb l'objectiu de valorar l'eficàcia de les dues edicions de la campanya "Dóna corda al català" i també per conèixer les actituds i comportaments lingüístics interpersonals en una situació amb presència de parlants de llengües diferents. Aquests estudis també van permetre conèixer quina imatge tenien els participants de les llengües oficials a Catalunya.

La tècnica utilitzada va ser la dels grups de discussió. L'any 2005, dels cinc grups quatre eren de persones amb edats compreses entre els 15 i els 29 anys. L'any 2006 els sis grups que es van realitzar, tots eren de persones dins aquesta franja d'edat.

Les conclusions d'ambdues realitzacions de grups són molt similars. D'aquestes es destaca:

- La tendència és usar el castellà en el primer moment de contacte i amb els castellanoparlants. Aquesta norma social, que es constata com molt arrelada, no es justifica si tenim en compte les dades de coneixement de català actuals.
- Igualment, quant als hàbits d'ús lingüístic totes les persones joves dels grups coincideixen en què no hi ha cap problema en canviar d'idioma, perquè l'objectiu és la comunicació. Les reticències a canviar de llengua només es manifesten quan el canvi es percep com a una imposició. Darrere del discurs que afirma que allò important és la comunicació, pren rellevància el castellà perquè es dona per descomptat que l'entén tothom.
- Tot i que (sobretot els que parlen habitualment català, però també els que afirmen que fan servir les dues llengües) manifesten sentiments d'estimació per la llengua, el desig de prioritzar la comunicació fàcil i la convivència per sobre de l'idioma s'imposa la majoria de vegades.
- Els participants diuen que a l'escola, la llengua vehicular és el català, però quan es passa al pati, les pautes lingüístiques canvien. En el món universitari, la majoria dels participants afirma que en les relacions entre universitaris predomina el castellà. S'observa però que els estudiants de fora de l'àrea metropolitana són els qui utilitzen més el català.
- Pel que fa les relacions en el temps d'oci, la llengua esdevé un aspecte secundari ja que en cap cas no determina la formació d'un grup. Són freqüents els grups en què una mateixa conversa es manté en les dues llengües alhora. La llengua predominant en aquest cas és la que cada interlocutor se sent més còmode.
- El català es sovint associat a una imatge de correcció social. Sovint és vista com una llengua institucional, estereotipada i encotillada.
- Els participants van manifestar un cert cansament de la politització de tot allò que té a veure amb el fet lingüístic i cultural català.
- La campanya aconsegueix reafirmar les posicions de les persones que ja parlen català, atrau o cau bé a les persones immigrants no comunitàries, i és rebutjada per les persones que utilitzen el castellà habitualment. Independentment de la llengua que es parla, hi ha perfils determinats que no es veuen reflectits en l'anunci de la campanya i això genera sensació de rebuig. La Queta i la cançó són dos dels punts forts de la campanya. Tots els grups les reconeixen de manera inequívoca i les tenen molt presents.

6. Alguns factors que expliquen els usos lingüístics dels joves

Caracterització sociolingüística dels joves

Segons Emili Boix,⁴ l'any 1993 hi havia dos factors que influïen amb més força en els canvis de codi entre els joves de l'àrea metropolitana: la competència lingüística i, sobretot, la identitat lingüística dels parlants. Igualment, aquesta investigació presentava una situació asimètrica en els joves dels dos grups lingüístics: *mentre que tots els joves catalanoparlants saben parlar i parlen el castellà, els joves de l'àrea metropolitana castellanoparlants encara no poden triar realment el català perquè les seves posicions socials no els permeten ni aprendre'l ni usar-lo efectivament.*

⁴ BOIX, E. *Triar no és trair: identitat i llengua en els joves de Barcelona*. Barcelona: Edicions 62, 1993.

Un treball realitzat amb les dades de *l'Enquesta a Joves 2002* i les de l'estudi de grups de discussió sobre la campanya "Dóna Corda al català"⁵ conclou deu anys més tard de la investigació d'Emili Boix que s'han donat alguns canvis però que a nivell global hi ha aspectes que no s'han superat.

Els usos lingüístics dels joves catalans s'expliquen per la combinació d'una multiplicitat de factors que es relacionen i s'influeixen entre ells. Més enllà de les dades quantitatives, es pot observar com en una societat multilingüe el context social i històric determina uns usos lingüístics concrets. Alhora, els contextos socials i històrics són viscuts, definits i entesos de formes diferents en cada generació, en aquest cas, els joves. Així doncs, les dades ens mostren que no hi ha grans diferències en els usos lingüístics dels joves respecte a altres generacions però sí que hi ha *discursos i argumentacions* respecte als usos lingüístics que es refereixen a la seva generació on els contextos lingüístics viscuts són diferents. Així doncs, els joves tenen un entorn lingüístic català a l'escola, que no s'ha donat en d'altres generacions, i tenen una imatge, actituds i percepcions concretes a l'entorn de la llengua que reproduïxen les d'altres generacions o bé són totalment noves.

El jove de Catalunya utilitzen una llengua o una altra en funció de 4 factors principals: la competència adquirida en cadascuna de les llengües, els contextos socials en el que es troben, les normes d'ús lingüístic i les actituds lingüístiques. A continuació es descriuen aquests factors:

- A. Competència plena en català: En primer lloc cal revisar la qüestió sobre la plena competència en ambdues llengües dels joves a Catalunya. La competència lingüística que s'adquireix a l'escola i la competència necessària per tal d'utilitzar una llengua amb normalitat a la vida quotidiana no es corresponen. Com s'entreveu en els grups de discussió l'entorn lingüístic de la persona és determinant en l'adquisició d'una competència adequada per expressar-se amb seguretat i fluïdesa en una llengua.

La família apareix com el primer entorn lingüístic que determina, en gran mesura, la competència adquirida després de l'etapa adolescent. Aquest entorn familiar és un dels factors principals que explica els usos habituals dels joves catalans. Alhora, aquesta influència és més forta en el cas de llars castellanoparlants ja que el canvi entre llengua d'ús familiar i habitual es fa més difícil. S'entreveu, doncs, certa dificultat al traspàs entre alguns joves d'origen castellanoparlant per una manca de competència expressiva en català.

L'origen familiar és determinant en la llengua familiar i alhora en la llengua d'ús habitual dels joves. Cal destacar que l'origen familiar que s'ha estudiat a nivell quantitatiu ve determinat pel lloc de naixement dels pares. Tot i això, a nivell qualitatiu, s'entreveu una tendència a parlar més d'origen familiar en general (que inclou als avis i altres familiars).

- B. Els contextos lingüístics: Els contextos lingüístics dels joves són el conjunt d'àmbits en els quals el jove fa un ús de la llengua o les llengües. Com ja s'ha vist pel cas de l'entorn familiar els contextos influeixen molt en els usos però també en la competència a través de la pràctica d'una llengua en qualsevol context.

⁵ TORRIJOS, A. Caracterització sociolingüística dels joves de Catalunya: alguns factors que expliquen els usos lingüístics. A NOVES SL Hivern 2008.

A banda de l'entorn familiar, en primer lloc, cal destacar la influència del lloc de residència ja que, en gran part, definirà l'entorn lingüístic del jove. En segon lloc, en relació amb el fet que els joves que actualment estudien i els que tenen estudis superiors tenen una tendència major a usar el català podem extreure que l'institut, la universitat i l'entorn laboral poden ser entorns lingüístics favorables al català. Quant a l'entorn laboral cal matisar que pot ser contrari. Els estudis d'usos lingüístics en el món laboral indiquen que hi ha sectors on l'ús del català és més freqüent que en d'altres.

En tercer lloc, s'ha considerat que el consum d'oci i cultural, la pràctica associativa i la pràctica TIC, també donarien un usos lingüístics determinats entre els joves. En aquest cas, les conclusions de l'anàlisi quantitativa indiquen que el consum cultural i TIC s'associa amb el nivell d'estudis que és la variable que té una influència més forta en els usos lingüístics. Qualitativament, es destaca la influència de l'oferta lingüística en els àmbits relacionats amb el consum d'oci i cultural (música, televisió, cinema entre d'altres). El joves perceben els efectes de la globalització i s'afegeixen als gustos d'una societat global combinant-los amb els gustos per productes més propers, vinculats a la identitat i a l'estil o moda juvenil a què se senten vinculats.

L'associacionisme és un altre dels factors que forma part del model quantitatiu que determina els usos lingüístics dels joves catalans. Tenint en compte que en aquesta pràctica es creen xarxes socials cal entreveure les implicacions d'aquest fet. Es podria dir que conèixer gent posiciona les persones davant noves normes d'ús lingüístic, també que l'associacionisme conforma un entorn lingüístic per a la persona que, en aquest cas, és favorable a utilitzar el català amb major freqüència, així doncs, també pot indicar una influència en la competència en català i, fins i tot, pot tenir una influència important en les actituds lingüístiques dels joves.

- C. Les normes d'ús lingüístic: Quant a les normes d'ús cal distingir entre aquelles normes d'ús socials i les normes d'ús interpersonals. Per una banda, les normes d'ús socials o col·lectives serien aquelles que determinen uns usos lingüístics per a cada ocasió i context socialment coneguts i reconeguts. Aquestes són les que marquen certs comportaments classificats per la societat catalana com a normes "d'educació" o "respecte" cap als parlants d'una o altra llengua. Aquestes normes determinen, en gran part, la convergència lingüística cap al castellà de les persones que utilitzen el català.

Per altra banda, es troben les normes d'ús interpersonals que determinen els usos lingüístics en cada relació concreta amb cadascun dels membres de la família, amics, companys i coneguts. Els joves no són una excepció en aquest cas i declaren que quan hi ha uns usos lingüístics adquirits amb qualsevol persona coneguda, aquests són molt difícils de canviar. És molt excepcional i s'entén com un fet "estrany" que dues persones que mantenen una relació amb una llengua canviïn els seus usos i comencin a parlar en una altra llengua en la seva relació.

- D. Les actituds lingüístiques: Finalment, quant a les actituds lingüístiques cal valorar la seva influència en els usos lingüístics. Quan es parla de llengua d'identificació, la que es considera la llengua personal o pròpia, ja és una actitud davant el fet lingüístic. La identificació posiciona les persones, conforma preferències i influeix en l'ús o no d'una llengua.

Alhora, les actituds lingüístiques són importants per conformar una consciència lingüística amb la preservació de les llengües. El joves que s'identifiquen amb el català tot i no tenir una consciència permanent sobre els usos que convenen per la preservació de la llengua mostren certa conscienciació amb aquest fet. Aquests, en general, són joves a favor del foment de la llengua i diuen procurar amb els seus comportaments individuals cap al foment del català però s'allunyen de posicions monolingües catalanes perquè consideren que ser bilingüe és un avantatge i un valor afegit respecte aquells que no ho són.

El català en el posicionament polític juvenil

Lligat als aspectes identitaris cal mencionar un treball sobre joves i participació política realitzat per Isaac González per a l'Agència Catalana de Joventut. L'autor, ha realitzat una part especial sobre el català en el posicionament polític juvenil⁶ que destaca que en la tendència dels joves a situar-se en els grups més propers o més allunyats de la política, hi ha un conjunt de variables que tenen un potent pes explicatiu. Són les variables que remeten a la intensitat en l'*ancoratge de catalanitat* dels subjectes.

Per *ancoratge de catalanitat* s'entén aquelles variables que tenen a veure amb elements objectius compartits que afavoreixen que l'individu s'autopercebi i sigui percebut pels altres com a integrant d'això tan controvertit que és "la catalanitat". En aquest marc, els ancoratges són dos: la llengua parlada durant la infància i la procedència personal i familiar dels joves (Catalunya, resta d'Espanya o l'estranger). L'ancoratge de catalanitat el marca l'ús preferencial del català a la infantesa i haver nascut, el jove i/o els seus pares, a Catalunya; és a dir, l'arrelament lingüístic i familiar a Catalunya. És una apropiació del concepte de catalanitat a què donem un sentit eminentment analític.

Per tant, cal advertir que és aquest un ús *sui generis* del concepte *catalanitat*, que no té res a veure amb les consideracions polítiques o normatives sobre quins es poden considerar usos propis de la catalanitat i quins no, més enllà de la llengua catalana. Tampoc entenem per ancoratge de catalanitat el sentiment d'adscripció percebuda, perquè el que volem percebre és aquells elements adscrits a l'individu que el situen en una posició de l'estructura social que no depenen d'ells, sinó a les quals són adscrits més enllà de la pròpia voluntat. Els usos lingüístics a la infantesa o la pròpia procedència o la familiar no depenen de decisions subjectives, per això són ancoratges⁷.

En qualsevol cas, emprem la idea d'ancoratge perquè hem observat que llengua d'ús a la infància i la procedència expliquen posicionaments polítics diferencials entre els joves. L'ancoratge de catalanitat explica tant o més que l'estatus social les diferències en les pràctiques i percepcions polítiques dels joves. A major nivell d'ancoratge, més possibilitats hi ha que els joves estiguin propers a la política. El principal interès d'això rau en que part d'aquesta influència és independent de l'estatus social, mesurat sobretot a partir dels nivells d'instrucció de les famílies i dels propis joves –i de la seva posició laboral-. És a dir, que tot i que l'ancoratge de catalanitat correlaciona amb l'estatus en l'explicació dels posicionaments en el camp polític juvenil, part de la influència de les variables d'ancoratge no es deuen a aquesta correlació. És quelcom que l'anàlisi a partir dels models de regressió permet posar de manifest.

Certament, el nivell d'instrucció és un indicatiu indirecte i equívoc de l'estatus social. L'estatus social depèn d'altres variables com les relacionades amb la classe social (capital i rendes familiars, tipus d'ocupació, etc.). En aquest sentit, és possible que rere les variables relatives a l'ancoratge de catalanitat s'hi escolin qüestions relatives a l'estatus social que la variables relatives al nivell d'instrucció no aconsegueixen copsar. Malgrat això creiem que la contundència dels resultats és prou gran com per estar evidenciant que no tot és estatus rere els posicionaments polítics dels joves.

⁶ GONZÁLEZ, I. *Els posicionaments polítics dels joves catalans. Una aproximació en clau lingüística*. A NOVES SL Hivern 2008.

⁷ Per això s'utilitza "ancoratges" perquè la catalanitat va més enllà d'aquests ancoratges objectius, de manera que les persones poden percebre's i ser percebudes com a representants de la catalanitat més enllà de la seva procedència o llengua d'infància, ja sigui pels usos lingüístics que tinguin amb posterioritat, ja sigui per la percepció subjectiva que tinguin de la seva adscripció nacional i cultural.

Així doncs, els ancoratges de catalanitat també són indicatius de major o menor centralitat⁸, i ho són amb tanta o més capacitat explicativa que les variables d'estatus social. De fet, a nivell explicatiu sovint apareix com a més influent que el propi estatus social. En els models de regressió, tant la llengua parlada com la procedència assenyalen sistemàticament el mateix. Tant els que parlaven més en català durant la infantesa com els joves nascuts a Catalunya fills de pares nascuts a Catalunya tendeixen a mostrar-se més participatius i més propers a la política. La nostra interpretació és que l'arrelament en les xarxes relacionals i el reconeixement dels entorns institucionals –tant referits a les organitzacions socials com als marcs relacionals quotidians- com a referents propis expliquen aquest major tendència a la centralitat social dels joves ancorats en la catalanitat. Tant la procedència com la llengua esdevenen elements centrals en la facilitat pel reconeixement i posicionament en els entorns institucionals i, per tant, en el posicionament dins del camp de la política –malgrat siguin afectats per un o més dels replegaments exposats-.

A més, els joves tendeixen a identificar amb més facilitat la correlació entre posicionament polític i els ancoratges de catalanitat que entre posicionament polític i estatus social. Ras i curt: per als joves més desafectes és tant o més fàcil identificar els joves políticament compromesos com a “catalinos” –catalanoparlants d'ascendència catalana- que no pas com a joves d'estaments privilegiats⁹.

En el mapa resultant de posicionaments polítics de la recerca hi ha apareixen 7 tipus de joves. És la tipologia de síntesi sobre els posicionaments juvenils en el camp polític. El nivell de diferenciació d'alguns dels tipus entre sí –especialment els intermitjos- és força baix, sent aquesta una primera consideració a retenir. El *tipus 1* –hem optat per no posar etiquetes a cada tipus per no reïficar-ne una caracterització excessivament forçada- de joves (11,2%) es diferencia per ser especialment actiu i pròxim a la política –si bé no per això menys crític amb els polítics; és aquesta una característica transversal que s'expressa amb matisos diferents-, i el *tipus 2* (17,7%) mostra un nivell d'activitat i proximitat mitjà. Els *tipus 3* (14,7%) i *tipus 4* (20%) es caracteritzen per mostrar una proximitat i activisme considerablement menor –actes molt puntuals, proximitat parcial a la política-, i els altres tres tipus exhibeixen per un distanciament molt major envers la política, que sembla derivar en un allunyament radical i amb connotacions de resistència simbòlico-ideològica en el *tipus 6* (13,4%), i en canvi en un allunyament per manca d'aptitud cognitiva en el *tipus 7* (10,6%)–que és aquell on hi trobem una proporció notabilíssima de joves d'origen estranger-.

⁸ Entenem per **centralitat social** la capacitat per comprendre de manera immediata i irreflexiva els diferents entorns institucionals que conformen el teixit relacional, organitzatiu i comunicatiu que dota de sentit la vida col·lectiva més enllà del grup de les persones amb què mantenim relacions cara a cara.

⁹ Hi ha altres referències d'això en l'article de MARTÍNEZ, R. *Els adjectius 'catalufo' i 'cholo' com a produccions culturals*. A NOVES SL Hivern 2008.

Taula 3. Posicionaments juvenils en el camp polític segons llengua habitual parlada a la infància

Posicionaments juvenils en el camp polític segons llengua habitual parlada en la infància. Percentatges. Catalunya, 2005.					
Tipologia de posicionaments	Llengua habitual parlada en la infància				
	Catala	Castella	Totes dues	Altres	Total
Tipus1	48,4	22,0	21,7	7,9	100,0
Tipus2	57,5	17,3	24,5	0,7	100,0
Tipus3	26,1	47,7	19,7	6,4	100,0
Tipus4	48,8	28,6	22,3	0,3	100,0
Tipus5	29,1	43,4	26,5	1,0	100,0
Tipus6	7,6	67,7	14,1	10,6	100,0
Tipus7	2,7	50,9	2,1	44,3	100,0
Total	34,3	38,0	19,6	8,1	100,0

Font: Participació, política i joves. (González, Collet i Sanmartín, 2007)

D'acord amb aquest mapa caldria preguntar-se fins a quin punt el català esdevé *una barrera cultural* a la identificació amb la política i, més genèricament, en els entorns socials i institucionals de Catalunya, o més aviat és *una drecera cultural* en aquesta identificació. La llengua pot esdevenir, a nivell simbòlic, un *artefacte cultural* que enquisti els individus en situacions de desarrelament i no reconeixement del propi protagonisme sòcio-polític en l'entorn català –i per extensió, en tot entorn sòcio-polític-, o pel contrari, facilitar la transició a tal arrelament i reconeixement, tot accelerant el que Salvador Cardús anomena la *dissolució de la condició d'immigrant* (Cardús, 2005).

Possiblement el català pot generar tant un com altre efecte. De fet, segons quines manifestacions de resistència envers les institucions semblen manifestar-se amb especial contundència entre joves catalans, nascuts a Catalunya, però castellanoparlants i amb un estatus familiar i laboral baix. Són joves que s'ubiquen en el *tipus 6 de la tipologia de síntesi*.

Com a artefacte cultural, la llengua és objecte d'adhesions i aversions emocionals, Aquestes depenen, en bona mesura, del tipus de *ressonàncies associatives* de l'artefacte; en el nostre cas, el català. El català té diferents ressonàncies polítiques, Entre bona part dels joves catalans més polititzats, el català és objecte de defensa política. Per aquests joves, la llengua de l'administració és la de l'estat central: el castellà. Per molts altres joves, en canvi, ni el català ni el castellà són objecte de defensa política explícita. Pels catalanoparlants, en general el català no ressona a llengua institucional, però per bona part dels castellanoparlants d'origen el català sí que ressona a llengua institucional, i per tant sol associar-se al tipus de connotacions negatives que té el món d'allò que forma del món institucional –convencions imposades per les estructures de poder de les quals en són marcadament desafectes-. Val a dir que en aquest primer moment les ressonàncies negatives del català no tenen tant a veure amb què sigui identificat amb el món de la política, sinó amb la seva identificació, durant la infància i adolescència, amb l'àmbit més genèric de les institucions formals –l'escola, l'administració local- i del món convencional.

En molts casos, però, les ressonàncies són subjacents, no cristal·litzen en ideologies de desafecció lingüística. Entre bona part dels adolescents castellanoparlants, especialment aquells que no conviuen quotidianament amb adolescents catalanoparlants, el català és una llengua que més aviat pot generar cert rebuig per les associacions subjacents que s'hi fan, però són associacions preconscients. En el pas de l'adolescència a la joventut, i posteriorment a l'adulthood, aquestes ressonàncies poden consolidar-se en ideologies de resistència, dissoldre's, i fins i tot invertir el seu to. Les adhesions lingüístiques adolescents, molts cops reforçades per espais de consum i d'oci vehiculats en castellà, no són irreversibles.

El trànsit al món del treball, a la universitat, o bé tenir fills, solen comportar canvis contextuais que poden generar reversibilitats emocionals o consolidacions ideològiques.

El català pot esdevenir una llengua de prestigi, que s'assumeix com a pròpia en tant que s'abandonen les posicions més antiinstitucionals pròpies de la primera joventut, o pot esdevenir el principal marcador cultural de tots aquells joves que, rera l'aparença de radicalitat política, formen part dels grups socials privilegiats dels que et vols diferenciar.

En bona mesura, l'experiència personal de cada individu decanta que la balança s'inclini en una direcció o altra, i que la llengua, per tant, quedi neutralitzada, o no, com a manifestació d'allò a que el gruix dels joves mostren desafecció: el món de la política institucional.

7. Projecte de recerca sobre Llengua i joves prevista pels anys 2008 – 2009

A continuació es reproduïx la fitxa tècnica de l'estudi:

1. Denominació: Joves i llengua: usos i percepcions lingüístiques dels joves catalans.

2. Tema objecte d'estudi

La societat catalana està canviant ràpidament i alguns dels actuals processos de transformació afecten directament la situació de les llengües parlades a Catalunya i el seu rol social. Els joves són un dels col·lectius més directament afectats per aquests canvis: la mobilitat social ascendent intergeneracional i intrageneracional, tradicional estímul del canvi lingüístic, pot veure's reduïda per l'extensió de la precarització laboral i la creixent vulnerabilització del col·lectiu juvenil; l'arribada d'un important nombre de joves d'origen immigrat està transformant la composició etnolingüística de Catalunya; les noves generacions han estat escolaritzades en català al llarg de tota la seva trajectòria escolar, fet que no havia succeït fins al moment; les noves tecnologies de la informació i les comunicacions estan transformant les pautes relacionals entre els i les joves; etc.

Tots aquests processos modifiquen el coneixement, l'ús i la significació que els i les joves confereixen a la llengua, la qual segueix essent un element cabdal en la configuració de les identitats personals i col·lectives. Conèixer l'evolució d'aquest coneixement, ús i significació de la llengua entre els i les joves de Catalunya és important, per tant, per tal d'orientar adequadament les intervencions de l'administració en aquesta matèria.

3. Objectius/motivacions:

- Objectiu general:
 1. Comprendre els processos que afavoreixen o dificulten l'ús del català entre els i les joves com a llengua vehicular en diferents contextos.
 2. Analitzar els discursos sociolingüístics dels joves i estudiar les possibles estratègies i les accions més eficaces per implementar polítiques lingüístiques que afavoreixin l'augment de l'ús social de català entre els i les joves.

- Objectius específics:
 1. Descriure l'evolució del coneixement i l'ús de les llengües (català, castellà i altres) entre els i les joves en diferents contextos.
 2. Analitzar la composició sociodemogràfica dels diversos grups lingüístics.
 3. Analitzar la variació lingüística segons els contextos i els moments vitals.
 4. Analitzar els discursos sociolingüístics dels diferents grups per tal de comprendre el paper de la llengua en la configuració de les identitats, posicionaments i relacions dels i les joves a Catalunya, i detectar les "barreres lingüístiques" existents en diferents contextos.
 5. Analitzar els factors que faciliten l'ús del català per part de la població jove castellanoparlant i per la població jove d'origen immigrat.
 6. Analitzar la influència de les TIC en els usos lingüístics dels i les joves.
 7. Estudiar possibles orientacions estratègiques i actuacions de planificació lingüística que es puguin implementar des de l'administració, les entitats i altres col·lectius juvenils.

4. Metodologia

Es durà a terme una metodologia que combina instrumental analític de diferent naturalesa. Concretament, s'utilitzaran quatre tipus d'instruments metodològics:

- a) **Explotació de bases de dades** que integren variables sobre llengua i que tinguin prou gruix de població juvenil. Concretament es treballaran tres enquestes:
 - Enquesta d'Usos Lingüístics a la Població 2003 i 2008
 - Enquesta de la Joventut de Catalunya. Anys 2002 i 2007
 - Enquesta Condicions de Vida i Hàbits de la població de Catalunya 2006
- b) **Grups de discussió:** es realitzaran de 22 grups de discussió tenint en compte la combinació de les principals variables considerades com l'ubicació territorial, l'edat i l'estatus social. També s'aprofitaran altres materials amb grups de discussió com els d'avaluació del projecte Dóna corda al català i l'etiquetatge en català realitzats per la Secretaria de Política Lingüística.
- c) **Entrevistes:** es proposa la realització de 34 entrevistes en profunditat, que respectin, com a criteris de diversificació apriorístics: gènere, estatus social, nivell d'estudis propi, àmbits del pla territorial, dimensió del municipi de residència, llengua familiar/llengua habitual, edat.
- d) **Fitxes d'ús lingüístic a Internet:** consistirà en demanar a 30 dels joves que facin el seguiment sobre la llengua en què realitzen les seves interaccions per Internet durant el període d'una setmana.

5. Unitat promotora:

Secretaria de Joventut (Agència Catalana de la Joventut) i Secretaria de Política Lingüística del Departament de la Vicepresidència

6. Univers: Residents a Catalunya d'entre 12 i 30 anys.

7. Calendari del projecte: Inici primer semestre de 2008; finalització segon semestre de 2009.

ANNEX 2

RESUMS D'ALGUNES DE LES PRESENTACIONS I CONTRIBUCIONS DELS EXPERTS I DE MEMBRES DE LA PONÈNCIA

Llengua i joves

Joan Pujolar Cos

Sessió per al Consell Social de la Llengua

21 d'abril de 2008

En la meua opinió, és important que la política de promoció del català entre els joves es fonamenti en una anàlisi adequada de la societat contemporània. Si no ho fem, ens trobarem actuant amb uns pressupòsits i fixant-nos uns objectius que no tindran sentit o no seran assolibles. En aquest escrit, proposo primer uns quants principis generals que han d'inspirar aquesta anàlisi, després comento alguns esdeveniments i processos recents que em semblen significatius i que cal tenir en compte en relació als joves. Finalment, proposo algunes mesures a seguir i línies de treball que la ponència pot prendre en consideració.

Fins fa ben pocs anys, la política lingüística al Principat, els discursos sobre la llengua i la mateixa recerca sociolingüística s'han basat en els pressupòsits clàssics del nacionalisme modern: 1) que les nacions són constituïdes per poblacions culturalment homogènies, 2) que hi ha unes cultures que pertanyen de forma natural als territoris, 3) que les llengües són una part essencial d'aquestes cultures, 4) que la normalitat lingüística la donen els espais monolingües i que, congruentment amb això, 5) cada llengua és un corpus internament coherent de recursos que és independent de les altres llengües i que s'ha de mantenir "net" d'interferències.

Aquests pressupòsits són els que ens han portat també a parlar de "llengua pròpia", de la necessitat de constituir espais socials monolingües i, més concretament, a tenir l'expectativa que els parlants de castellà i altres llengües s'acabarien "catalanitzant". També se suposava que els parlants de català mostrarien una lleialtat natural a l'ús correcte i universal del català (si no, el seus usos lingüístics es tractaven com a problemàtics).

Aquests principis han mantingut la seva vigència molt de temps, sobretot pel fet que les institucions públiques han estat tradicionalment capaces de controlar els usos lingüístics i els processos d'aprenentatge de manera que molts projectes nacionals es podien fer realitat. En els darrers anys, però, s'està veient que fins i tot els grans espais culturals o les grans nacions han d'anar matisant les seves expectatives davant d'allò que anomenem genèricament "globalització". Els espais lingüísticament i culturalment diversos proliferen en els espais urbans amb la immigració, el turisme i altres formes de mobilitat. També es fan presents a través dels mitjans de comunicació, internet, els contactes comercials o les noves empreses i institucions polítiques transnacionals. El monolingüisme és cada cop menys normal i es valoren cada cop més els models culturals caracteritzats per la hibridació. La mateixa validesa i legitimitat del territori està en qüestió. Amb tanta mobilitat i amb tanta activitat independent de l'espai a través de les xarxes digitals, el pes del territori sobre l'experiència es redueix i es matisa. En molts aspectes, el territori ha deixat de ser el marc de significat per convertir-se en un node, un lloc de pas i de connexió, i ai dels territoris que ni això siguin! Finalment, els estudis sociològics i antropològics han anat desmuntant les identitats de caràcter suposadament estable per mostrar com les identitats es construeixen en el dia a dia en funció de les condicions socials de producció i circulació de bens simbòlics.

Totes aquestes qüestions són importants sobretot perquè una política lingüística adreçada als joves ha de tenir clar quins llocs pot ocupar la llengua catalana en el món actual. Per a la majoria de joves, sobretot aquells amb recursos i amb mobilitat, la llengua catalana podrà ser una part de les seves vides; però mai no podrà saturar tot el seu paisatge perquè voldran transitar per espais, llengües i cultures diverses. En definitiva, la política lingüística haurà d'ajudar als joves perquè trobin per ells mateixos el(s) lloc(s) que pot ocupar o el(s) rol(s) que pot jugar el català en les seves vides. A la Catalunya urbana, la presència del castellà (i, cada cop més, d'altres llengües) fa que el català no sigui més que una de les opcions possibles –com el propi castellà–; però les opcions dels joves van encara més enllà de Catalunya i d'Espanya.

Pel que fa específicament als joves en aquest escenari, hi ha dues qüestions a tenir en compte. La primera és que els joves catalans formen part de les xarxes de circulació d'uns fluxos culturals cada cop més globalitzats. Això no implica pas que les opcions culturals dels joves estiguin fora de l'abast de les famílies i les institucions. Ben al contrari, tant l'entorn social com els propis joves juguen un paper clau en l'apropiació i localització específica d'aquests fluxos culturals. És important, aleshores, conèixer com es produeixen aquests processos i quin paper hi juga la llengua catalana. Per exemple, la ràdio FlashFM és un exemple conegut d'un mitjà de comunicació en català que actua de mediador efectiu en aquest procés de difusió i apropiació de tendències musicals globals. Des d'aquest punt de vista, és clau evitar les lectures restrictives del que constitueix la “cultura catalana”; perquè hi ha el perill de perdre de vista les oportunitats d'ubicar l'espai cultural català en l'escena global i en la pròpia escena local. Per dir-ho d'una altra manera, si deslegitimem la hibridació cultural i tot el que no és “intrínsecament” català, això és com dir als joves que la llengua i la cultura catalanes no poden ocupar cap lloc ni jugar cap paper en les seves vides. La segona qüestió important (implícita en la primera) és no veure els joves com simples consumidors culturals de productes manufacturats per indústries transnacionals. Els joves són també productors de cultura (i encara més ara amb les TIC) i el valor de la seva producció cultural depèn bàsicament de les condicions de recepció i circulació de creacions i productes. És dins aquests processos de recepció i de circulació de productes culturals que les institucions catalanes poden jugar un rol important.

Aspectes de la situació sociolingüística dels joves

Més enllà de les dades demogràfiques sobre ús del català, àmpliament conegudes, és important tenir present alguns fets que ens donen una pista sobre les condicions socials en què s'usa el català en el món dels joves. L'àmbit juvenil es caracteritza per les seves divisions: s'hi dona una certa hipertròfia identitària que afecta tant a qüestions de gènere, de sexualitat, de llengua, d'etnicitat, de raça i de classe social. Aquestes divisions són les que es codifiquen de forma complexa en funció de moviments estètics, musicals i culturals en general.

En aquest sentit, cal tenir present que la dicotomia català-espanyol (o catalufo-quillo, català-castellà, etc.) es manté amb el pas dels anys. Es manté precisament perquè s'adapta i es transforma a noves estètiques. Acompanyada de les seves ressonàncies de classe social, noves modes i nous moviments musicals reconstitueixen el paisatge juvenil però mantenen alhora les associacions d'uns sectors amb el català, d'altres amb el castellà, d'altres més ambivalents, etc. Si a principis dels 1990 el “heavies” eren predominantment castellanoparlants, deu anys després s'associa el heavy amb els

catalanoparlants un cop han aparegut nous estils i n'han desaparegut d'altres i s'ha reorganitzat l'escena. L'escena canvia i es transforma; però aquestes diferències subsisteixen, com ho fan les de gènere i classe.

Cal constatar igualment que el propi catalanisme i el tema de la llengua *també* inspira moviments juvenils i esdevé un component d'activitats, productes culturals, consum, àmbits de relació, maneres de vestir, estils de música, etc. Fins i tot es podria dir que l'oposició al catalanisme, o l'*anticatalanisme*, també inspira aspectes de moviments juvenils, en alguns casos (però molt excepcionalment), de caràcter violent. Naturalment, les institucions públiques catalanes no té sentit que es posicionin clarament en relació a totes aquestes tendències; però és bo que sigui conscient de com es llegeixen les polítiques lingüístiques i de promoció de determinades formes de cultura entre els joves.

En tot cas, un altre aspecte important de l'encaix de la llengua en el món juvenil és precisament la baixa conflictivitat de la qüestió en si. El potencial de conflicte d'aquesta mena de divisions és ben conegut; per la qual cosa és lògic pensar que l'educació en comú (una única oferta d'ensenyament públic pel que fa a la llengua) i la tendència ja arrelada a la interrelació entre parlants de les diverses llengües fa difícil la circulació de discursos excloents i violents; i encara més l'aparició de moviments mínimament organitzats. De fet, si una cosa mostren els treballs qualitius és que les xarxes socials dels individus a la Catalunya urbana és majoritàriament bilingüe, cosa que per força a de dificultar l'emergència de discursos xenòfobs entre catalanoparlants i castellanoparlants.

L'altra cara de la moneda sol ser una certa tendència, tant en contextos formals com informals, a evitar de tocar el tema o de fer-lo visible. En els estudis qualitius, la frase més habitual dels entrevistats és “sense problema”, “no hi ha cap problema”, etc. No tinc dades sobre la manera com la qüestió lingüística es treballa o es debat actualment dins l'àmbit de les aules de secundària o batxillerat; però la impressió és que es tracta d'un tema que es calla probablement perquè no hi ha una base de discurs públic comunament acceptat que faci possible el debat, més enllà que “tothom és lliure de parlar com vulgui”, cosa que no és gaire certa. En tot cas, aquest tractament de la llengua com una mena de “tabú” ben segur que dificulta el desenvolupament de polítiques i l'efectivitat de consignes que poden funcionar en altres camps.

Un aspecte preocupant que alguns estudis apunten és que la dicotomia català-espanyol o català-castellà es “neutralitza” quan es tracta el tema de la nova immigració. Davant de marroquins, gambians, llatinoamericans, etc. molts sectors de joves parlants de totes dues llengües fan pinya en les seves estratègies d'exclusió. Tant els catalanoparlants com els castellanoparlants espanyols nadius s'autoatorguen drets territorials que sovint neguen als altres.

Cal tenir present també que la nova immigració no pren contacte amb la llengua catalana en funció del conflicte històric Catalunya-Espanya, sinó en funció d'ideologies lingüístiques i nacionals diverses. Els nous immigrants no tenen una inversió en la identitat catalana o espanyola. Però també cal parar atenció a l'emergència d'identitats diaspòriques, ja força habituals a Nordamèrica: “latinos”, “asiàtics” i altres categories sovint serveixen per crear uns nous espais identitaris entre aquells que els altres tracten com a diferents. És important, en tot cas, que les institucions i les persones que les regeixen tinguin clar que aquesta mena d'identitats no “provenen” realment dels països

d'origen. A Llatinoamèrica no existeixen els “latinos”, i a Àsia no hi ha “asiàtics” en el sentit que aquests termes prenen als països receptors d'immigrants. En aquests contextos, en tot cas, l'estatus del castellà com a lingua franca pot fer també que la dicotomia català-castellà es reinterpreti com a local-estranger, cosa que pot portar alguns joves a acostar-se al català i altres a distanciar-se'n.

Algunes propostes

Pel que pot interessar o afectar a l'administració en relació als usos lingüístics dels joves, la meua primera recomanació seria garantir que les polítiques lingüístiques no es facin de forma aïllada a les polítiques juvenils. De fet, aquestes polítiques haurien de partir del treball conjunt de la SPL amb la Secretaria de Joventut i la Conselleria de Cultura, de forma que fossin realment ideades per tots els serveis alhora i implementades bàsicament per aquells sectors de l'administració que tracten amb els joves i coneixen més de prop la seva realitat. Cal aprofitar la transversalitat que dona el Departament de presidència a les polítiques lingüístiques, ja que la llengua no és patrimoni de cap “sector” de la societat; sinó que és un fenomen transversal.

Pel que fa a les idees-eix que haurien de tenir aquestes polítiques, al meu entendre la paraula clau és “innovació”. Atès que el món juvenil es caracteritza per un canvi i innovació constants, la posició del català en aquest context dependrà del seu paper en aquests processos d'innovació cultural. Això no vol pas dir que els joves catalans hagin de plantejar-se el repte impossible de trobar fórmules estètiques o culturals basades exclusivament en algunes tradicions catalanes i amb l'ambició d'exportar-les, per exemple, als carrers de Harlem. Vol dir que els joves que parlen català (independentment de la seva llengua familiar o primera) i el propi ús del català ha de tenir un paper clau en aquells espais socials on es produeixen innovacions, sigui l'adaptació de modes o corrents globals, sigui la generació de nous llenguatges, sigui la traducció de productes culturals. Les institucions catalanes poden jugar un paper important per identificar i canalitzar recursos cap a aquests espais. La forma de fer-ho ha de ser relativament dinàmica i flexible alhora que intel·ligent, ja que també cal assegurar que no es desatenen altres sectors pel sol fet de no parlar català.

Per altres vies, crec que també s'han de fer esforços per legitimar les hibridacions culturals que genera el món juvenil. Aquí també caldrà molta capacitat de discerniment per distingir allò que és hibridació productiva, això és, que incorpora i recombina realment elements culturals catalans, d'allò que és l'ús d'estereotips barats i usos merament testimonials del català i els referents culturals catalans. En aquest sentit, és important respectar els espais d'innovació lingüística dels joves i no caure en l'error de deslegitimar tot allò que no és etimològicament català. I és especialment important cuidar de no deslegitimar les formes de català no estrictament genuïnes o correctes, ja que això pot generar una contraposició entre el català pur i correcte i la cultura juvenil i cultura popular, que es caracteritzen per la innovació i la hibridació lingüístiques.

En resum, l'espai cultural català no ha d'aspirar al manteniment, sinó al desenvolupament: la qüestió no és com “mantenir” el català, uns “nivells d'ús”, etc. sinó com es pot seguir innovant culturalment a partir de recursos i elements catalans, com això es pot fer en contextos on circulen recursos més difosos i àmpliament disponibles. El repte és projectar el català i el multilingüisme en institucions i espais

públics, així com legitimar la participació en aquests espais de parlants d'altres llengües sense restar valor i disponibilitat al català.

El català com a marcador simbòlic juvenil

Isaac González i Balletbó

Universitat Oberta de Catalunya

Si hi ha un element transversal a tota la cultura juvenil actual és el seu distanciament respecte a allò que es considera “poc autèntic”. La recerca de l'autenticitat pot prendre moltes formes, fins i tot pot dibuixar estils juvenils contraposats i que es perceben una a altres com a antagònics. La cerca de l'autenticitat comporta la fugida envers allò que és viscut com una imposició “del sistema”. Aquest sistema pot ser un mercat alienador (és l'accepció més corrent en els estils juvenils ideologitzats i d'esquerres), el formalisme i les institucions pròpies del món dels adults (la família nuclear, o l'adhesió al món del treball, per exemple), o les estructures de poder polítiques. En termes generals, podríem dir que l'autenticitat es construeix en oposició a allò que és viscut com una convenció social, és a dir, allò que és vist com una imposició sobre l'individu que li fa perdre una presumpta naturalitat original (encara oculta en algun racó del seu interior). En la majoria de casos, aquesta cerca de l'autenticitat i fugida de les convencions no té cap càrrega ideològica, ni s'associa a un discurs explícit, sinó que es dibuixa en un món de ressonàncies, sensacions, i d'adscripcions normatives implícites.

De fet, hi ha joves que retoritzen i ideologitzen aquest posicionament antinconvencional, però que en canvi aprenen a fer-lo coexistir amb espais socials en què les normes associades a les convencions són les que manen (per exemple, tenir èxit en els estudis). Per contra, altres joves no tenen un discurs associat a la cerca de l'autenticitat, però les normes d'antinconvencionalitat que orienten la seva conducta permeabilitzen més espais de la pròpia vida, fent les seves apostes existencials juvenils més irreversibles. Apropar-se més al primer dels estils, o al darrer, està relacionat amb l'estatus social dels joves.

Per comprendre el paper de marcador simbòlic que juga el català entre la població juvenil, en primer lloc s'ha de tenir present el paper que té l'autenticitat i la fugida de les convencions en els estils juvenils. En segon lloc, cal evidenciar que el català ocupa una situació hegemònica, o si més no d'ús preferent, en dos camps socials: l'educatiu (pel que fa a la transmissió formal de continguts i al vincle adult/professor – menor/alumne) i l'administratiu (millor dit, en els espais administratius i polítics de titularitat autonòmica i, en bona mesura, també en els de titularitat local). Aquesta presència hegemònica dibuixa una situació que facilita la percepció simbòlica del català com una llengua vinculada a allò convencional, a allò més formal, a allò més “políticament correcte”. Les ressonàncies simbòliques de la llengua faciliten que bona part dels joves pugin tendir més a veure-la amb una certa distància i antipatia.

Quins són els joves que tendiran a percebre-la així? Doncs precisament aquells que més tendeixen a tenir com a espais de contacte exclusiu amb la llengua els dos esmentats anteriorment. És a dir, els joves que provenen de famílies no catalanoparlants, sobretot en els casos en què viuen en entorns amb molt baixa densitat de catalanoparlants i on, per tant, pràcticament no s'estableixen vincles comunicatius horitzontals (no jeràrquics, com els que s'estableixen en la relació

alumne -professor) no ja en català, sinó amb gent catalanoparlant. Aquesta és una realitat social no menystenible, per més que sigui difícilment quantificable a partir de les dades estadístiques disponibles.

En aquests casos, el català tendeix a esdevenir un marcador simbòlic de convencionalitat del qual el jove tendeix a sentir-se distanciat. En les situacions més extremes (que són minoritàries, però no marginals), el nivell de competència lingüística efectiva (interpretada com a capacitat per parlar fluidament i automàtica en català) d'aquests joves és molt baixa. No és difícil llavors que es faci de necessitat, virtut, i la incompetència lingüística reforci el sentiment d'aversion envers el català.

Per tant, entre molts joves catalans, sobretot aquelles joves d'origen castellanoparlants, d'adscripció obrera, i residents a zones sense massa densitat de catalanoparlants, tendeixen a veure en el català un marcador simbòlic de convencionalitat amb unes ressonàncies de classe social, de la formalitat pròpia de l'alta cultura, i de les institucions d'ordre. La manca de competència efectiva en reforça (i és en l'origen) d'aquesta aversió, que configura un posicionament de *resistència institucional* que, sobretot en l'adolescència, no té components ideològics o polítics potents. Alguns d'aquests joves acaben consolidant, passada la joventut, aquest sentiment d'aversion difosa que s'oculta rera la *resistència institucional*.

Però bona part dels joves que provenen d'aquests mateixos entorns no tendeixen a consolidar aquesta *resistència institucional*. Són els joves d'origen castellanoparlant que: a) viuen en comunitats amb major densitat de catalanoparlants (per exemple, en escoles amb certa massa crítica d'alumnes d'origen catalanoparlant), b) provenen de famílies amb una clara vocació de mobilitat social ascendent, c) provenen de famílies amb vincles de certa solidesa amb els entorns institucionals locals que atorguen capital social, i/o d) vinculen les seves trajectòries biogràfiques a l'èxit acadèmic (especialment a l'arribada a la universitat).

En aquests casos, és probable que aquesta *resistència institucional* despolititzada tendeixi a dissoldre's durant la joventut i, especialment, amb l'arribada a l'adulthood. Això no té per què voler dir, si més no durant la joventut, que l'ús del català guanyi presència; el que significa és que es dissocia el català de les connotacions negatives que tenia. En la mesura que s'estableixen relacions interpersonals en àmbits amb major presència del català, més fàcil és que es tendeixi del monolingüisme castellà a alguna modalitat de bilingüisme, amb major o menor presència del català depenent de la situació. L'entrada al món laboral (sobretot a certs subsectors del sector serveis) o a la universitat (sobretot en certes facultats i en certes universitats), o la coneixença d'una parella sexo-afectiva provinent d'aquests nous entorns, poden ser detonants d'aquest canvi d'hàbits lingüístics.

Amb tot, el moment més significatiu de tots és aquell en què es tenen fills. L'aposta lingüística adoptada per relacionar-se amb els fills pot consolidar l'increment d'usos del català i una mutació lingüística de més llarg abast en la mesura que es decideixi que la llengua vehicular amb els fills és el català.

Aquesta decisió la facilita el fet que, d'una banda, s'hagi assolit un nivell de fluïdesa i confiança lingüística en català elevada en el contacte amb els espais esmentats, i de l'altra, les connotacions simbòliques del català s'hagin invertit. El català pot deixar de ser la llengua antipàtica associada a les convencions socials per esdevenir una llengua que pot afavorir que els fills propis no carreguin handicaps en la seva inserció sociolaboral futura. En un context de progressiva individualització social, la família tendeix a carregar, cada vegada més, amb la responsabilitat de garantir una situació d'avantatge competitiu futur dels propis fills, i la fluïdesa al parlar en català, en tant que llengua rellevant en diferents usos institucionals, garanteix, si més no, que els propis fills no parteixin amb desavantatge. Així, de fet, les mateixes ressonàncies simbòliques que associen el català amb les convencions poden distanciar certs individus, en l'adolescència, del català, i en canvi apropar-los a aquesta llengua conforme s'assumeixen estils de vida propis de l'adultesa.

Aquest, però, no és l'únic itinerari possible en la no consolidació de la *resistència institucional*. Aquest mateix grup de joves d'origen castellanoparlant poden, més que diluir el component de resistència simbòlica, reïficar-lo a través d'un procés d'ideologització de l'*aversió difosa* inicial. El contacte amb el català, potencialment creixent entre certs sectors de joves, pot consolidar una aversió que, progressivament, i sobretot en els joves amb cert capital cultural (ja sigui per origen, ja sigui per mobilitat social ascendent) pot derivar en una *resistència ideològica*, polititzada, envers aquesta llengua. En aquest cas, la desplaçament simbòlic del català té a veure amb el camp connotatiu, que de l'espai eteri dels estils juvenils deriva cap a l'espectre dels posicionaments polític-ideològics, però manté les mateixes ressonàncies simbòliques negatives. El que abans era la llengua de les convencions socials, ara és construït, en un discurs reflexiu explícit, com una llengua imposada políticament, és a dir, com una llengua invasiva de la pròpia llibertat personal.

Apareix aquí, a parer meu, un dels reptes polítics més importants en relació a la llengua: pensar quines són les polítiques que afavoreixen que, en una part significativa del joves d'origen castellanoparlant, es giri com un mitjà la connotació negativa del català i que, per contra, no afavoreixen la consolidació de les *resistències institucionals* o la conversió en *resistències ideològiques*.

Pau Serracant

Tendències en el context de la joventut que poden tenir relació amb els usos i percepcions lingüístiques de les persones joves.

Presentació davant el Consell Social de la Llengua- Ponència de Joventut

21 d'abril de 2008

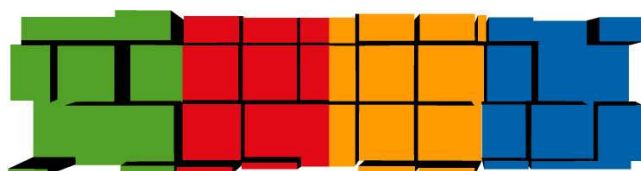
- **Globalització, vulnerabilitat i joventut en el context de Catalunya.**
 - Canvis en agents proveïdors de benestar.
 - Mercat de treball: segmentació i vulnerabilitat. Increment de la incertesa i de les dificultats d'assolir una posició social consolidada.
 - Estat del Benestar: disminució generalitzada de la despesa pública i social i de la capacitat redistributiva de l'estat. "Crisi de l'estat del benestar".
 - Família: degut als dos factors anteriors, l'origen social esdevé més important que en el passat recent a l'hora de condicionar les oportunitats vitals de les persones joves.
 - Conseqüències sobre joves:
 - Allargament joventut: les 4 transicions (educativa, laboral, domiciliari i familiar) s'allarguen i s'endarrereixen.
 - Reversabilitat: les trajectòries ja no són només linials, sinó que es poden invertir les fases habituals, i haver passat per una etapa no vol dir que no s'hi pugui tornar.
 - Vulnerabilització: les noves tipologies de transició a la vida adulta estan marcades per la precarització i la vulnerabilitat.
 - Possibles efectes (en clau d'hipòtesi):
 - "For ever young?". Les dificultats associades als joves actuals es deuen a un efecte edat (amb els anys es superaran) o a un efecte generació? (quan els joves ja no ho siguin seguiran tenint les mateixes dificultats). És possible que l'origen social sigui el discriminant d'aquesta situació.
 - "Desclassament generacional"? Fi de 50 anys de "superació generacional"? L'ERMB de 2000 situava com a part de la classe treballadora a joves empleats i tècnics mitjans que al 1995 formaven part de la nova classe mitjana.

- *Qüestions a tenir en compte amb relació a la llengua: quines conseqüències pot tenir sobre l'aprenentatge i utilització del català aquesta possible aturada de "l'ascensor social"? S'està afeblint un important estímul per a l'aprenentatge català? O en un context de major competència encara es valorarà més?*
- **Castellanoparlants d'origen: entre dos móns.** *A partir de l'estudi sobre violències que afecten a les persones joves.*

En aquest context de frenada de l'ascensor social:

- Arribada de la immigració: competència amb estrats socials baixos, majoritàriament castellanoparlant.
- Dificultats per assolir l'estatus social majoritari entre la població catalanoparlant: associació entre la classe mitjana, el món políticoinstitucional, allò políticament correcte, etc, i el català. L'escolarització en català contribueix a aquesta percepció.
- Classe treballadora castellanoparlant: enmig, amb la percepció de sentir-se molt allunyats del segon grup i d'haver de competir amb el primer.
- *Qüestions a tenir en compte amb relació a la llengua: consolidació de grups etnolingüístics separats? Aparició d'enfrontaments físics puntuals entre grups de joves d'origen immigrant i joves d'origen castellanoparlant. Casos aïllats o punta de l'iceberg?*
- **L'aparador de les noves tecnologies.**
 - Increment de l'ús de les TIC, especialment entre els més joves.
 - *Qüestions a tenir en compte amb relació a la llengua:*
 - *Joves creadors: inversió de la relació emissor-receptor: el joves com a protagonista. Exemple de la blogosfera catalana.*
 - *Joves i "aldea global": Internet com a aparador: possibilitat estimulante d'arribar a un públic global. Desincentiu de l'ús de les llengües minoritàries?*

DAVID VILA ROS

tallers per La Llengua

Tallers per la Llengua
c. Santa Perpètua, 15 baixos
08012 Barcelona
93.415.90.02

Introducció

La necessitat de convertir el català en la llengua de cohesió social de la nostra societat és una realitat evident que augmenta dia rere dia. Tot i que el coneixement de la llengua catalana al nostre país està assolint uns nivells ja molt propers als desitjables per a la normalitat, sabem que, a la pràctica, la freqüència d'ús d'aquesta llengua es troba en uns nivells molt allunyats dels desitjables: l'ús social del català retrocedeix o bé, en el millor dels casos, està estancat.

L'interès de distintes iniciatives tant individuals com col·lectives en crear recursos per ajudar a desestancar aquest ús del català ens va portar a constituir **Tallers per la Llengua**, una entitat que, mitjançant tallers de caire pedagògic, es proposa donar un impuls decidit a la llengua catalana.

Tallers per la Llengua es dedica a la realització de tallers adreçats a fomentar la sensibilitat envers la diversitat lingüística, la plena consciència de la situació actual del català i l'adopció de conductes lingüísticament assertives que facilitin el manteniment de la vitalitat de la llengua catalana, ajudant així a assolir la seva normalització plena i fer que esdevingui la llengua comuna de totes les persones que viuen en el territori lingüístic català.

Per tal de facilitar l'assoliment d'aquests objectius, la nostra associació treballa en col·laboració amb d'altres entitats cíviques o consorcis que també aposten per la normalització lingüística, així com amb diversos departaments de la Generalitat de Catalunya.

El projecte ja fa més de tres anys que existeix, però és durant els darrers mesos que ha pres més embranzida. De fet, ja s'han realitzat més de 200 tallers a sindicats, esplais, associacions, escoles, instituts, empreses i tota mena d'institucions.

En aquests moments **Tallers per la Llengua** realitza 3 tallers diferenciats. Són els següents:

- El Taller d'Educació per la Llengua
- El Taller per al Foment dels Usos Interpersonals en Llengua Catalana
- El Taller d'Espai Lingüístic Personal (TELP)

A continuació, us expliquem les característiques de cada taller.

Els tallers

El Taller d'Educació per la Llengua

El Taller d'Educació per la Llengua està adreçat a alumnes de Secundària i és igualment vàlid i necessari en centres de majoria catalanoparlant com castellanoparlant. Uns nous valors i hàbits lingüístics resulten sovint igual de necessaris indiferentment de l'entorn lingüístic del centre. En el cas de que l'entorn sigui castellanoparlant, el taller ajudarà a adoptar el català com a llengua vehicular de relació social, i en els entorns ja majoritàriament catalanoparlants, servirà per donar un cop de mà a les conductes lingüístiques fidels a la llengua catalana. Si bé el taller ha estat elaborat de cara als més joves, els seus continguts són igualment útils i interessants per als adults.

El taller comença amb la relació conceptual entre el valor de la diversitat biològica al planeta i el valor de la diversitat lingüística i continua amb una presentació dels conceptes tècnics de diversitat, riquesa i els conceptes sociolingüístics d'ús social, bilingüisme, llengües vives i llengües mortes... Seguidament, la sessió s'encamina cap a promoure una actitud favorable a cada llengua com a valuosa en ella mateixa.

Així doncs, en primer lloc exposem, com a base objectiva, diverses qüestions de la realitat lingüística al món, per anar-nos apropant a la nostra realitat sociolingüística tot aplicant-hi els conceptes prèviament exposats, cosa que ens condueix cap al debat, que és la part que més ha de servir perquè els alumnes assumeixin els valors i hàbits favorables a l'ús social del català. Molt sovint, el simple exercici de debatre una qüestió amb persones acabades de conèixer i amb una dialèctica serena i endreçada permet aclarir fal·làcies i superar tòpics. Tot plegat, centrant-nos en la llengua i sense entrar en missatges polítics. A més del constant espai per al debat, cal dir que al llarg del taller es realitzen diversos exercicis participatius.

El Taller d'Educació per la Llengua s'adapta a la realitat sociolingüística de cada centre, variant-ne tant els continguts com els mateixos dinamitzadors per tal que l'alumnat s'hi pugui sentir més identificat. No hi ha cap centre d'ensenyament igual, i en cada cas hi pot haver més sensibilitat per uns aspectes o uns altres. Per això, abans de realitzar un taller en un centre, fem una reunió prèvia amb els professors per tal d'ajustar-nos de la forma més precisa possible a la situació i a la dinàmica del centre.

El Taller per al Foment dels Usos Interpersonals en Llengua Catalana

El Taller de Foment neix de la necessitat de crear un espai de reflexió entorn de la disminució de l'ús social de la llengua catalana. L'augment de població en territori català ha proporcionat una riquesa cultural i lingüística envejable. És per això que ara més que mai cal crear consciència lingüística:

cal que dins d'aquest context històric intercultural i multilingüe, la llengua catalana esdevingui la llengua de trobada de totes i tots.

Aquest taller està adreçat a totes aquelles persones que saben parlar català però que, per diversos motius, no ho fan. També adrecem el taller als nouvinguts que encara no coneixen la realitat lingüística del nostre territori, a catalanoparlants que sovint canvien del català al castellà, així com a totes aquelles persones que exerceixen de models lingüístics (pares, mares, monitors, professors...) i que volen aprendre recursos i arguments eficaços en pro de la llengua catalana.

La sessió comença amb l'exposició del marc legal que ens empara, per a continuar amb una sèrie de dades sociolingüístiques sobre els usos socials de la llengua catalana (Cens 2001 i EULC 2003). Comparem i analitzem els termes llengua oficial, llengua pròpia, llengua comuna i llengua adoptada i exposem arguments eficaços per a fer palesa la necessitat de convertir la llengua catalana en llengua comuna de la nostra societat. El taller està pensat, doncs, per a encaminar les persones més "indiferents" cap a una actitud favorable envers el català.

El taller té una primera part teòrica i descriptiva i una segona part més pràctica, en què es genera un debat que servirà perquè els assistents aclareixin dubtes i acabin d'assumir valors i hàbits favorables a l'ús social del català.

El Taller d'Espai Lingüístic Personal (TELP)

Entre els catalanoparlants existeix el vell hàbit de passar-se a parlar en espanyol davant d'un interlocutor no catalanoparlant (o en francès en el cas de la Catalunya Nord). Aquest costum (tècnicament conegut com a submissió lingüística) es manifesta amb independència del nivell de consciència lingüística, i és un llast clau per a assolir la normalitat de l'ús social del català al nostre país.

Quan els catalanoparlants vivim situacions d'interacció entre català i espanyol, molt sovint experimentem un cert malestar (tant si ens hem mantingut en català com si ens hem passat a l'espanyol). L'arrel de tot plegat cal buscar-la en qüestions històriques, polítiques, socials, personals... Però per a resoldre-ho a nivell individual cal treballar, també, des de la base de la Psicologia. El Taller d'Espai Lingüístic Personal (TELP) es converteix, doncs, en un espai on aprendre a canviar aquests hàbits lingüístics.

El TELP és un curs de formació en què, a través d'eines procedents de la Psicologia, adquirirem una sèrie de recursos que ens ajudaran a afrontar les situacions de conflicte lingüístic. El TELP està adreçat a totes aquelles persones que vulguin aprendre a afrontar eficaçment situacions lingüístiques que ara com ara resulten incòmodes. Posteriorment, elles mateixes podran actuar com a model de conducta per a altres persones sobre les quals tenen influència. Això inclou líders polítics i socials, mestres, monitors, caps d'empreses, pares i mares...

El TELP no és una iniciativa directament orientada a incrementar el grau de consciència lingüística. Ans està pensat per a persones que, bo i tenint consciència lingüística, pateixen els inconvenients de parlar una llengua minorada, cosa que perjudica sensiblement el seu benestar social i individual. Aquest taller es fa mitjançant tècniques i mètodes procedents de la teràpia de conducta, de la psicologia de l'esport, del teatre i de l'entrenament en assertivitat, amb els que aprendrem recursos per a sentir-nos còmodes parlant català sempre i arreu, amb el conseqüent augment de benestar individual i de la presència social de la llengua. Com més còmodes ens sentim parlant català, més gent ens voldrà imitar.

Pel que fa a la metodologia que utilitzem, el TELP té una part teòrica i una part pràctica. A la part teòrica, es pretén aportar els coneixements mínims imprescindibles per a entendre com es produeix, a nivell individual, el procés de selecció d'una llengua, en una situació concreta. Aquests coneixements faciliten la comprensió de la conducta de submissió. Aquesta problemàtica s'aborda analitzant l'entorn legal, social i polític, però sobretot analitzant a través de l'òptica de la Psicologia les respostes individuals als conflictes lingüístics.

A la part pràctica, estretament connectada amb la precedent, es pretén mostrar que les situacions de conflicte lingüístic poden abordar-se de maneres diferents en funció de relació entre els interlocutors, les conseqüències previsible de la interacció, o el grau d'implicació emocional que ens provoca. És la part pràctica del TELP en la què mitjançant tècniques de la psicologia de l'esport, del teatre i de l'entrenament en l'assertivitat es realitzen exercicis i jocs diversos que ens ajuden a reproduir situacions reals, analitzar la nostra actitud davant d'aquestes i modificar (si cal) la conducta.

Algunes dades

Taller	Sessions realitzades	% de joves
<i>Taller d'Educació</i>	90	100%
<i>Taller de Foment</i>	40	50%
<i>TELP</i>	70	30%

L'estudi de valoració

Després de cada sessió, el dinamitzador emplena una memòria en què es recull la següent informació:

- Desenvolupament global de la sessió.
- Grau de participació de les persones assistents.
- Arguments i explicacions que han estat més –o menys– ben rebuts.

- Si escau, compromisos assumits de cara a augmentar l'ús personal de la llengua catalana.

En els tallers impartits actualment estem començant a utilitzar uns guions d'observació. Amb aquests guions s'obtenen dades quantificables sobre els hàbits lingüístics dels assistents, tenint en compte variables com l'edat, el lloc de residència o la llengua inicial. L'objectiu és identificar quins plantejaments i arguments tenen una millor acollida i, per tant, poden tenir una incidència real en els hàbits lingüístics dels assistents.

Primeres constatacions

Es tracta de conclusions extretes de les memòries dels tallers i de la pròpia experiència dels dinamitzadors, però no en disposarem de dades quantificables fins a la fi de l'estudi de valoració suara esmentat. En tot cas, aquestes són les primeres constatacions:

1) La variable territorial és decisiva a l'hora d'entendre els hàbits lingüístics dels joves catalans:

- El castellà és la llengua predominant al Baix Llobregat, el Barcelonès, el Maresme i el Vallès (àrea metropolitana).
- A la resta del Principat, el català és, majoritàriament, la llengua d'interrelació.
- El fet que la població es concentri a les primeres comarques fa que, en termes absoluts, la llengua més usada entre els joves sigui la castellana.

2) En funció d'aquesta variable territorial i de la llengua inicial dels joves, es constaten pràctiques lingüístiques clarament diferenciades:

Àrea metropolitana

- Llengua inicial catalana: convergència al castellà
- Llengua inicial castellana: fidelitat lingüística
- Ambdues com a llengües inicials: ús predominant del castellà

Resta del Principat

- Llengua inicial catalana: convergència al castellà o fidelitat lingüística
- Llengua inicial castellana: convergència al català o fidelitat lingüística
- Ambdues com a llengües inicials: ús predominant del català

3) Pel que fa als parlants inicials d'altres llengües, s'observa que convergeixen a la llengua d'ús social majoritari. En els indrets on és el català, tendeixen a socialitzar-se en aquesta llengua, mentre que a l'àrea metropolitana ho fan majoritàriament en castellà.

4) No existeixen models que afavoreixin la pràctica normalitzada de la fidelitat lingüística. Els joves reproduïxen els models (familiar, grupal, acadèmic, laboral, mediàtic) que tenen a l'abast.

5) La consciència lingüística entre els joves és molt baixa. Només un percentatge reduït de catalanoparlants d'origen en té i, d'aquests, sols una part adopta a la pràctica uns hàbits de fidelitat lingüística.

6) En línies generals, no s'observa hostilitat envers la llengua catalana. Tanmateix, sí que se la percep com una imposició des dels àmbits més castellanoparlants, mentre que el castellà gaudeix de la condició de llengua no marcada, fins i tot en entorns catalanoparlants.

Argumentacions

Aquestes són les argumentacions favorables a un major ús interpersonal del català que són més ben interioritzades pels assistents:

- 1) La diversitat lingüística és percebuda com un patrimoni a protegir.
- 2) La societat catalana ja no és bilingüe, sinó multilingüe.
- 3) Els hàbits lingüístics individuals són determinants en el grau d'ús social d'una llengua.
- 4) El grau de comprensió oral del català és molt alt.
- 5) La llengua catalana és un factor d'integració i de cohesió social insubstituïble.
- 6) El català és una llengua molt menys minoritària del que ens pensem i és una de les més parlades a l'arc mediterrani, espai econòmic de gran importància dins la Unió Europea.

Sònia Llinàs i Gemma Ponsa (Plataforma per la Llengua): *Les principals influències contextuals sobre els comportaments lingüístics dels joves, i també sobre algunes experiències i bones pràctiques en l'àmbit de l'acollida lingüística*

Introducció

"Llengua i joves" no és un àmbit en el qual la Plataforma per la Llengua ens hi dediquem de forma específica encara, malgrat sempre hem tingut molt clar que calia actuar-hi de forma contundent. Ara per ara, tenim una certa experiència en diferents línies de treball que hi incideixen inevitablement i, per tant, treballem aquest àmbit des de diferents fronts com són:

- a) Educació: estem fent anàlisi sobre com incidir en el món de l'ensenyança obligatòria (projecte en fase molt incipient).
- b) Empreses: vetllant per la presència del català en el món socioeconòmic, que sovint afecta directament al segment juvenil com ara en el cas dels mòbils, videojocs, empreses de begudes, etc.
- c) Joguines: vetllant per la presència del català en l'espectre lúdic.
- d) Universitats: sobretot garantir el català en l'àmbit dels estudiants estrangers a Catalunya.
- e) Acollida lingüística: coordinant entitats d'immigrants, majoritàriament de gent jove i vetllant per la integració lingüística dels joves.
- f) Cinema: aconseguir la presència del català en un dels àmbits del lleure de més àmplia repercussió (projecte aturat, pendent de desenvolupar).

Estat de la qüestió

D'entrada cal definir el concepte de "jove": nosaltres entenem que avui dia aquest adjectiu s'estén des d'un adolescent de 12 anys fins als 35 anys. D'aquest segment, caldrà tenir en compte que hi ha grans diferències respecte la zona del territori en la qual ens referim (bàsicament si parlem de l'àrea metropolitana o de fora), i dels usos lingüístics predominants del context més proper (família, escola, amistats, etc).

Si tenim en compte les inquietuds dels joves, ens podem fixar ràpidament en tres blocs: educació, món laboral i lleure.

L'àmbit de l'educació és el que els joves associen més el català; tanmateix tampoc aquí el català es troba en una situació desitjable, essent especialment greu a l'escola pública.

Pel què fa al món laboral, ni l'accés al mercat de treball ni les dinàmiques internes de moltes empreses afavoreixen la necessitat de tenir competència en llengua catalana com a valor indispensable per al treball. Però malgrat haver-hi

una situació desfavorable, l'augment de l'ús del català en àmbits visibles de grans empreses, en els darrers anys, està afavorint a poc a poc el prestigi d'aquesta llengua en determinats sectors del món socioeconòmic.

Pel què fa a l'àmbit del lleure, el bombardeig d'oferta de lleure en llengua castellana, i de productes de consum cultural i d'oci que ignoren el català, fa que les opcions de lleure en aquesta llengua es mantinguin en reductes específics i molt estigmatitzats. Tot i així, cal fer constar que ens darrers anys han aparegut productes d'èxit en llengua catalana que incideixen en un ampli espectre de joves (com per exemple, ràdio Flaix Fm o el programa de TV "Polònia").

Punt de partida

Creiem que hi ha dos dèficits de base que afecten als usos lingüístics dels joves de manera transversal:

1a. L'ús social està estretament vinculat a l'entorn, a la presència d'una llengua. Per tant, els usos estan fortament condicionats per un entorn castellanitzat (música, videojocs, roba, etc.)

L'ús social s'ha de lligar a la presència de la llengua en els diversos contextos on interactuen: de tots els àmbits que influeixen en **l'imaginari dels joves**, pocs són en català (exemple: bollicao, mòbil, programes de televisió, videojocs, publicitat, bars, etc). Per això és molt difícil que el català pugui tenir prestigi entre ells. Per aquest motiu, també, és poc encertat criminalitzar els joves per no utilitzar-la mentre els ímputs que reben de l'entorn i els referents amb els quals s'identifiquen utilitzin altres llengües diferents al català.

2a. La manca d'exigència d'utilitzar el català.

No hi ha una demanda evident i generalitzada sobretot des de l'àmbit laboral, per la qual cosa els joves no la perceben com una llengua útil i necessària per al seu futur.

A més a més, qualsevol acció que s'emprengui hauria de parar atenció al llenguatge que s'utilitza: és important que sigui un llenguatge actual. Per exemple, ha tingut molt d'èxit entre aquesta població el lema i la imatge "Utilitza la llengua" (http://www.plataforma-llengua.cat/plataforma/material_grafic).

També, pel què fa a l'acollida lingüística, cal relacionar el canvi de llengua amb la **idea de discriminació**: "si canvies de llengua estàs dient que no vols que els nouvinguts es *barregin* amb nosaltres".

Àmbits principals

1. Educació

1.1) Ensenyament obligatori

L'escola és quasi l'únic àmbit en què associen el català. Però sovint aquesta idea no s'adapta a la realitat ja que no sempre la llengua de l'escola és el català; fixem-nos en els **llibres, jocs, documentals i pel·lícules** que es fan servir a les aules o bé la **llengua en la que s'imparteixen matèries troncs** en moltes escoles, i veurem que la castellana hi és predominant.

S'està fent molta feina a les **aules d'acollida** que atenen a l'alumnat nouvingut, però no serveix de gran cosa si els professors de les matèries troncs van en un sentit contrari, i imparteixen les classes en castellà. Caldria pensar en mesures que potenciessin la responsabilització de tot el professorat. La Plataforma per la Llengua des de l'àrea d'Educació ens estem reunint amb professorat preocupat per aquestes qüestions per tal de fer accions que visibilitzin els problemes de l'ús del català a les escoles.

També s'observa que els **pares nouvinguts** que no dominen la llengua transmeten als fills que no és necessari el coneixement del català. Per això creiem que seria positiu crear un *Voluntariat per la Llengua* enfocat als pares a través de les Ampes.

Per últim, cal estendre **experiències** que han engegat algunes escoles o instituts i que han estat fructíferes en quant a l'ús del català. Algunes d'elles apareixen a l'apartat de "Bones pràctiques" de la *Guia pràctica d'acollida lingüística* de la Plataforma per la Llengua (http://www.plataforma-llengua.cat/doc/guia_acollida.pdf).

1.2) Universitat

Cal tenir en compte que es tracta d'un sector més reduït de joves. Des de la Plataforma per la Llengua estem incidint en la **problemàtica dels Erasmus i altres estudiants d'altres programes d'intercanvi**. D'una banda, s'indueix falsament als estudiants d'altres universitats que aquí hi ha dues línies lingüístiques, i que un cop aquí podran triar la de castellà. De l'altra, tampoc es difon clarament la importància del català com a llengua vehicular a l'ensenyament, ni s'informa sobre aspectes bàsics d'aquesta llengua (parlants, oficialitat, etc).

En aquest sentit, organitzem un cop l'any la "Festa means party" (<http://www.plataforma-llengua.cat/festameansparty2007>), amb l'objectiu principal de potenciar la coordinació de les universitats catalanes i crear sinergies entre elles que permetin resoldre aquesta problemàtica. Així mateix, de cara als estudiants d'intercanvi, amb aquesta festa es vol remarcar la

importància de la llengua catalana al nostre país per reduir el nivell de conflictivitat que es pugui generar a les classes durant el curs.

1.3) Formació professional

La situació és molt desfavorable tenint en compte que el **mercat de treball no crea l'exigència** de conèixer la llengua. Tampoc els centres de formació professional no prenen prou **mesures perquè les classes es facin en llengua catalana** i es doni importància a l'ús d'aquesta llengua.

2. Món laboral

Moltes empreses no tenen en compte la competència lingüística en llengua catalana en la selecció del personal, ni l'ús de la llengua en la comunicació amb els consumidors. Tot això **reforça el desprestigi del català com a llengua de la feina**.

Exigir directament a les empreses que la seva llengua d'ús intern sigui el català és una tasca que pot crear massa reticències. Creiem que hi ha una manera més efectiva i que gaudeix de més legitimitat per aconseguir que el català tingui prestigi en el món laboral: en base al que estableixen les **lleis de l'Estatut del Consumidor i de Política Lingüística**, i també, apel·lant a la **Responsabilitat Social Corporativa** de les empreses, estem aconseguint que aquestes incrementin l'ús del català en molts àmbits. Normalitzant la retolació, els catàlegs, l'etiquetatge, etc. com a àmbits de la **comunicació amb el consumidor, estem també incidint al si de les empreses i fent replantejar altres aspectes interns de la seva política lingüística**. Així per exemple, la Llei 1/1998 de Política lingüística estableix que qualsevol establiment obert al públic ha de poder atendre els consumidors/clients que parlin català; quan el treballador d'un forn de pa no entén a un client catalanoparlant, això implica que l'establiment està vulnerant la normativa vigent; amb només el fet que les empreses afectades acomplissin aquest article hi hauria un canvi substancial, tenint en compte que es crearia l'exigència als treballadors de bars, restaurants, discoteques, etc. de conèixer la llengua per accedir al lloc de feina.

3. Oci i lleure

Els àmbits de l'oci i del lleure són fonamentals per a l'aprenentatge de la llengua. Són, doncs, especialment importants per als **joves nouvinguts** que no tenen un coneixement suficient de la llengua catalana, perquè és on troben espais per interrelacionar-se amb els altres i aprendre català d'una manera natural i espontània (jugant, fent esport, etc).

També cal fer atenció a aquells joves que tenen un rol lingüístic clau com a **agents educatius** (monitors, professors esport, etc.). En la guia pràctica d'acollida lingüística que hem esmentat anteriorment (<http://www.plataforma->

llengua.cat/doc/guia_acollida.pdf) apareix alguna experiència reeixida a l'apartat de "Bones pràctiques". Per exemple, el projecte del Casal Xia Tian (Sta. Coloma de Gramanet).

Els joves reben un **bombardeig constant de missatges i publicitat en castellà, i el dèficit en la oferta de productes culturals i de lleure en català (música, cinema, videojocs, karaokes, etc...)**, fa que els usos lingüístics en l'oci i el lleure també es vegin molt condicionats per la poca presència de la llengua catalana. Passa també amb **l'oci de nit**: el català no és present ni en la retolació, l'atenció oral, la música, etc de molts bars i locals de nit. Per això, les propostes per normalitzar els usos de la llengua en el lleure passen necessàriament per treure el català dels reductes marcats ideològicament (casals, bars independentistes, etc) i ampliar-lo a tots els sectors: ampliar la oferta de propostes com Flaix Fm o programes com Polònia; normalitzar productes de consum com les begudes (Coca-Cola, Red Bull, etc), els videojocs, la roba, les pel·lícules, els mòbils, etc.; i normalitzar els usos en els bars, les discoteques, i altres centres d'oci. Canvis en aquests elements del context influiran inevitablement sobre l'imaginari dels joves, i donaran prestigi al català com a llengua útil per a ells.

Principals influències contextuais sobre els comportaments lingüístics dels joves en l'àmbit empresarial i laboral.

Amado Alarcón.

Introducció.

El present text té com a propòsit situar els principals factors contextuais del món empresarial i laboral en relació a l'ús de les llengües a Catalunya. La finalitat és situar als joves i el seu ús del català en relació a aquest marc. Per a l'elaboració d'aquest text hem partit d'un programa de recerca realitzat entre gener de 2006 i desembre de 2007 i finançat per l'Institut d'Estudis Catalans sota el títol "Capitals lingüístics i empreses". La recerca va estar dirigida per la catedràtica de sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona Carlota Solé i coordinada pel professor de sociologia de la Universitat Rovira i Virgili Amado Alarcón. L'esmentada recerca examina el paper de les llengües en 26 centres de treball de quatre sectors d'activitat i es van realitzar 246 enquestes als treballadors d'aquests centres de treball.

No és el nostre propòsit establir generalitzacions més enllà dels sectors i centres de treball analitzats donada l'aproximació, basada en l'estudi de casos. Tot i això, disposem d'un conjunt rellevant de regularitats que ens permeten plantejar-nos de forma original els principals problemes lingüístics als que s'enfronten els actors de l'àmbit socioeconòmic de Catalunya, i respecte als que en futures recerques serà necessari observar el seu grau de generalització i d'aplicació a col·lectius específics. La nostra aproximació, en la que els canvis en l'organització social de la producció tenen conseqüències sobre la societat en el seu conjunt, ens fa pensar que els canvis lingüístics en l'àmbit socioeconòmic són una font principal de canvi lingüístic a nivell societal, fet pel qual considerem més rellevants els resultats obtinguts.

Respecte als resultats, s'observa un elevat grau de fragmentació lingüística en les empreses analitzades, tant a nivell de grups interns com en la comparació entre diferents centres de treball. La principal forma de fragmentació la trobem entre els nivells

d'execució i de direcció i sota circumstàncies diferents a les que caracteritzen aquesta dicotomia en el model d'organització del treball de tipus taylorista. Les actuals circumstàncies de l'execució de bens i serveis impliquen un ús intensiu de les noves tecnologies de la informació i de la comunicació i un major ús de la comunicació en posició tant d'emissor com de receptor, especialment a través de terminals informàtiques. Els actuals empleats de banca o els treballadors dels serveis centrals de les companyies s'ajusten en la nostra mostra a aquesta descripció. Desenvolupen serveis rutinaris a la producció i la gestió i tot i que a diferència amb la dicotomia taylorista fan servir activament la llengua per a desenvolupar el seu treball, la seva comunicació se circumscriu a uns catàlegs preestablerts de codis i frases senzilles, molts cops en un anglès bàsic, reproduïdes de forma repetitiva en el desenvolupament quotidià del seu treball. Aquest treball, doncs, se situa en el marc d'un processos de treball amb un elevat grau de racionalització lingüística i que limita l'empirisme i l'arbitrarietat tradicional en les formes de comunicació.

Per la seva part, les noves circumstàncies de la direcció estan condicionades per un entorn internacional en el s'ha de negociar amb diferents grups etnolingüístics, satisfent els següents interessos i objectius: a) el benefici i control de la propietat del capital; b) assegurar la coordinació global i, c) aconseguir la comercialització final a uns mercats internacionals i lingüísticament heterogenis. Tots aquests objectius requereixen un elevat esportisme lingüístic en la llengua dels propietaris, de la coordinació global (l'anglès) i fins i tot en la llengua dels clients, esportisme assolible gràcies a la divisió lingüística i funcional del treball entre la direcció. El domini de les diferents llengües és el que permet una posició de privilegi en la negociació, el que dóna lloc a l'establiment de relacions de confiança en base a criteris ètnics i lingüístics i el que fa viable la solució a problemes complexos a través d'una llengua compartida on els significats i maneres de fer són perfectament comprensibles per part dels interlocutors implicats en els problemes.

De forma simultània a aquesta divisió principal en dos grans segments de treballadors dintre de les companyies, les diferències entre empreses i sectors en el nivell de coneixements i de valoracions sobre les utilitats dels idiomes estan afectades per tres variables principals: el component tecnològic, l'origen nacional del capital i la distribució internacional dels clients i dels treballadors. D'altra banda, les solucions de

capitalització lingüística són també força diferenciades entre unes i altres empreses, de forma que hem observat des d'una aposta decidida per la formació interna fins a una orientació a l'adquisició d'aquests capitals a través de mercats externs de treball. Desenvolupem aquestes afirmacions derivades de la nostra investigació i molt imbricades entre si en les següents planes.

El component tecnològic, les noves competències i els nous reguladors de la llengua.

La nova execució de la producció i, dintre d'ella, els serveis rutinaris a la producció, han augmentat en el context d'una economia informacional el component de comunicació necessària per al seu desenvolupament. Aquesta comunicació es realitza fonamentalment a través de terminals informàtiques. Aquest mitjà estableix noves regles sobre l'ús de la llengua i les competències lingüístiques necessàries per al desenvolupament de l'activitat laboral quotidiana. La comunicació intermediada a través de les noves tecnologies esta tenint un efecte molt important no només sobre les llengües de treball, sinó especialment sobre la regulació dels usos d'aquestes llengües i generant, amb freqüència, llenguatges artificials dissenyats per les corporacions o per les associacions empresarials de cada sector d'activitat per a afavorir el comerç i la coordinació internacional (com, per exemple, l'anomenat llenguatge interbancari internacional, la norma UN/EDIFACT en el comerç internacional o l'Airspeak en el comerç internacional). Si en el passat eren els Estats a través del sistema educatiu, dels correctors i lingüistes els que imposaven els usos correctes o legítims de l'idioma, en l'actualitat aquesta regulació es produeix també a través de unes eines informàtiques sota el control de companyies internacionals de software i nous espais comunicatius, com les intranets de les empresa, controlats per professionals de la informàtica. En el context de l'activitat empresarial, són, doncs, professionals informàtics, les directius de les empreses i les associacions sectorials internacionals els que estableixen les possibilitats comunicatives, les llengües i opcions de comunicació disponibles davant de les terminals informàtiques.

Amb l'extensió de les noves tecnologies són aquestes les que operen com a canal de comunicació, d'acord amb unes noves regles basades en la lògica binària, sense matisos, que caracteritza a la programació informàtica i, per tant, els codis de les comandes transmeten, a l'estil taylorista, instruccions precises per a l'execució. Aquests canals

tenen, doncs, les seves pròpies regles igual que la impremta i la literatura tenen les seves. De fet, els missatges dintre de les empreses analitzades no procedeix majoritàriament de les impremtes ni de redactors especialitzats, sinó de la terminal informàtica i d'homòlegs laborals. Progressivament, és a través del correu electrònic com es comuniquen la major part dels empleats de coll blanc. A través del correu electrònic, llegint i redactant missatges el més curts i directes possibles, aquest tipus de treballadors aprenen l'anglès que s'ajusta a la realitat comunicativa de l'empresa. Un bon indicador d'aquesta situació és que l'enquesta ha mostrat que els coneixements lingüístics en llengües estrangeres i especialment en anglès són més elevats en la seva competència escrita que en la seva competència oral. Aquesta situació és reforça en el desenvolupament quotidià del treball davant d'una terminal informàtica. Degut a l'especialització lingüística del treball, aquells que han de comunicar-se de forma oral i quotidiana amb d'altres països són una minoria. En canvi creix el grup dels que han de llegir i redactar texts breus i clars en anglès.

En resum, doncs, el component tecnològic sobre el que se fonamenta la societat del coneixement implica una major difusió i utilitat de les funcions escrites de les llengües, en detriment de les funcions orals. Una major profundització, doncs, de les tendències marcades en el marc de l'educació formal iniciades amb els procés de modernització en el seu esforç per racionalitzar la comunicació i suprimir les barreres que podien suposar no només les llengües sinó també els accents locals.

El component tecnològic també ha permès la desconexió cultural entre empresa i territori on s'hi troba instal·lada. La possibilitat d'oferir serveis amb un component lingüístic considerable a clients situats fora del territori on s'ubica el centre de treball unit a les actuals possibilitats de contractació d'una força de treball internacional fan que puguem parlar d'empreses desconectades del territori en la mesura que tant els treballadors com el clients siguin al·loctons. La capacitat d'atracció de treballadors estrangers qualificats i no qualificats per part de les ciutats globals, doncs, permet que els idiomes del territori on es troba instal·lada l'empresa tinguin una importància poc significativa tant en la gestió de la producció del servei com de la seva comercialització. Els motius de la localització de l'empresa en una ciutat com Barcelona estan precisament en el caràcter global que progressivament adquireix la ciutat.

Eficàcia lingüística en la direcció, eficiència en l'execució.

Les noves formes de treball, que impliquen un major grau d'utilització de la informació i del coneixement per a una major part de la plantilla fan necessàries estratègies lingüístiques que permetin la inclusió de tota la força de treball en una mateixa comunitat comunicativa. És el que al llarg de la recerca hem denominat eficiència comunicativa. D'altra banda, l'entorn de creixent competència mundial fa necessària una major eficàcia comunicativa, especialment la capacitat de convicció i de generar confiança amb els interlocutors. És a dir, que la llengua triada per a la comunicació ha de permetre assolir els objectius encara que no tots els integrants de la corporació tinguin competències en aquesta llengua a un nivell suficient i que es justifica per la divisió interna del treball entre una direcció encarregada de negociar i dissenyar línies estratègiques i aquells orientats a l'execució de la producció.

El debat sobre la relació entre eficàcia i eficiència es resol apel·lant a la intensitat lingüística de les tasques a realitzar. Hem pogut observar que quan més intensitat lingüística, més necessària és l'eficàcia comunicativa. Juntament amb la direcció i els treballadors d'enginyeria molts treballadors d'execució de serveis desenvolupen també la seva feina treballant de forma intensiva amb el llenguatge. Per a cadascun d'aquests tres col·lectius l'eficàcia lingüística implica una llengua diferent. Per a la direcció, la llengua de l'eficàcia comunicativa acostuma a ser la llengua de la propietat. Davant d'ella i amb la resta de directius de la matriu s'han de negociar les estratègies bàsiques de l'empresa. En canvi pels treballadors d'enginyeria, la llengua de l'eficàcia és una llengua tècnica, basada en definicions i representacions formals adquirida a través de la formació universitària de grau i post-grau i en la que l'espertisatge s'obté a través de l'exercici professional. Que sigui o no l'anglès és una qüestió accessòria en la nostra classificació. Es tracta d'un llenguatge científic traduïble a diferents idiomes. Finalment, pels treballadors d'execució que ofereixen serveis directes als clients en els que són necessàries converses i capacitat de convicció, com els serveis d'atenció al client, la llengua d'eficàcia és, estrictament, la llengua del client.

Repercussions sobre els joves.

Les diverses condicions de ser jove (jove-jove; jove-infant; jove-adult; jove-autòcton; jove-immigrant; jove-universitari; jove-treballador; etc) s'afegeix a l'elevada diversitat de les condicions de treball i d'ocupació en una societat complexa i creixentment competitiva com la nostra. En aquest context, s'observa un procés de fragmentació i pluralitat de necessitats lingüístiques i també d'estratègies de capitalització lingüística.

Tal i com hem destacat, l'activitat econòmica que caracteritza la societat del coneixement ja no està basada majoritàriament en una mà d'obra indiferenciada i intercanviable. Pel contrari, les necessitats d'eficàcia comunicativa, l'especialització en el treball i la formació i reciclatge continuat comporten que els nínxols laborals i les competències per al seu desenvolupament específic, es facin cada cop més específiques i canviants. Les competències lingüístiques no són una excepció. De la mateixa manera que les competències laborals necessàries per al desenvolupament de tasques pròpies de l'economia de la informació i del coneixement, la producció de competències lingüístiques s'expliquen en el marc de tota una vida social i professional. I la pluralitat d'aquestes trajectòries en un marc de diferenciació laboral són el que fa que els individus siguin més difícilment intercanviables, també en el nivell lingüístic. En el context de globalització unes competències lingüístiques homogènies a nivell estatal perden la seva capacitat instrumental en la mesura que Estat i mercat han deixat de coincidir geogràficament.

En el món occidental, on els joves reben formació bàsica en anglès (alhora que reben també l'impacte de la indústria cultural anglosaxona: cançó, cinema, videojocs, etc.), la exigència d'un coneixement bàsic d'anglès i de competències informàtiques necessàries per a la major part de posicions dintre de les companyies no té un caràcter excloent.. L'extensió de l'anglès com a formació requerida en el reclutament de personal de les companyies s'ajusta al criteri d'eficiència que permet la inclusió dintre de la comunitat comunicativa de les empreses. D'altra banda, el fet de que l'activitat laboral es desenvolupi en el marc d'una economia etnificada, fins i tot en el marc de les grans companyies multinacionals, fa que siguin altres llengües, com el català i no l'anglès les

llengües rellevants per a la promoció laboral donat que expressen les necessitats d'eficàcia en les organitzacions.

Especialment en els primers anys de les trajectòries laborals dels joves, unes competències bàsiques d'informàtica unides a competències d'anglès conformen la solució d'eficiència comunicativa majoritàriament empleada per a la coordinació global, i són les que garantitzen la inclusió inicial en el món laboral propi de l'economia informacional. Sense aquestes competències bàsiques, doncs, augmenten els riscos d'exclusió respecte a aquests mercats de treball, millor remunerats i reconeguts socialment.

Isidor Marí i Mayans (UOC)

JOVES I LLENGUA EN EL CONTEXT LABORAL

Una reflexió entorn de les possibles orientacions d'una intervenció en aquest àmbit

Agraeixo la invitació del Consell Social a intervenir en aquestes consultes, especialment perquè no he fet estudis empírics en aquest camp. Em basaré doncs en les lectures i reflexions personals que em semblen més útils, mirant d'aportar almenys hipòtesis, intuïcions i suggeriments que puguin servir.

Coincideixo plenament amb el punt de vista expressat per la ponència en la documentació que he rebut: l'orientació de la joventut envers la llengua resultarà determinant per al seu futur. M'agradarà doncs compartir i contrastar amb vosaltres els meus punts de vista.

1. La joventut: un període de transició (lingüística)

Crec que la joventut pot ser entesa com una etapa de transició entre la infantesa en l'entorn familiar i la inserció adulta en la societat. En aquesta transició es passa d'una impercepció conscient del llenguatge per part de l'infant (per al qual no sol ser un objecte conscient, sinó un mitjà transparent, compartit amb les persones de l'entorn familiar i escolar) cap a l'adquisició progressiva d'una consciència clara de les llengües, en tant que objectes d'estudi, instruments del progrés personal (acadèmic, laboral, social) i signe poderós d'identificació o diferenciació amb l'entorn de les noves relacions personals i grupals que passen a constituir el nucli d'interessos dels joves.

Encara que avui ens correspon fixar-nos en l'entorn laboral, no hi ha dubte que l'àmbit familiar, social i escolar de cada noi/a condicionen molt el grau de consciència que tenen del (futur) valor instrumental de cada llengua per al seu progrés laboral i social.

En qualsevol cas, la joventut és una etapa marcada per l'experimentació i la manca de compromís definitiu. Es va perfilant un cúmul d'identificacions que gradualment agafen una determinada orientació, en l'aspecte lingüístic com en tots els altres, però res no és encara definitiu.

Precisament la inserció en el món del treball és un dels punts d'inflexió importants al final d'aquesta etapa, un moment decisiu en la trajectòria lingüística dels joves -lligada a la segona socialització que representa l'accés a un lloc de treball. Una de les preses de posició que perduren i comporten autodefinicions, com pot ser-ho també la decisió de formar parella o família.

2. Un exemple recent

La importància d'aquesta etapa s'ha posat de manifest en un estudi recent del meu company Miquel Strubell, *Llengua i identitat a Catalunya 2008*, que identifica quin és el moment en què les persones que no tenen el català com a primera llengua s'han decidit a usar el català de forma social: una mitjana de 21,3 anys:

D'altra banda, l'estudi indica que precisament l'entorn laboral té una especial importància en aquesta decisió:

3. Altres referents del context quebequés.

En un context de concurrència de llengües semblant al nostre com és el del Quebec, també hi podem trobar observacions d'interès per al nostre tema. L'estudi de Nicole Lapierre Vincent, *L'intégration linguistique au Québec. Révision des écrits* (Conseil Supérieur de la Langue Française, 2004) conté referències indicatives sobre el procés d'integració lingüística dels immigrants, encara que no siguin extrapolables al nostre context.

Com més joves són els nouvinguts, més fàcilment s'integren. L'actuació sobre la joventut immigrada revesteix doncs una importància addicional. A més, tots els estudis subratllen que l'entorn laboral és un dels factors més poderosos d'integració lingüística, al costat de l'escola, sobretot si la feina comporta un ús lingüístic intensiu. Òbviament, la presència de la llengua en l'entorn de treball (com el francès al Quebec) és imprescindible.

Finalment, val la pena destacar la influència de les mesures legislatives i dels canvis tecnològics en el procés: els estudis quebequesos detecten una activació de la integració lingüística a partir de la Llei 101 (1977) i un reflux recent a causa de la introducció de les TIC a les empreses i de la seva internacionalització en el context de la globalització del mercat.

Aquests en són alguns paràgrafs:

- Quelques considérations sur les variations dans les résultats attirent notre attention : ce sont les plus jeunes (moins de 30 ans) qui ont les résultats les meilleurs, les diplômés d'études supérieures, les bilingues et ceux qui, parmi l'échantillon, ont la durée de séjour la plus longue. Les répondants dont la situation est la plus préoccupante sont les plus âgés, ceux provenant de certaines régions (Maghreb, Asie de l'Est, Asie de l'Ouest et Moyen-Orient), les allophones, les conjoints, qui affichent des résultats inférieurs à ceux des requérants principaux sur une série

de plans : accès au premier emploi, taux d'activité, salaires, etc.
(GODIN, 2004 : IX)

La gestió del multilingüisme a l'empresa ha esdevingut un factor clau:

- En effet, selon le CONSEIL DE LA LANGUE FRANÇAISE, « L'essor des technologies et la mondialisation, phénomènes interdépendants, représentent deux éléments nouveaux par leur ampleur. [...] La mondialisation devrait accroître le pourcentage de personnes qui réalisent des communications outre-frontières dans la langue du commerce international, soit l'anglais. » Il ajoute cependant que si l'usage de l'anglais déborde « les fonctions de l'interface internationale » et pénètre à l'intérieur des entreprises, son effet sur le statut du français au travail ne sera pas seulement dû à la mondialisation mais aussi à une lacune dans « la gestion des langues à l'intérieur des entreprises ». (CONSEIL DE LA LANGUE FRANÇAISE, 1995 : 155)

4. La importància dels usos institucionalitzats o professionals de la llengua

Davant d'aquestes consideracions, trobo que cal donar la màxima importància als usos institucionalitzats (prefereixo el terme 'usos professionals', en contraposició als 'usos particulars', que em sembla més transparent que la distinció 'institucionalitzats vs interpersonal').

És cert que en l'entrada a la joventut els usos en les relacions informals amb els companys tenen un pes molt fort en la configuració del propi comportament lingüístic, en relació amb les identifications amb els companys i grups i amb les activitats més atractives. I aquests usos en el conjunt de la societat tenen un valor enorme de cara al futur de la llengua. No es tracta de negar-ho, sinó de no negar la importància dels usos professionals.

Perquè la possibilitat d'influir en els usos particulars és molt limitada i sempre indirecta, mentre que a la sortida de la joventut, quan s'accedeix al món del treball i s'adopta un comportament lingüístic conscient, la influència de l'entorn laboral és decisiva, i la capacitat de modelar les normes d'ús lingüístic en un moment que s'assumeixen i s'interioritzen moltes altres pautes de comportament, no presenta gaire dificultat.

5. Una socialització anticipada

A més, no sols cal tenir en compte que l'entorn laboral implica un procés de segona socialització per als que s'hi acaben d'incorporar. La literatura sobre la sociologia de les organitzacions apunta que en l'accés al (primer) lloc de treball, no sols es produeix una segona socialització (lingüística) a partir de l'accés, sinó que hi ha una **socialització anticipada** que actua induïda per l'orientació professional i sobretot per la presentació formal a una convocatòria laboral.

D'aquí la importància -en la gestió lingüística de les organitzacions- d'establir una bona caracterització lingüística dels llocs de treball i d'explicitar en les convocatòries les competències lingüístiques que seran valorades en la selecció, com a requisit o com a mèrit en l'accés a la plaça.

Dit d'una altra manera: si la competència lingüística és condició d'accés a un lloc de treball desitjat, **tots els candidats** que hi concorrin s'orientaran cap a l'adquisició d'aquesta competència, que arribaran a tenir molts dels que no obtenen la plaça. En canvi, si es vol incentivar o requerir l'adquisició de la competència lingüística després de l'accés al lloc de treball, en el millor dels casos només la persona seleccionada adquirirà la competència.

6. L'activació de les competències latents

En el cas de les persones que han fet un esforç d'aprenentatge del català, el reconeixement explícit d'aquestes capacitats adquirides en els processos de selecció és la justificació i la rendibilització de l'esforç realitzat: dit al revés, l'absència d'aquest reconeixement és una frustració personal que pot esdevenir col·lectiva i generar un rebuig social a l'estudi del català, si continua essent una llengua poc valorada en el món del treball.

Al contrari, la introducció del català en el món laboral és una ocasió excel·lent per a comprovar-ne la utilitat i reactivar-ne i millorar-ne les competències adquirides. L'accés al lloc de treball comporta l'obertura de noves xarxes de relació, tant informals, amb persones de perfil lingüístic diferent de l'entorn social d'origen, com de caràcter professional -acompanyades en aquest cas de nous gèneres de comunicació oral o escrita.

7. Un complement indispensable: la gestió de les llengües a les organitzacions.

La capacitat d'impulsar tots aquests sistemes d'activació lingüística dels joves en el món laboral depèn, com dèiem, de la presència del català en aquest àmbit, i de la introducció en les empreses i organitzacions d'una gestió explícita i tècnicament correcta de les diferents llengües internes de treball i les de comunicació externa amb els clients. Des del meu punt de vista, aquest seria un factor triplement decisiu:

- Un factor decisiu per al desplegament de les competències lingüístiques dels joves.
- Un factor decisiu per a la competitivitat i la qualitat de les empreses.
- Un factor decisiu per a la cohesió social interna i la competitivitat internacional del país.

Hi va haver una bona ocasió desaprofitada per emprendre una acció d'aquest tipus quan s'acabava de produir l'accés al mercat europeu (1986), ja que aleshores confluïren:

- L'accés gradual al mercat de treball de la primera generació capaç de treballar en català.
- La bona predisposició social a fer del català una llengua normal en el treball i en les relacions amb els clients.

- La necessitat de les empreses de preparar-se per actuar en el mercat internacional i assumir les conseqüències de la doble oficialitat lingüística.

El cert és que en aquella ocasió no es va promoure a gran escala la gestió del multilingüisme a les empreses integrant-hi el català com a llengua de treball i de comunicació.

Actualment es presenta una nova oportunitat:

- Conflueixen les exigències multilingües de la internacionalització (economia global) per a les empreses (Informe ELAN)...
- ...amb la perspectiva del nou Estatut d'Autonomia de desplegar el principi de disponibilitat lingüística en el sector privat.
- La possibilitat de capitalitzar econòmicament (també culturalment!) el multilingüisme creixent de la societat catalana (el que a Austràlia s'anomenen polítiques de diversitat productiva) i els coneixements de català adquirits per la joventut pot constituir un objectiu compartit per tota la societat.
- Una política a gran escala en aquest camp torna a trobar un context favorable -que caldrà treballar i consolidar, evidentment.
- La trajectòria lingüística de la joventut -nascuda o arribada a Catalunya- pot prendre una orientació o una altra, segons el que es faci en aquest camp.

Per tal d'obrir camí en aquest camp, la Càtedra de Multilingüisme Linguamón- UOC prepara per als propers mesos la realització de l'estudi ELAN.cat (aplicació a Catalunya de l'estudi europeu ELAN sobre les limitacions que comporta la falta de capacitats multilingües de les empreses europees). La finalitat és disposar d'un coneixement detallat de les estratègies lingüístiques actuals de les empreses catalanes i poder orientar amb aquesta base una nova política multilingüe de les empreses, que incorpori el català com a llengua inexcusable de relació amb els clients immediats.

Es tractaria, en definitiva, d'adoptar una política semblant a la que segueixen a la Gran Bretanya (vegeu

<http://www6.gencat.net/llengcat/noves/hm06tardor-hivern/docs/mari.pdf>) :

- Sensibilització general sobre aquestes qüestions.
- Capacitació multilingüe -també en català- dels joves que accedeixen al mercat de treball. Una formació lingüística orientada a la Voluntat de Comunicar (Vegeu el treball adjunt de MacIntyre i altres sobre aquest enfocament de l'aprenentatge).
- Capacitació de les empreses per a la gestió del multilingüisme incloent el català.
- Centres territorials de suport al multilingüisme de les empreses: intermediació (broker) entre l'oferta i la demanda de formació i serveis lingüístics.

Confiam que les coses vagin en aquesta direcció.

Isidor MARÍ
Juny de 2008

El Servei d'Ocupació de Catalunya: actuacions i programes adreçats al col·lectius dels joves en el marc de la política de normalització de la llengua catalana

Angelina Puig i Valls, subdirectora general de la Secretaria Tècnica del Servei d'Ocupació de Catalunya del Departament de Treball.

Lloc: Barcelona

Data: 2 de juny de 2008

Introducció

El Servei d'Ocupació de Catalunya (SOC) ha estat convidat a participar amb una exposició sobre les actuacions ocupacionals que desenvolupa adreçades a les persones joves en matèria de la política de la normalització lingüística en llengua catalana en el marc de les sessions de treball del *Consell Social de la Llengua Catalana*, concretament en la ponència: "Llengua i Joves".

En aquest sentit, la contribució del SOC se centra en l'objectiu específic: "Estudiar possibles orientacions estratègiques i actuacions de planificació lingüística que es puguin implementar des de l'administració, les entitats i altres col·lectius juvenils".

No s'aporten dades sobre els comportaments i representacions lingüístiques de les persones joves en la seva entrada en el món laboral, en la vessant individualitzada, però sí de les comunicacions institucionalitzades i de les lligades a l'àmbit d'actuació del SOC.

El SOC: qui som i què fem

Durant els darrers anys, el Departament de Treball (DT) i el Servei d'Ocupació de Catalunya (SOC) desenvolupen el Pla d'actuacions en matèria de política lingüística que anualment segueix la Secretaria de Política Lingüística (SPL). Així doncs, per tal

d'aprofundir en aquest aspecte, l'any 2007, tots dos organismes van iniciar una línia de treball conjunta, de la qual el punt de partida va ser una Jornada de Treball on uns i altres representants hi van exposar les actuacions en aquesta matèria. Concretament, el DT i el SOC van fer una exposició general de les diverses actuacions ocupacionals i del món laboral en què tenen competències; i, per la seva banda, la SPL va detallar els diferents tipus d'instruments de què disposa i que poden ser de gran d'ajuda en el desenvolupament dels programes en matèria de normalització lingüística. En aquesta trobada, la SPL va confirmar el fet que una actuació conjunta amb el Departament de Treball és important per dues raons: la primera, el gran poder socialitzador que té el treball; i, segona, el gran nombre de persones que passen pels diferents programes que gestiona el SOC, on hi tenen un paper fonamental les persones joves, com a col·lectiu a prioritzar en moltes de les accions o programes.

Aquesta Jornada va iniciar un treball concret: l'elaboració del *Pla d'actuacions en matèria de política lingüística del Departament de Treball, la Secretaria de Política Lingüística i el Servei d'Ocupació de Catalunya, 2007 2008*, un pla de treball conjunt i molt més ambiciós dels s'havien desenvolupat fins aleshores i que es va materialitzant a través de diverses reunions de grups de treball específics fins que acabà de ser ulimat del tot.

A continuació es detallen algunes dades estadístiques del Servei d'Ocupació de Catalunya que poden indicar el volum de població jove que atén. En primer lloc, esmentar que a les Oficines de Treball (OT), hi ha 299.387 demandants d'ocupació inscrits a la bases de dades del servei públic d'ocupació; i que el 10'3% són persones menors de 30 anys. A continuació els diferents programes amb participació de jovent:

Programes ocupacionals

En l'àmbit de la qualificació professional:

1. Formació professional ocupacional adreçada a persones en situació d'atur: 32.599 persones de les quals 10.741 són joves menors de 30 anys
2. Formació amb compromís de contractació: 585 persones
3. Programes de Garantia Social: programa exclusivament destinat a persones joves, nombre total de participants: 2.040
4. Programes de transnacionals i d'intercanvis internacionals destinats exclusivament o majoritàriament a joves
 - Projectes transnacionals de mobilitat per a la qualificació professional de joves: nombre de participants 105 persones
 - Programes de mobilitat EPPES (antigues beques Alfa): són ajuts per fer estades de perfeccionament a l'estranger adreçats a alumnes de cursos de formació professional ocupacional. Les persones beneficiàries són els participants dels cursos de

formació professional ocupacional no exclusivament joves, tot i que aproximadament el 80% ho són

- Programa de mobilitat: Eurodissea: les persones beneficiàries tenen entre 18 i 30 anys i el nombre de participants ha estat de 81 estrangers i 86 catalans (167)
- Programa de mobilitat: Leonardo da Vinci: les persones beneficiàries són joves treballadores/es acabats de titular i que estan en situació d'atur. Tot i no estar exclusivament destinat als joves, aproximadament el 80% dels participants ho són. Nombre total de participants: 52 estrangers i 61 catalans (113)

En l'àmbit del foment de la contractació: Plans d'Ocupació

Plans d'ocupació amb entitats locals i plans d'ocupació amb entitats sense ànim de lucre: són projectes destinats a la contractació de treballadors/res desocupats/des per a la realització d'obres i serveis d'interès general i social.

El nombre de persones joves contractades en aquests projectes són 3.010.

En l'àmbit dels programes mixtos de Formació més Ocupació

Aquests programes estan destinats exclusivament a persones joves:

- Programa d'Escoles Taller, participants 1.998
- Programa de Cases d'ofici, participants 1.515

En l'àmbit de l'Orientació Professional i la Intermediació Laboral

El Programa d'Itineraris personals d'Inserció, l'objectiu del qual és facilitar l'accés al mercat laboral mitjançant accions d'orientació professional que permetin superar amb èxit un procés de selecció.

- Nombre total de persones participants joves: 2.115 (són dades de l'exercici 2006 ja que no es disposem de les del 2007)

En definitiva, tots aquests programes, i també el que s'estan posant en marxa en aquesta legislatura com ara "Treball als Barris" tenen entre els seus objectius preparar i ajudar als joves per entrar al món laboral; ja que el treball és una de les activitats que com a persones ens ocupa la major part del temps al llarg de la nostra vida. **Per tant, es converteix en un element d'extrema importància l'ús de la llengua catalana en l'entorn laboral ara, en el present com en el futur, a mitjà i a llarg termini.**

S'ha de tenir en compte que la diferent normativa per la que es regeixen aquests programes indiquen que "un dels requisits de les accions formatives és el d'incloure mòduls específics de català, medi ambient i de seguretat i condicions de salut en el

treball”. O bé que “les persones que realitzin estades a Catalunya o a l’estranger han de complir amb el requisit de tenir un coneixement suficient de l’idioma del país d’acollida”. O que un requisit de les accions formatives, és el de “Ser impartides en almenys un 50% en llengua catalana”; i que “Els materials didàctics elaborats per les entitats beneficiàries hauran d’estar redactats almenys en català”.

De manera que el SOC realitza un paper important en la difusió del català entre el jovent en especial en un moment en què bona part dels participants de les actuacions són joves provinents de països extracomunitaris.

Caldria avançar en la conscienciació dels professionals del SOC així com de les entitats col·laboradors a través de les quans s’imparteixen i es desenvolupen aquestes actuacions en la necessitat de no renunciar a la llengua catalana davant un suposat millor enteniment del castellà; i en el compliment de la pròpia normativa dels programes esmentats.

Bruguers Jardí

Joves i audiovisual

Tal com s’estableix en la pàgina 8 del document de recomanacions al Govern “no es poden entendre els comportaments, competències i representacions sociolingüístics dels individus — ni intentar influir-hi— si no tenim en compte els contextos socials, generals i particulars en què aquells desenvolupen la seva vida.”

Per tant, posats a considerar el context particular de l’àmbit dels mitjans de comunicació audiovisuals jo exposo les reflexions següents:

El sector audiovisual està patint un procés de transformació profund a causa de la migració cap a l’era digital. Aquest canvi no ha arribat al seu punt de maduració i no es pot considerar simplement com a canvi tecnològic, sinó que també suposa un canvi social. L’era digital introdueix l’asincronia en l’emissió, la interactivitat i el trencament del concepte tradicional de mitjà de comunicació, ja que tecnològicament convergeixen televisió, Internet, ràdio i mòbil.

Aquest procés de transformació planteja múltiples potencialitats, diversos reptes, i també incerteses i dificultats que tenen a veure no només amb l’ordenació del mapa audiovisual digital i l’adaptació tecnològica a l’era digital de les actuals empreses de mitjans de comunicació, sinó que també tenen a veure, entre d’altres, amb un nou concepte d’audiència, necessàriament fragmentada, i l’exigència d’oferir nous continguts d’acord amb les possibilitats que ofereix el nou marc relacional i tecnològic entre mitjans i societat. No hi ha una clara certesa sobre quina serà la resposta real del mercat en aquest nou escenari i per tant es fa difícil de definir una política lingüística concreta per a un segment específic de la població com són els joves.

En tot cas, hi ha tendències i experiències de gran interès a les quals cal parar atenció. En primer lloc aquelles en què són els propis espectadors els que es converteixen en productors de continguts per als mitjans (You Tube). I també les que tenen a veure amb la proliferació de canals temàtics o de mitjans especialitzats que han fet una forta segmentació del mercat per garantir un nínxol estable d’audiència (esports, cultura, història, cuina, aventura...). Com hem dit en el document de recomanacions, el comportament lingüístic és autocodeterminat. Cal garantir que la tecnologia no limiti l’opció lingüística, però alhora cal garantir que la discrecionalitat dels joves en la interacció amb els mitjans de comunicació afavoreixi la preferència per la llengua catalana, però també des del reconeixement de la diversitat lingüística i del respecte pel multilingüisme, cada cop més present en el món audiovisual. El respecte per les llengües ha d’afavorir l’estima, el respecte i l’ús per la llengua pròpia. En definitiva, els joves són protagonistes de la transformació del sector audiovisual en tant que

consumidors i cada vegada més en tant que consumidors interactius. És per aquest motiu que caldria poder influir en els comportaments lingüístics perquè la llengua catalana sigui usada preferentment en el consum i la interacció. Atesa la fragmentació d'audiències i la consegüent proliferació de productes per a mercats segmentats cal promoure la innovació i la disponibilitat de productes audiovisuals especialitzats en llengua catalana. És per això que més que polítiques lingüístiques generalistes que promoguin la quantitat de mitjans en llengua catalana, calen polítiques customitzades que promoguin la disponibilitat de continguts temàtics d'interès per a joves en llengua catalana i que els mateixos joves es converteixin en productors de continguts audiovisuals en llengua catalana.

Des de la perspectiva del servei públic, l'era digital també suposa el repte de plantejar noves maneres d'interrelacionar-se amb la ciutadania i d'utilitzar les possibilitats que ofereixen les plataformes tecnològiques per proposar noves maneres de participació democràtica. Caldria promoure que els joves, en tant que grans usuaris de tecnologia audiovisual, se sentin atrets de participar en el debat de les idees i així aconseguir que l'ús tecnològic preferent es converteixi en una via d'obertura cap al debat de les idees. En aquest sentit, el paper de l'escola és novament crucial per explorar noves maneres de generar debat d'acord amb les possibilitats inexplorades que ofereixen els recursos audiovisuals de la xarxa. Cal tenir en compte que les habilitats democràtiques tenen a veure amb el domini de les competències lingüístiques: saber parlar, escriure i escoltar i comprendre el discurs dels altres. I per tant, la potenciació d'aquestes competències en llengua catalana ha d'afavorir la generació de joves democràticament competents.

Des de la perspectiva empresarial, estan canviant les fórmules de rendibilitat del sector, que tendeix a agrupar-se en grups de comunicació, però també les competències i habilitats que cal requerir als treballadors i treballadores en la contractació. Noves competències que tenen a veure no només amb el domini de la tecnologia, sinó també amb les noves maneres de comunicar.

A la tendència a la concentració de mitjans mitjançant els grups de comunicació cal associar-hi l'efecte d'haver de treballar en un entorn creixent de polivalència, on es requereixen competències i habilitats comunicatives flexibles i versàtils amb capacitat d'elaborar o reelaborar continguts per a canals diferents (ràdio, televisió o Internet), indistintament. Des del punt de vista lingüístic es requereix un domini profund de competències relacionades amb l'anàlisi del discurs, tractament de textos, alt nivell de qualitat lingüística i de les estratègies d'adaptació al canal oral i escrit.

Els joves són doblement protagonistes de la transformació del sector audiovisual. Ja hem comentat els aspectes relacionats amb els joves com a usuaris, però també cal tenir en compte que, en tant que experts tecnològics, les noves generacions de joves se senten atretes per les possibilitats professionals que ofereix el sector audiovisual, al qual aporten creativitat i innovació. Però certament les competències lingüístiques reals d'aquests joves no satisfan adequadament la qualitat lingüística que mereix el sector. La proliferació i la gran disponibilitat de mitjans audiovisuals ha comportat que aquests perdin capacitat d'exercir de model de referència social i lingüístic i esdevinguin més un reflex de la societat en la qual s'inscriuen. El paper de l'escola és novament crucial, però també el de la universitat, per garantir que els joves que accedeixin professionalment al sector audiovisual tinguin les competències lingüístiques i discursives adequades a la nova realitat audiovisual i al paper referencial que han d'exercir des de la perspectiva lingüística els mitjans de comunicació. Paper referencial que no s'ha de circumscriure exclusivament a la llengua catalana, sinó que necessàriament ha de transmetre una idea sobre el multilingüisme, i considerar el paper de llengües com l'anglès, el castellà i l'aranès i les altres llengües que s'usen a Catalunya.

Les empreses audiovisuals també tenen responsabilitat, no només per garantir una selecció adequada de professionals, sinó per impulsar, difondre i afavorir un model de llengua de qualitat i versemblant. En aquest sentit, calen plans de formació en llengua catalana en les empreses, i en concret en les empreses audiovisuals, i que es tingui en compte que un cop acceptades unes competències lingüístiques bàsiques establertes en funció de cada perfil professional, cal fomentar un compromís de millora contínua de la qualitat lingüística. Saber català no s'acaba assolint el nivell C. Cal afavorir l'estima pel català i per les llengües en

general. I és que la responsabilitat sobre la difusió d'un model de llengua de qualitat és compartida: és de les empreses, és dels treballadors, és dels usuaris i de les autoritats lingüístiques i dels governs. Tothom ha d'exercir i aportar en aquesta responsabilitat compartida.

Ara bé, al professional se l'ha d'acompanyar perquè dissenyi i implementi el seu propi itinerari de millora contínua, perquè un cop reconeguda la responsabilitat en la difusió d'un model lingüístic de qualitat se li ha de reconèixer el dret a ser assessorat de manera adequada per exercir amb èxit aquest paper. En definitiva, en comptes d'externalitzar la qualitat lingüística en serveis lingüístics cal integrar la funció qualitat lingüística dins dels processos de producció dels productes audiovisuals. No podem ajornar la interiorització de la responsabilitat lingüística en el món del treball. En aquest sentit, el fet que els professionals del sector siguin majoritàriament joves afavoreix l'èxit d'aquesta iniciativa, ja que s'ha demostrat que en general els joves són més sensibles als processos de formació continuada.

Finalment crec que cal exposar que el sector audiovisual en llengua catalana és diferent del sector audiovisual a Catalunya. Qualsevol política lingüística que vulgui basar-se en la viabilitat i la competitivitat del sector ha de tenir en compte la dimensió i diversitat de l'audiència en llengua catalana. Massa sovint les fronteres administratives s'han vist també com a fronteres lingüístiques, fet que ha generat duplicació de recursos (doblar una mateixa pel·lícula al valencià i al català, per exemple). És important que la comunitat en llengua catalana s'identifiqui dins de la seva diversitat dialectal. La llengua catalana és una dins la seva diversitat. En aquest sentit, de la mateixa manera que cal promoure la versió original per a les pel·lícules estrangeres, també cal promoure que es respecti o es difongui un programa fet en una variant dialectal estàndard diferent de l'oriental, que cal recordar que és la preferent en la televisió pública catalana. L'accés a les emissions de les televisions de les Illes i del País Valencià, entre d'altres, ha de facilitar en gran mesura aquesta identificació de la comunitat única en llengua catalana. Tot suma si es fa sumar. Però cal fer passos decidits cap a aquest reconeixement de la diversitat en la unitat i enfocar així el mercat audiovisual en llengua catalana. Cal recordar que els estatuts recentment aprovats i les lleis de política lingüística de Catalunya, les Illes Balears, el País Valencià i Andorra estableixen ja la necessitat de cooperar amb les comunitats amb les quals es comparteix el patrimoni lingüístic comú. Pel que fa a les ràdios i televisions a Catalunya podem dir en termes quantitius que hi ha moltes més ràdios i televisions en llengua catalana que en llengua castellana. Però no totes tenen les mateixes audiències. És a dir, quantitativament parlant, si parlem de mitjans en llengua catalana no podem dir que no hi ha prou mitjans, però cal que aquests mitjans facin la connexió adequada amb els joves, ja sigui mitjançant programes o canals temàtics específics o bé afavorint una interacció on la llengua catalana sigui la preferent.

gener de 2009

LLUÍS GENDRAU

PROPOSTES DE L'ÀMBIT DE MITJANS DE COMUNICACIÓ I CULTURA PER A LA PONÈNCIA DE JOVENTUT

- Dues línies generals en aquests àmbits:

I. Tots els joves catalans entenen, comprenen i saben usar el català.

Els joves escolaritzats en català coneixen i tenen competències suficients en l'ús oral i escrit de la llengua catalana. Per tal no hi hauria d'haver cap impediment per fer sempre les comunicacions i utilitzar eines de treballs en format monolingüe.

II. Potenciar referents de mitjans de comunicació i cultura en català

L'oferta existent del mercat en mitjans de comunicació i cultura-oci és àmpliament majoritària a favor del castellà a Catalunya, però hi ha la capacitat per cercar referents propis en llengua catalana que són igual de compatibles i competents en qualitat i continguts.

A) COMUNICACIÓ-CULTURA A LES ESCOLES

1. Promocionar els diaris i les publicacions juvenils i culturals en català a les escoles i instituts.

Aquest material es pot utilitzar com a eina didàctica, de consulta o material escolar per realitzar treballs propis del programa o activitats extraescolars. Cal subratllar aquí la importància dels joves de poder treballar aquelles matèries especialitzades que els interessin (cultura, música, cotxes, esports, etc.) en llengua catalana.

Garantir i promocionar les publicacions juvenils en català, la música i el cinema en català a totes les biblioteques públiques i a les biblioteques dels instituts. Actualment només hi ha a la xarxa de biblioteques públiques un 30% de revistes en català, i no hi ha cap fonoteca ni videoteca completa.

2. Introduir a les escoles/Instituts la música i el cinema com a matèries culturals

A més del concepte cultural aplicat a la literatura i al teatre, cal aprofitar els centres educatius per treballar amb nous suports audiovisuals en la música i cinema en català moderns i actuals. A les habituals sortides culturals cal afegir-hi concerts, recitals i cinema en català, de qualitat, ben seleccionat i adaptat a les necessitats del programa educatiu. La millor manera per difondre els poetes i la poesia ha estat la

música, per què no s'utilitza la Nova Cançó que ha estat el moviment cultural, musical, social i polític més important de la història recent de Catalunya, i s'ha exportat arreu del món?

3. Assimilació lingüística a les escoles/Instituts de les noves formes de consum musical entre els joves

La introducció del hip-hop o el cant improvisat en català a les escoles és una eina fàcil i pràctica per 'jugar' amb la llengua i abastable des de qualsevol matèria: musical, literària, didàctica, instructiva... El rap i el hip-hop són les formes modernes de la cançó al segle XXI perfectament assimilades pels joves que ho utilitzen com a via de comunicació directa i pròpia.

Cal incentivar la introducció de nous concursos (a través de jocs d'Internet o de la música hip-hop), que impliquin a les escoles i instituts, de la mateixa manera que es promouen els esports o els concursos de redacció patrocinats per marques privades.

B) COMUNICACIÓ-CULTURA A LES EMPRESES

1. Impulsar la RSC entre les empreses instal·lades a Catalunya quan es dirigeixen als consumidors a través dels mitjans

És imprescindible iniciar una campanya per impulsar la Responsabilitat Social Corporativa entre les empreses instal·lades a Catalunya i aquelles que hi distribueixen i venen les seves marques, amb una especial atenció quan es tracta de consum juvenil (la franja d'edat de major consum d'oci i cultura de la societat actual). Un manual d'ús del català ha de comprendre des de les activitats internes fins a la comunicació exterior a través de la publicitat.

2. Utilitzar el Baròmetre de la Comunicació com a guia per a la inserció de campanyes publicitàries

En aquest capítol cal fer una especial pressió perquè les campanyes d'empreses catalanes i multinacionals dirigides al públic català perquè —en igualtat de condicions— es facin a través de mitjans en català, d'acord amb els resultats obtingut per una nova eina de mesura: el Baròmetre de la Comunicació i la Cultura. Els primers resultats apunten que els mitjans en català són líders en la premsa local i comarcal, gratuïta i de pagament, i en determinats sectors de les publicacions especialitzades. A més, cal aprofitar les capacitats multimèdia i transmediàtiques dels nous mitjans catalans; molt superiors a l'impacte dels mitjans estatals a Catalunya.

C) COMUNICACIÓ-CULTURA ALS MITJANS

1. Suport i impuls de la traducció de continguts dels mitjans de comunicació en català a altres llengües

El suport als mitjans de comunicació en català (en paper o Internet) consumits per *targets* de població joves no ha de passar només per un suport a les edicions en català, sinó reforçant el seu paper de referència oferint traduccions a d'altres llengües (principalment el castellà) dels seus continguts. Només així s'evitarà que l'edició en català sigui minoritzada pels anunciant, els lectors o els indicadors d'impacte. El mercat jove català té una gran capacitat, que es pot aprofitar sobretot des de l'àmbit editorial si s'ofereixen llengües pont per difondre els continguts.

No es tracta de pagar edicions en català a mitjans espanyols o en castellà, sinó de promoure l'edició de productes juvenils en català que després es puguin traduir i exportar a d'altres mercats. Si Catalunya és un dels centres del mercat editorial europeu cal aprofitar aquestes sinèrgies. El mateix és aplicable a les produccions cinematogràfiques.

2. Impuls de les plataformes transmediàtiques en català

El consum de mitjans de comunicació entre els joves es produeix sobretot a través de l'accés a Internet i, en segon lloc, a partir de plataformes transmediàtiques (premsa, ràdio, TV i Internet). És per aquest motiu que és del tot necessari apostar en el mapa català de comunicació per nous espais transmediàtics i multimèdia en català, que sigui interactius i que vagin dirigits al públic jove de forma majoritària.

3. Promoció de la música i el cinema en català als principals canals públics i privats

Segons les estadístiques de consum cultural els joves són els principals destinataris de l'oferta musical i de cinema (35-40% del mercat). Per aquest motiu aquestes dues escenes s'han de considerar prioritàries per a l'expansió de l'ús i la normalització del català entre les noves generacions. Aquest és el públic objectiu tant de les informacions servides des dels mitjans com de la difusió de les creacions culturals. Cal apostar com fins ara per la traducció de cinema o les emissions en català de radiofórmula, però seria un fracàs no tenir en compte també de manera destacada les creacions pròpies, base de la cultura popular que després assimilaran com a pròpia. En un marc de produccions de qualitat i amb capacitat internacionalitzadora seria un error no aprofitar aquesta oportunitat per desenvolupar les arrels de la pròpia identitat i en la llengua pròpia.

4. Garantir el compliment de les quotes de música i cinema en català

L'aplicació de la quota del 25% de música en català a les ràdios i televisions no es compleix en la majoria de casos. Aquest mateix paràmetre s'hauria d'expandir i aplicar a les programacions musicals públiques de circuits, festivals i festes majors. Actualment hi ha suficient producció musical (500 noves referències anuals + oferta Internet) i de qualitat, com demostren les llistes publicades per publicacions d'àmbit estatal respecte a la música en català. Aquests mateixos paràmetres també haurien de ser aplicables al cinema català.

5. Afavorir la compra de llicències de videojocs en català

Cal afavorir i potenciar la compra de llicències en català dels videojocs considerats producte de consum massiu, i adaptar-ne els continguts. Els jocs de consola més venuts del mercat es distribueixen exclusivament en castellà (SingStar, Wii, jocs de futbol, Beef). Adaptar al mercat català jocs de karaoke, d'esports o de preguntes i respostes és possible si hi ha una intervenció pública en aquest sentit, i pot arribar a ser rendible segons les quotes del mercat català de consum de videojocs.

D) COMUNICACIÓ-CULTURA A INTERNET

1. Difusió del .CAT entre joves, entitats juvenils, webs personals, blocs... d'ampli ús entre les noves generacions

Les noves tecnologies i Internet permeten una difusió àmplia d'allò local en l'espai global, cal així aprofitar les oportunitats de la globalització també en l'àmbit de la llengua. La difusió massiva i gratuïta del .CAT per crear un univers propi de llengua i cultura catalana és imprescindible per a la supervivència de l'espai català a la xarxa. Mentre, el govern espanyol impulsa la difusió general del .ES entre els joves espanyols, cal no perdre l'impuls inicial del català a Internet.

2. Creació i adaptació de xarxes socials a l'espai català d'Internet

L'èxit de la Xarxa entre els joves és la proliferació i la implantació de xarxes socials i comunitats d'internautes en qualsevol tema, espai o situació. És imprescindible difondre a la xarxa comunitats .CAT, així com apostar de manera general per la traducció al català —igual que es fa en el mercat espanyol o amb el .ES— de comunitats internacionals creades per grans plataformes com Microsoft. En aquests espais (MySpace, YouTube, LastFM, Second Life, etc.) ja hi ha reivindicacions a favor del català, però calen solucions institucionals com es fa amb les llicències atorgades en el mateix sentit per al mercat espanyol.

3. Aprofitar la capacitat dels canals públics de ràdio i TV per a la penetració lingüística del català entre els joves en l'àmbit de les noves cultures juvenils

La Corporació Catalana de Mitjans de Comunicació i les xarxes locals han de ser referent, impulsar i fer de motor dels nous videojocs en català, tal com ho és del cinema i de les telesèries. Igualment és necessari crear una radiofórmula de música en català com la que disposen altres països amb les seves llengües pròpies (castellà, francès...).